PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2006 m. gruodžio 14 d. *

Sujungtose bylose T-259/02–T-264/02 ir T-271/02

Raiffeisen Zentralbank Österreich AG, įsteigtas Vienoje (Austrija), atstovaujamas advokato S. Völcker,

ieškovas byloje T-259/02,

Bank Austria Creditanstalt AG, įsteigtas Vienoje, atstovaujamas advokatų C. Zschocke ir J. Beninca,

ieškovas byloje T-260/02,

Anteilsverwaltung BAWAG PSK AG, anksčiau *Bank für Arbeit und Wirtschaft AG*, įsteigtas Vienoje, atstovaujamas advokatų H.-J. Niemeyer ir M. von Hinden, vėliau H.-J. Niemeyer,

ieškovas byloje T-261/02,

* Proceso kalba: vokiečių.

Raiffeisenlandesbank Niederösterreich-Wien AG, įsteigtas Vienoje, atstovaujamas advokato H. Wollmann,

ieškovas byloje T-262/02,

BAWAG PSK Bank für Arbeit und Wirtschaft und Österreichische Postsparkasse AG, anksčiau *Österreichische Postsparkasse AG*, įsteigtas Vienoje, atstovaujamas advokatų H.-J. Niemeyer ir M. von Hinden, vėliau H.-J. Niemeyer,

ieškovas byloje T-263/02,

Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG, įsteigtas Vienoje, atstovaujamas advokatų W. Kirchhoff, F. Montag, G. Bauer ir A. Wegner, vėliau F. Montag ir A. Wegner,

ieškovas byloje T-264/02,

Österreichische Volksbanken AG, įsteigtas Vienoje,

Niederösterreichische Landesbank-Hypothekenbank AG, įsteigtas St. Pölten (Austrija),

atstovaujami advokatų R. Roniger, A. Ablasser, R. Bierwagen ir F. Neumayr,

ieškovai byloje T-271/02,

prieš

Europos Bendrijų Komisiją, atstovaujamą S. Rating, vėliau A. Bouquet, padedamų advokatų D. Waelbroeck ir U. Zinsmeister,

atsakovę,

dėl prašymo visiškai arba iš dalies panaikinti 2002 m. birželio 11 d. Komisijos sprendimą 2004/138/EB, susijusį su EB 81 straipsnio taikymo procedūra (byla COMP/36.571/D-1, Austrijos bankai – „Lombardo klubas") (OL L 56, 2004, p. 1), o nepatenkinus šio prašymo – sumažinti ieškovams skirtas baudas,

EUROPOS BENDRIJŲ PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS
(antroji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas J. Pirrung, teisėjai N. J. Forwood ir S. Papasavvas,

posėdžio sekretorė C. Kristensen, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2005 m. spalio 11 d. posėdžiui,

priima šį

Sprendimą

Faktinės bylos aplinkybės

I — *Bylos dalykas*

1 2002 m. birželio 11 d. Sprendimu 2004/138/EB, susijusiu su EB 81 straipsnio taikymo procedūra (byla COMP/36.571/D-1, Austrijos bankai – „Lombardo klubas") (OL L 56, 2004, p. 1, toliau – ginčijamas sprendimas arba sprendimas), Komisija konstatavo, kad įvairios įmonės sudarė daugybę susitarimų ir dalyvavo suderintuose veiksmuose EB 81 straipsnio 1 dalies prasme.

2 Tai, be kita ko, buvo šie aštuoni bankai, kuriems skirtas ginčijamas sprendimas:

— *Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG* (toliau – *Erste),*

— *Raiffeisen Zentralbank Österreich AG* (toliau – RZB),

— *Bank Austria AG*, nuo 2002 m. rugpjūčio 13 d. – *Bank Austria Creditanstalt AG* (toliau – BA-CA),

— *Bank für Arbeit und Wirtschaft AG* (toliau – BAWAG),

— *Österreichische Postsparkasse AG* (toliau – PSK),

— *Österreichische Volksbanken-AG* (toliau – ÖVAG),

— *Niederösterreichische Landesbank-Hypothekenbank AG* (toliau – *NÖ-Hypo),*

— *Raiffeisenlandesbank Niederösterreich-Wien AG* (toliau – RLB).

3 Komisija ginčijamo sprendimo adresatus iš esmės kaltina surengus plataus turinio ir formaliai glaudžiai susijusius susitikimus, jos pavadintus „Lombardo tinklu“ (toliau – apskritojo stalo susitikimai), per kuriuos jie reguliariai koordinavo savo veiksmus dėl esminių konkurencijos veiksnių Austrijos bankininkystės produktų ir paslaugų rinkoje.

4 Remdamasi nustatytomis faktinėmis aplinkybėmis ir ginčijamame sprendime atliktu jų teisiniu vertinimu, Komisija atitinkamoms įmonėms skyrė baudas.

5 Šiais ieškiniais neginčijami ginčijamame sprendime nurodyti faktai. Iš esmės jie susiję tik su kai kuriais šių faktų teisinio vertinimo aspektais ir ieškovams skirtų baudų dydžiu.

II — *Ieškovai*

6 Austrijoje skiriami vienpakopės struktūros bankai ir daugiapakopės struktūros, vadinamosios „decentralizuota", bankų grupės, taip pat vadinamos „decentralizuotomis". Taupomosios kasos ir kredito unijos turi dvipakopę struktūrą, o agrarinės kredito unijos (*Raiffeisen* bankai) – tripakopę struktūrą. Kiekvienoje iš šių daugiapakopių struktūrų (toliau – taupomųjų kasų sektorius, *Raiffeisen* sektorius, kredito unijų sektorius, kartu – decentralizuoti sektoriai) centrinė įmonė, paprastai vadinama „vadovaujanti įmonė" (toliau – centrinė arba vadovaujanti įmonė), tam tikro sektoriaus bankams teikia paramą ir paslaugas. Erste, RZB ir ÖVAG atitinkamai yra centrinės taupomųjų kasų sektoriaus, *Raiffeisen* sektoriaus ir kredito unijų sektoriaus įmonės. Įvairūs šių įmonių ir kitų sektoriaus narių santykiai bei jų tarpusavio teisės ir pareigos sureguliuotos 1993 m. liepos 30 d. paskelbtame ir 1994 m. sausio 1 d. įsigaliojusiame Federaliniame bankų sistemos įstatyme (*Bankwesengesetz*) (BGBl. 1993, p. 3903).

A — Erste (*byla T-264/02*)

7 Akcinė bendrovė *Erste* nuo 1993 m. yra 1819 m. Vienoje įkurtos ir „Erste österreichische Spar-Cassa“ pavadintos taupomosios kasos teisių perėmėja. Devintajame dešimtmetyje, ypač nuo 1990 m., pastaroji išplėtė veiklą už pirminės savo rinkos ribų. Iš pradžių ieškovas vadinosi „Die Erste Österreichische Spar-Casse-Bank AG“ (toliau – *EÖ*). 1997 m. gegužės mėn. jis nupirko 53 % *GiroCredit Bank der österreichischen Sparkassen AG* (toliau – *GiroCredit*), vadovaujančios taupomųjų kasų įmonės, akcijų. Nuo 1994 m. iki momento, kai ieškovas (tuo metu vadintas EÖ) nupirko akcijas, *GiroCredit* akcijų daugumą turėjo *Bank Austria* grupė.

8 *GiroCredit* liko savarankišku juridiniu asmeniu ir iki 1997 m. spalio mėn., kai *GiroCredit* susijungė su *Erste*, o ieškovas buvo pervadintas „Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG“, atliko vadovaujančios taupomųjų kasų įmonės vaidmenį. 1997 m. spalio mėn. įvykus susijungimui, *Erste* perėmė maždaug 70 taupomųjų kasų, sprendimui reikšmingu laikotarpiu veikusių Austrijoje, vadovaujančios įmonės vaidmenį. *GiroCredit* veiksmai ginčijamame sprendime priskiriami *Erste* bankui.

B — *RZB (byla T-259/02)*

9 RZB yra *Raiffeisen* sektoriaus vadovaujanti įmonė, kurios pirmasis lygmuo apima maždaug 615 nepriklausomų vietos bankų kartu su jų dukterinėmis bendrovėmis. Aštuoni regioniniai bankai (*Raiffeisen-Landesbanken*) sudaro antrąjį lygmenį. Tos pačios federalinės žemės vietos *Raiffeisen* bankai yra savo regioninio banko savininkai. RZB, kuriam pavestos centrinės paslaugų teikimo funkcijos, sudaro trečiąjį lygmenį. 80 % RZB akcijų turi regioniniai bankai.

C — *RLB (byla* T-262/02*)*

10 RLB yra vienas iš regioninių *Raiffeisen* sektoriaus bankų. 1997 m. jis įsigijo *Raiffeisenbank Wien AG* (toliau – *RBW*), būdamas pastarojo pagrindiniu akcininku. RBW dalyvavo apskritojo stalo susitikimuose, jo pažeidimai inkriminuojami RLB bankui.

D — *BA-CA (byla T-260/02)*

11 BA-CA yra kredito įstaiga, susikūrusi 1998 m. rugsėjo mėn. sujungus *Bank Austria AG* (toliau – BA) ir *Creditanstalt AG* (toliau — CA). BA-CA buvo pervadintas „Bank Austria Creditanstalt AG" tik 2002 m. rugpjūčio 13 d., t. y. jau priėmus ginčijamą sprendimą, tačiau dar prieš pareiškiant ieškinį. CA veiksmai iki susijungimo buvo priskirti BA-CA bankui.

E — Anteilsverwaltung BAWAG PSK AG (*byla T-261/02) ir* BAWAG PSK Bank für Arbeit und Wirtschaft ir Österreichische Postsparkasse AG (*byla T-263/02)*

12 *Anteilsverwaltung BAWAG PSK AG* (ieškovas byloje T-261/02, toliau-AVB) nuo 2005 m., kai buvo reorganizuota bendrovių grupė, kuriai priklausė *BAWAG* ir *PSK*, yra vadinamas BAWAG, kuris nuo 2005 m. spalio 1 d. visas banko operacijas pavedė atlikti bankams BAWAG PSK Bank für Arbeit und Wirtschaft ir *Österreichische Postsparkasse AG* (ieškovas byloje T-263/02, toliau – *BAWAG PSK*). Iki to momento BAWAG buvo kredito įstaiga, o nuo 2000 m. gruodžio mėn. – pagrindinis PSK akcininkas. Pastarasis buvo akcinės bendrovės formą turinti kredito įstaiga, kuri 1997 m. tapo *Österreichische Postsparkasse,* viešosios teisės reglamentuojamo

juridiniuo asmens, teisių perėmėja. PSK turėjo *Bank der Österreichischen Postsparkasse AG* (toliau – PSK-B), su kuriuo 1998 m. susijungė ir kurio veiksmai ginčijamame sprendime jam priskiriami, akcijų daugumą. Iki PSK ir BAWAG PSK susijungimo, įsigaliojusio 2005 m. spalio 1 d., BAWAG ir PSK buvo akcinės bendrovės ir teisės atžvilgiu nepriklausomi bankai.

F — *ÖVAG ir* NÖ-Hypo (*byla T-271/02)*

13 ÖVAG yra regiono lygmeniu veikianti Austrijos kredito įstaiga, kuri kaip komercinis bankas Austrijos rinkoje teikia bankininkystės paslaugas visų pirma mažoms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ) bei privatiems asmenims. Teritoriniu požiūriu jo veikla apsiriboja Viena ir jos priemiesčiais; su ginčijamu sprendimu susijusiu laikotarpiu Vienoje jis turėjo 26 filialus, o Žemutinėje Austrijoje – 2 dukterines bendroves. ÖVAG atlieka ne tik komercinio banko funkcijas, bet ir yra Austrijos kredito unijų federacijos vadovaujanti įmonė. Per holdingą ÖVAG akcijų daugumą turi minėtos įmonės. Be to, ÖVAG turi mažesnių įmonių, teikiančių bankininkystės ir finansines paslaugas, akcijų; joms priskiriama *NÖ-Hypo.*

14 1888 m. *NÖ-Hypo* buvo įkurtas kaip regioninė nekilnojamojo turto kreditų įstaiga. Iki 1992 m. jis buvo Žemutinės Austrijos federalinei žemei priklausantis viešosios teisės reglamentuojamas juridinis asmuo. 1992 m. rugsėjo mėn. jis pertvarkytas į akcinę bendrovę, įnešus kapitalą. Nuo 1997 m. sausio 1 d. *NÖ-Hypo* yra dalis ÖVAG grupės. Jis turi 27 padalinius, iš jų 20 Žemutinėje Austrijoje ir 7 Vienoje. *NÖ-Hypo* visų pirma veikia viešajame sektoriuje. Teritoriniu požiūriu jo veikla apsiriboja Žemutinės Austrijos ir Vienos federalinėmis žemėmis.

III — *Administracinė procedūra*

15 1997 m. balandžio mėn. sužinojusi apie dokumentą, leidžiantį įtarti, kad Austrijos bankų rinkoje buvo sudaryti EB 81 straipsnį pažeidžiantys susitarimai ir atlikti suderinti veiksmai, Komisija pradėjo formalią tyrimo procedūrą. 1997 m. birželio 30 d. politinė partija *Freiheitliche Partei Österreichs* (Austrijos laisvės partija, toliau – FPÖ) pagal 1962 m. vasario 6 d. Tarybos reglamento Nr. 17, Pirmojo reglamento, įgyvendinančio Sutarties 81 ir 82 straipsnius, 3 straipsnį (OL 13, 1962, p. 204) pateikė skundą prieš aštuonias Austrijos kredito įstaigas, įtariamas dalyvaujant konkurenciją ribojančiuose susitarimuose ir (arba) suderintuose veiksmuose.

16 1998 m. birželio 23 ir 24 d. Komisija nepranešusi atliko patikrinimus keliuose bankuose, daugelis kurių buvo ginčijamo sprendimo adresatai. 1998 m. rugsėjo 21 d. Komisija daugeliui kredito įstaigų, įtariamų dalyvavus susitarimuose arba suderintuose veiksmuose, pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 2 dalį pateikė prašymus pateikti informacijos.

17 Gavę prašymus pateikti informacijos atitinkami pagrindiniai bankai nedelsdami pasisiūlė „bendradarbiauti“ su Komisija tiriant faktines aplinkybes, siūlydami „savanoriškai“ jas išdėstyti (užuot atsakę į prašymą pateikti informacijos) ir nerengti apklausos. Savo ruožtu Komisijos Konkurencijos generalinis direktoratas turėtų atsiimti savo prašymus pateikti informacijos ir skirti „negriežtą“ administracinę baudą. Komisija teigiamai įvertino bankų sprendimą bendradarbiauti, tačiau atmetė galimybę sudaryti bet kokį susitarimą šiuo klausimu.

18 Vėliau visi adresatai atsakė į prašymą pateikti informacijos. Tačiau kai kurie šiuo klausimu laikėsi nuomonės, kad nėra įpareigoti atsakyti į daugumą pateiktų klausimų ir todėl, atsižvelgiant į minėtą bendradarbiavimą, negali savanoriškai pateikti atitinkamų dokumentų arba atsakyti į užduotus klausimus. Komisija nepritarė tokiam teisiniam požiūriui.

19 Kiek vėliau pagrindiniai suinteresuoti bankai, kuriems priklausė ieškovai, išskyrus RLB, pateikė Komisijai 132 puslapių dokumentą, pavadintą „Bendru faktinių aplinkybių aprašu“, kuriame jie išsamiai aprašė istorinį kartelio kontekstą ir trumpai apibendrino apskritojo stalo susitikimų turinį, išplaukiantį iš paimtų ir pareikalautų pateikti dokumentų, bei įvertino jį iš savo perspektyvos. Kartu jie pateikė šešiolika segtuvų su dokumentais, suskirstytais pagal apskritojo stalo susitikimus, ir pridėjo išsamų turinį. Kad galėtų įvertinti galimą šių kartu su faktinių aplinkybių aprašu pateiktų dokumentų vertę, Komisija paprašė bankų pateikti informacijos apie tai, ar šie dokumentai – ir jei taip, kurie – jai dar nėra žinomi. Tačiau, bankų nuomone, tai buvo neįmanoma ir nebūtina.

20 1999 m. rugsėjo 13 d. Komisija aštuoniems bankams pateikė pranešimą apie kaltinimus, priimtą 1999 m. rugsėjo 11 dieną. Bankams susipažinus su byla ir pateikus rašytines pastabas, 2000 m. sausio 18 ir 19 d. surengta apklausa. 2000 m. lapkričio 22 d. Komisija pateikė bankams papildomą pranešimą apie kaltinimus. Atitinkamoms įmonėms susipažinus su byla ir Komisijai pateikus naujas rašytines pastabas, 2001 m. vasario 27 d. įvyko antra apklausa.

21 2002 m. birželio 11 d. Komisija priėmė ginčijamą sprendimą.

IV — *Ginčijamas sprendimas*

A — *Bendrosios pastabos*

22 Ginčijamo sprendimo 1 straipsnyje Komisija tvirtina, kad aštuoni bankai, kuriems šis sprendimas yra skirtas, pažeidė EB sutarties 81 straipsnio 1 dalį tuo, kad dalyvavo susitarimuose ir suderintuose veiksmuose dėl kainų, banko komisinių mokesčių ir kitų konkurencijos veiksnių, taikytų nuo 1995 m. sausio 1 d. iki 1998 m. birželio 24 d., siekiant apriboti konkurenciją Austrijos bankininkystės produktų ir paslaugų rinkoje.

23 Remiantis ginčijamo sprendimo 2 straipsniu, jo 1 straipsnyje nurodytos įmonės turi nedelsdamos nutraukti atitinkamą pažeidimą, jei to dar nepadarė, ir nebekartoti tų veiksmų ar praktikos, kuriais siekiama tokių pačių tikslų arba kurie turi tokį patį poveikį kaip šis pažeidimas.

24 Ginčijamo sprendimo 3 straipsnyje adresatams skiriamos tokios baudos:

— *Erste*: 37,69 milijonai eurų,

— RZB: 30,38 milijonai eurų,

— BA-CA: 30,38 milijonai eurų,

— BAWAG: 7,59 milijonai eurų,

— PSK: 7,59 milijonai eurų,

— ÖVAG: 7,59 milijonai eurų,

— *NÖ-Hypo*: 1,52 milijonai eurų,

— RLB: 1,52 milijonai eurų.

B — *Dėl kartelio konteksto, įvairių apskritojo stalo susitikimų, jų santykio ir vadovaujančių įmonių vaidmens*

25 Ginčijamame sprendime sakoma, kad bankų susitarimai, visų pirma dėl palūkanų ir komisinių mokesčių normos, Austrijoje turi senas tradicijas ir iki devintojo dešimtmečio iš dalies buvo grindžiami teisės aktais, kurie neteko galios vėliausiai 1994 m. sausio 1 d., kai Austrijos Respublika prisijungė prie Europos ekonominės erdvės (EEE) ir įsigaliojo *Bankwesengesetz*.

26 Tačiau buvusiam tinklui priklausiusios kredito įstaigos ir toliau sudarinėjo susitarimus visų pirma dėl debeto ir kredito palūkanų.

27 Ginčijamo sprendimo 5 skyriuje teigiama, kad susitarimai buvo išsamaus turinio, labai organizuoti ir glaudžiai tarpusavyje susiję bei apėmė visą Austrijos teritoriją. Dėl kiekvieno bankininkystės produkto buvo rengiami atskiri apskritojo stalo susitikimai, kuriuose dalyvavo atitinkami atsakingi suinteresuotųjų bankų antrojo arba trečiojo hierarchijos lygmens darbuotojai. Tačiau praktikoje šio teorinio atskyrimo griežtai nebuvo laikomasi: kartais susiję keleto apskritojo stalo susitikimų klausimai buvo svarstomi per tą patį susitikimą. Galiausiai atskiri apskritojo stalo susitikimai buvo organizuotos sistemos dalis.

28 Kartą per mėnesį, išskyrus rugpjūčio mėn., susitikdavo pagrindinių Austrijos bankų vadovybės atstovai, sudarę aukščiausią instanciją (vadinamasis „Lombardo klubas“). Greta bendrojo intereso konkurencijos požiūriu neutralių temų jie aptarinėdavo palūkanų normų keitimo, reklamos priemonių ir kitus klausimus. Kai kuriuose apskritojo stalo susitikimuose dalyvavo Austrijos nacionalinio banko (toliau – *OeNB*) atstovai.

29 Žemesniu lygmeniu dėl specifinių produktų vykdavo techninio pobūdžio apskritojo stalo susitikimai. Svarbiausi buvo vadinamieji susitikimai dėl aktyvių operacijų, t. y. kreditų, ir pasyvių operacijų, t. y. indėlių; kaip rodo šių susitikimų pavadinimas, jų tikslas buvo suderinti kreditų suteikimo ir indėlių priėmimo sąlygas (t. y. palūkanų normas), o susitikimai vykdavo atskirai arba kaip bendri apskritojo stalo susitikimai. Tarp šių ir „Lombardo klubo“ susitikimų vykdavo labai intensyvus pasikeitimas informacija.

30 Visose Austrijos federalinėse žemėse reguliariai vykdavo daug ir įvairių regioninių apskritojo stalo susitikimų. Kai kuriose federalinėse žemėse netgi buvo perimta hierarchinė „Lombardo klubo“ ir techninių apskritojo stalo susitikimų struktūra.

31 Vienos bankų atstovai į federalinių apskritojo stalo susitikimus dėl aktyvių ir pasyvių operacijų atvykdavo susitikti su savo kolegomis iš federalinių žemių tam, kad jų sprendimai vėliau būtų taikomi visoje Austrijos teritorijoje.

32 Dėl sandorių su verslo klientais ir privačiais klientais, atstovaujančiais laisvosioms profesijoms, dėl hipotekos kredito ir būsto statybos kredito sandorių vyko specialūs susitikimai (vadinamieji „Minilombardas“, „Už stambius klientus atsakingų asmenų apskritojo stalo susitikimas“, „Laisvųjų profesijų apskritojo stalo susitikimas“, „Hipotekos kredito ložė“ ir „Būsto statybos kredito bankų apskritojo stalo susitikimas dėl pasyvių operacijų“).

33 Galiausiai reguliariai vykdavo daugybė kitų apskritojo stalo susitikimų konkurencijai svarbiais klausimais: finansų direktorių apskritojo stalo susitikime (Treasurerrunde) buvo aptariami kreditų suteikimo federalinei valstybei ir jų normų klausimai, per įvairius apskritojo stalo susitikimus dėl mokėjimo operacijų (visų pirma tuo pačiu vardu vadinami susitikimai, apskritojo stalo „Užsienis“ susitikimai (*Bankenrunde Ausland*) ir Austrijos kredito įstaigų federacijų organizacinio komiteto (*Organisationskomitee der österreichischen Kreditinstitutsverbände* susitikimai) – komisinių ir šių operacijų mokesčių klausimai, per „Eksporto“ klubo (*Exportklub*) susitikimus – eksporto finansavimo sąlygos, o per susitikimą „Vertybiniai popieriai“ (*Bankenrunde Wertpapiere*) – minimalūs mokesčiai, banko komisiniai mokesčiai ir produktams taikomos normos.

34 Iš visų specialių apskritojo stalo susitikimų išskirtinas „Kontrolierių susitikimas“ (*Controllerrunde*), kuriame dalyvaudavo pagrindinių Austrijos bankų kompetentingų skyrių atstovai. Per juos buvo apibrėžti vienodi apskaičiavimo pagrindai ir parengti bendri pasiūlymai dėl pelno padidinimo. Taip bankai padidino tarpbankinį atitinkamų mokesčių ir apskaičiavimo skaidrumą.

35 Tarp visų šių susitikimų dėl kreditų suteikimo ir indėlių priėmimo sąlygų bei dėl banko komisinių mokesčių nuolat buvo keičiamasi informacija. Neretai vieno apskritojo stalo konsultacijos būdavo atidedamos, kol bus pasiektas susitarimas kitame apskritojo stalo susitikime. Galiausiai „Lombardo klubo" svarba lėmė, kad kontraversiškais atvejais būdavo laukiama jo sprendimo.

36 Siekiant visoje Austrijos teritorijoje įgyvendinti Vienos apskritojo stalo susitikimuose priimtus susitarimus (arba siekiant kad jiems nebūtų prieštaraujama), reguliariai buvo teikiama informacija įvairiems apskritojo stalo susitikimams federalinėse žemėse arba iš jų perduodama centriniams apskritojo stalo susitikimams Vienoje. Kartais regioninių apskritojo stalo susitikimų atstovai būdavo siunčiami į federalinius apskritojo stalo susitikimus dėl aktyvių arba pasyvių operacijų.

37 Ginčijamame sprendime Komisija konstatuoja, kad tiriamuoju laikotarpiu (nuo 1994 m. sausio 1 d. iki 1998 m. birželio mėn. pabaigos) vien Vienoje, neskaičiuojant daugybės regioninių apskritojo stalo susitikimų, įvyko ne mažiau kaip 300 susitikimų. Šį skaičių pavertus darbo dienomis, reiškia, kad vien Vienoje susitikimai vykdavo maždaug kas keturias dienas. Už šio organizu– kartais aukščiausiu lygiu – palūkanų normų ir banko komisinių mokesčių klausimais.

38 Komisija pabrėžia ypatingą vadovaujančių įmonių vaidmenį „Lombardo tinkle", koordinuojant ir atstovaujant atitinkamai banko grupei, t. y. *Erste* (anksčiau *GiroCredit*) – taupomųjų kasų sektoriuje, RZB – *Raiffeisen* sektoriuje ir ÖVAG – kredito unijų sektoriuje. Šios funkcijos tiesiogiai veikė sklandžią „Lombardo tinklo" veiklą. Viena vertus, vadovaujančios įmonės organizavo abipusį keitimąsi informa-

cija tarp Vienos ir federalinių žemių atitinkamos bankų grupės viduje; kita vertus, jos atstovavo šios grupės interesams kitų kartelyje dalyvavusių grupių atžvilgiu. Kiti kartelio dalyviai vadovaujančias įmones laikė atitinkamos grupės atstovėmis. Taigi susitarimai būdavo sudaromi ne tik tarp šių įmonių, bet ir tarp grupių.

39 Ginčijamo sprendimo 6–12 skyriuje Komisija toliau išsamiai aprašo, kaip šie organizuoti ir glaudžiai susiję išsamaus bei įvairaus turinio apskritojo stalo susitikimai leido dalyviams reguliariai derinti savo veiksmus rinkoje visų pirma dėl palūkanų normos ir banko komisinių mokesčių.

C — *Bankų argumentų analizė ir teisinis vertinimas*

40 Konstatavusi, kad atitinkami bankai neginčijo Komisijos nustatytų aplinkybių, susijusių su apskritojo stalo susitikimų eiga ir turiniu, ši institucija ginčijamo sprendimo 13 skyriuje atmetė bankų argumentus dėl specifinių istorinių, visuomeninių, ekonominių ir socialinių kartelio aspektų bei jų teiginį, paremtą profesoriaus von Weizsäcker ekonomine išvada, kad susitarimai neturėjo jokios įtakos Austrijos bankų rinkai.

41 Ginčijamo sprendimo 14 skyriuje pateikiamas teisinis kartelio vertinimas. Pirmiausia Komisija atmeta bankų teiginį, kad specifinė ekonominė sritis, į kurią patenka bankų sektoriaus, prieštarauja neribotam konkurencijos teisės taikymui šiame sektoriuje.

42 Nors Komisija bankų prieštaravimą dėl to, kad ji neturėjo kompetencijos bausti už 1994 m. padarytą EEE susitarimo 53 straipsnio pažeidimą vertino kaip šio susitarimo veiksmingumui prieštaraujantį požiūrį, ji nekonstatavo EEE susitarimo 53 straipsnio pažeidimo nagrinėjamais metais.

43 Nustatytas aplinkybes Komisija kvalifikuoja kaip kompleksinį ilgalaikį pažeidimą, apimantį ir susitarimus, ir suderintus veiksmus. Komisija pažymi, kad atitinkamos įmonės siekė apriboti konkurenciją, be to, suderinti veiksmai turėjo realų poveikį Austrijos bankų rinkai, nepaisant to, kad bankai ne visada laikėsi prisiimtų įsipareigojimų.

44 Ginčijamo sprendimo šio skyriaus 438–469 konstatuojamosiose dalyse aprašomas nustatytų veiksmų poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai.

45 Dėl aplinkybės, kad ginčijamas sprendimas skirtas tik kai kuriems iš daugelio nagrinėjamuose veiksmuose dalyvavusių bankų, Komisija pažymi, kad ginčijamo sprendimo adresatai buvo atrinkti pagal jų dalyvavimo svarbiausiuose apskritojo stalo susitikimuose dažnumą, be to, jie, išskyrus *NÖ-Hypo* ir RLB, dėl savo dydžio vaidino svarbų vaidmenį Austrijos bankų rinkoje.

46 Dėl pažeidimo trukmės ginčijamame sprendime galiausiai nurodoma, kad nagrinėjamiems veiksmams nuo 1995 m. sausio 1 d. taikoma EB 81 straipsnio 1 dalis ir kad Komisija manė, jog po patikrinimų 1998 m. birželio mėn. apskritojo stalo susitikimai nebevyko, todėl tuo momentu pažeidimas nutrauktas.

D — *Nurodymas nutraukti pažeidimą ir baudos apskaičiavimas*

47 Ginčijamo sprendimo 16 skyrius skirtas Komisijos priimtoms „korekcinėms priemonėms“.

48 Pirma, Komisija reikalauja, kad atitinkami bankai nutrauktų pažeidimą pagal Reglamento Nr. 17 3 straipsnį.

49 Antra, dėl nustatytų baudų Komisija visų pirma teigia, kad pažeidimas buvo daromas tyčia.

50 Ginčijamo sprendimo adresatams skirtos baudos (žr. 24 punktą) apskaičiuotos taikant Baudų, skiriamų pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį ir EAPB sutarties 65 straipsnio 5 dalį, nustatymo metodo gaires (OL C 9, 1998, p. 3, toliau – gairės) ir Pranešimą dėl baudų neskyrimo ar sumažinimo kartelių atvejais (OL C 207, 1996, p. 4, toliau – pranešimas dėl bendradarbiavimo).

51 Komisija bankų susitikimus kvalifikavo kaip „labai sunkius pažeidimus“, prieštaraujančius EB 81 straipsniui, o palyginti mažas atitinkamos geografinės rinkos dydis neturėjo įtakos šiam vertinimui. Vėliau susitarimų dalyvius pagal jų rinkos dalis ji suskirstė į penkias kategorijas. Vadovaujančioms įmonėms Komisija priskyrė bankų, kurių sektoriui jie vadovavo, rinkos dalis. Pavyzdžiui, visų *Raiffeisen* bankų rinkos dalis ji priskyrė RZB, dėl šios priežasties priskirtam pirmai iš penkių kategorijų, kuriai buvo nustatyta pradinė 25 milijonų eurų bauda.

52 Nustatydama pažeidimo trukmę, Komisija rėmėsi laikotarpiu nuo 1995 m. sausio 1 d. iki 1998 m. birželio mėn. pabaigos. Atsižvelgdama į trukmę, ji pradinę baudą padidino 35 %.

53 Komisija nė vienam bankui nesutiko taikyti lengvinančių aplinkybių; ji visų pirma manė, kad vaidmenų paskirstymas bankų susitikimuose nebuvo svarbus aspektas.

54 Galiausiai, taikydama pranešimą dėl bendradarbiavimo, Komisija ginčijamo sprendimo adresatams sumažino baudą 10 % dėl to, kad jie neginčijo faktinių aplinkybių.

Procesas ir šalių reikalavimai

55 Atskirais pareiškimais, Pirmosios instancijos teismo kanceliarijoje įregistruotais 2002 m. rugpjūčio 30 d. ir rugsėjo 2 d., ginčijamo sprendimo adresatai pareiškė šiuos ieškinius.

56 Išklausęs šalis, Pirmosios instancijos teismo antrosios kolegijos pirmininkas, remdamasis Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 50 straipsniu, 2005 m. rugsėjo 12 d. priėmė nutartį sujungti šias septynias bylas, kad būtų bendrai vykdoma žodinė proceso dalis ir priimamas galutinis sprendimas.

57 Išklausęs teismo posėdžio pranešimą, Pirmosios instancijos teismas (antroji kolegija) nusprendė pradėti žodinę proceso dalį ir pagal Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 64 straipsnyje numatytas proceso organizavimo priemones raštu pateikė šalims klausimus, prašydamas į juos atsakyti bei pateikti tam tikrus dokumentus. Šalys nurodymus įvykdė per nustatytus terminus.

58 Komisija prašė kai kuriuos jos pateiktuose dokumentuose nurodytus duomenis apie BA-CA kitų ieškovų atžvilgiu nagrinėti konfidencialiai, nes jie sudaro BA-CA> komercinę paslaptį; ji pateikė nekonfidencialias atitinkamų dokumentų versijas. Kadangi konfidencialūs duomenys BA-CA argumentams įvertinti nėra reikšmingi ir susiję su kitų ieškovų argumentais, Pirmosios instancijos teismas nusprendė į bylą įtraukti tik nekonfidencialias atitinkamų dokumentų versijas, kad pagal Procedūros reglamento 67 straipsnio 3 dalį į konfidencialius duomenis nebūtų galima atsižvelgti.

59 Šalys buvo išklausytos ir pateikė atsakymus į Pirmosios instancijos teismo klausimus per 2005 m. spalio 11 d. posėdį. Pirmosios instancijos teismo prašymu *Erste* pateikė dokumentus apie savo rinkos dalį. Kitoms šalims pateikus rašytines pastabas dėl šių dokumentų, žodinė proceso dalis baigta 2005 m. lapkričio 7 dieną.

60 RZB (ieškovas byloje T-259/02) Pirmosios instancijos teismo prašo:

— panaikinti ginčijamą sprendimą, kiek jis susijęs su ieškovu,

— nepatenkinus pirmojo prašymo, sumažinti jam pakirtą baudą,

— priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

61 BA-CA (ieškovas byloje T-260/02) Pirmosios instancijos teismo prašo:

— panaikinti ginčijamą sprendimą, kiek jis susijęs su ieškovu,

— nepatenkinus pirmojo prašymo, atitinkamai sumažinti jam paskirtą baudą,

— priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

62 AVB (ieškovas byloje T-261/02, anksčiau – BAWAG) Pirmosios instancijos teismo prašo:

— panaikinti ginčijamo sprendimo 1–3 straipsnius, kiek jie susiję su ieškovu,

— nepatenkinus pirmojo prašymo, sumažinti BAWAG paskirtą baudą iki tinkamo dydžio,

— priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

63 RLB (ieškovas byloje T-262/02) Pirmosios instancijos teismo prašo:

— panaikinti ginčijamą sprendimą,

— nepatenkinus pirmojo prašymo, panaikinti ginčijamo sprendimo 3 ir 4 straipsnius, kiek jie susiję su ieškovu,

— priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

64 BAWAG PSK (ieškovas byloje T-263/02, anksčiau – PSK) Pirmosios instancijos teismo prašo:

— panaikinti ginčijamo sprendimo 1–3 straipsnius, kiek jie susiję su PSK,

— nepatenkinus pirmojo prašymo, sumažinti PSK skirtą baudą iki tinkamo dydžio,

— priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

65 *Erste* (ieškovas byloje T-264/02) Pirmosios instancijos teismo prašo:

— panaikinti ginčijamą sprendimą, kiek jis susijęs su ieškovu,

— nepatenkinus pirmojo prašymo, panaikinti jam paskirtą baudą,

— nepatenkinus antrojo prašymo, sumažinti paskirtą baudą iki tinkamo dydžio,

— priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

66 ÖVAG ir *NÖ-Hypo* (ieškovai byloje T-271/02) Pirmosios instancijos teismo prašo:

— panaikinti ginčijamo sprendimo 1 straipsnį, kiek jis susijęs su ieškovais,

— panaikinti sprendimo 2 straipsnio pirmąjį sakinį, kiek jis susijęs su ieškovais,

— panaikinti sprendimo 3 straipsnį, kiek jis susijęs su ieškovais, arba, nepatenkinus šio prašymo, sumažinti juo paskirtą baudą,

— nepatenkinus pirmojo prašymo, panaikinti sprendimus pripažinti FPÖ pareiškėja ir perduoti jai pranešimą apie kaltinimus,

— priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

67 Komisija byloje T-259/02 Pirmosios instancijos teismo prašo:

— atmesti ieškinį,

— RZB> paskirtą baudą padidinti iki 33,75 milijonų eurų,

— priteisti iš ieškovo bylinėjimosi išlaidas.

68 Komisija bylose T-260/02–T-264/02 ir T-271/02 Pirmosios instancijos teismo prašo:

— atmesti ieškinį

— priteisti iš ieškovų bylinėjimosi išlaidas.

Dėl BAWAG (byla T-261/02) ir PSK (byla T-263/02) restruktūrizacijos poveikio

69 2006 m. sausio 16 d. laišku BAWAG ir PSK advokatas informavo Pirmosios instancijos teismą, kad dėl koncerno, kuriam priklauso šios abi kredito įstaigos, restruktūrizacijos BAWAG PSK nuo šiol yra abiejų ieškovų bylose T-261/02 ir T-263/02 teisių perėmėjas.

70 Iš prie laiško pridėtų dokumentų išplaukia, pirma, kad BAWAG savo banko veiklą perdavė BAWAG PSK ir pakeitė savo pavadinimą į AVB, ir, antra, kad PSK susijungė su BAWAG PSK. Savo 2006 m. sausio 16 d. laiške BAWAG ir PSK advokatas pažymi, kad BAWAG PSK yra vienintelis BAWAG teisių perėmėjas, kiek tai susiję su pastarojo banko veikla.

71 Bendrijos teismas gali atsižvelgti į proceso šalies pavadinimo pasikeitimą. Be to, subjekto, kurio atžvilgiu priimtas sprendimas, ieškinys dėl panaikinimo gali būti tęsiamas vienintelio teisių perėmėjo, būtent – fiziniam asmeniui mirus arba juridiniam asmeniui nustojus egzistuoti, jei visas jo teises ir pareigas perėmė kitas asmuo (šiuo klausimu žr. 1983 m. spalio 20 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Gutman prieš Komisiją*, 92/82, Rink. p. 3127, 2 punktą ir 1986 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Les Verts prieš Parlamentą*, 294/83, Rink. p. 1339, 13–18 punktus). Reikia pažymėti, kad tokioje situacijoje vieninteliam teisių perėmėjui kyla visos ginčijamo sprendimo teisinės pasekmės taip, lyg jis būtų asmuo, kurio atžvilgiu priimtas tas sprendimas.

72 Tačiau Bendrijos teismas nei ieškinio dėl panaikinimo pagal EB 230 straipsnį atveju, nei vykdydamas neribotą jurisdikciją dėl baudų skyrimo pagal EB 229 straipsnį neturi teisės keisti kitos Bendrijos institucijos sprendimo pakeisdamas asmenį, kuriam jis skirtas, kitu fiziniu ar juridiniu asmeniu, kai tebeegzistuoja asmuo, kuriam

skirtas sprendimas. Tokią teisę turi tik tą sprendimą priėmusi institucija. Kompetentingai institucijai priėmus sprendimą ir taip identifikavus asmenį, kuriam jis turi būti skirtas, Pirmosios instancijos teismas negali jo pakeisti kitu asmeniu (šiuo klausimu žr. 2004 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *JFE Engineering ir kt. prieš Komisiją*, T-67/00, T-68/00, T-71/00 ir T-78/00, Rink. p. II-2501, 47 punktą).

73 Taip pat reikia pažymėti, kad pagal EB 230 straipsnį ir (arba) pagal EB 229 straipsnį savo teises ginančio asmens, kuriam skirtas sprendimas, pateiktas ieškinys atitinkamai dėl jo panaikinimo ar pakeitimo negali būti perleidžiamas trečiajam asmeniui, kuriam jis nėra skirtas. Jei toks perleidimas būtų galimas, atsirastų prieštaravimas tarp ieškinį padavusio ir jį toliau palaikančio asmenų statusų. Be to, dėl tokio perleidimo asmuo, kuriam skirtas sprendimas, skirtųsi nuo subjekto, dalyvaujančio procese kaip asmuo, kuriam skirtas sprendimas (72 punkte minėto sprendimo *JFE Engineering ir kt. prieš Komisiją* 48 punktas).

74 Taigi reikia atsižvelgti į tai, kad BAWAG buvo pervadintas į AVB, ir į aplinkybę, kad po minėto susijungimo BAWAG PSK tapo PSK teisių perėmėju. Tačiau byloje T-261/02 AVB negali būti pakeista BAWAG PSK, nepaisant pasekmių, kurių Austrijos teisei turėjo atlikta restruktūrizacija. Todėl BAWAG (pervadintas į AVB) lieka ieškovu byloje T-261/02, o BAWAG PSK tapo pilnateisiu ieškovu byloje T-263/02.

75 Kadangi ginčijamas sprendimas buvo skirtas BAWAG ir PSK, o jie Pirmosios instancijos teismui pateikė rašytinius ir žodinius argumentus, naudodami savo senus pavadinimus, šie pavadinimai sprendime ir toliau bus vartojami.

Dėl teisės

I — *Dėl prašymų panaikinti visą ginčijamą sprendimą*

A — *Dėl ieškinio pagrindų, susijusių su procedūros taisyklių pažeidimu*

1. Dėl bylą nagrinėjančio pareigūno galutinės ataskaitos (bylos T-260/02, T-61/02 ir T-263/02)

a) Ieškovų argumentai

76 BA-CA, *BAWAG* ir *PSK* pažymi, kad jiems pagal 2001 m. gegužės 23 d. Komisijos sprendimo dėl bylas nagrinėjančių pareigūnų įgaliojimų tam tikrose konkurencijos bylose (OL L 162, p. 21, toliau – sprendimas dėl įgaliojimų) 16 straipsnio 3 dalį pateiktas bylas nagrinėjančio pareigūno galutinės ataskaitos egzempliorius nebuvo pasirašytas. Jie mano, kad tai yra esminių formos reikalavimų nesilaikymas, pagrindžiantis ginčijamo sprendimo panaikinimą.

77 BAWAG ir PSK (bylos T-261/02 ir T-263/02) teigia, kad netikrumas, ar jiems pateiktas galutinės ataskaitos egzempliorius iš tikrųjų yra galutinė jos redakcija, sumažino jų galimybes tinkamai gintis ginčijamo sprendimo atžvilgiu.

78 BA-CA (byla T-260/02) tvirtina, kad Komisija ginčijamą sprendimą priėmė pažeisdama tvarką, nes bylą nagrinėjančio pareigūno galutinės ataskaitos autentiš-

kumas nebuvo patvirtintas. Be to, žyma „projektas“ ant kopijų, pateiktų konsultaciniam komitetui ir kolegijai, galėjo turėti įtakos šių institucijų atliktam ataskaitos vertinimui, o kartu ir administracinės procedūros baigčiai. Taip pat kyla įtarimų, kad Komisijos kolegijai buvo pateikta tik vokiška galutinės ataskaitos redakcija, pažeidžiant 2000 m. lapkričio 29 d. Komisijos darbo tvarkos taisyklių 6 straipsnio ketvirtąją pastraipą, (OL L 308, p. 26, toliau – darbo tvarkos taisyklės). BA–CA prašo Pirmosios instancijos teismo, priimant proceso organizavimo priemones, nurodyti Komisijai leisti jam išsamiai susipažinti su bylos medžiaga.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

79 Sprendimo dėl įgaliojimų 15 straipsnio pirmoji pastraipa nustato:

„Remdamasis aptariamos bylos sprendimo projektu, kuris bus pateiktas Konsultaciniam komitetui, bylas nagrinėjantis pareigūnas parengia galutinę ataskaitą raštu apie teisės būti išklausytam įgyvendinimą, kaip tai numatyta 13 straipsnio 1 dalyje. Šioje ataskaitoje taip pat bus atsižvelgiama, ar sprendimo projekte nagrinėjami tik prieštaravimai, dėl kurių šalims buvo suteikta galimybė pareikšti savo nuomonę, ar tam tikrais atvejais ir bet kurio tyrimo objektyvumo klausimas, kaip numatyta 14 straipsnyje.“

80 Sprendimo dėl įgaliojimų 16 straipsnis numato:

„1. Galutinė bylas nagrinėjančio pareigūno ataskaita pridedama prie Komisijai pateikiamo sprendimo projekto, siekiant užtikrinti, kad atskiros bylos atžvilgiu priimant sprendimą Komisijai bus pranešta visa svarbi informacija dėl bylos nagrinėjimo eigos ir teisės būti išklausytam įgyvendinimo.

2. Bylas nagrinėjantis pareigūnas gali daryti galutinėje ataskaitoje pakeitimus, atsižvelgdamas į bet kuriuos dalinius sprendimo projekto pakeitimus, kol Komisija dar nėra priėmusi sprendimo.

3. Komisija perduoda bylas nagrinėjančio pareigūno ataskaitą kartu su priimtu sprendimu adresatams, kuriems tas sprendimas skiriamas. Komisija paskelbia bylas nagrinėjančio pareigūno ataskaitą *Europos Bendrijų oficialiajame leidinyje* kartu su sprendimu, atsižvelgdama į teisėtą įmonių interesą apsaugoti savo komercines paslaptis."

81 Pirmiausia dėl prieštaravimo, kad galutinė ataskaita nebuvo pasirašyta, konstatuotina, jog Komisija atsiliepimo į ieškinį priede pateikė tris šios ataskaitos kopijas (vokiečių kalba), t. y.:

— ginčijamo sprendimo adresatams perduotą kopiją,

— Konsultaciniam komitetui perduotą kopiją,

— Komisijos kolegijai perduotą kopiją.

Jų tekstai yra identiški, tačiau pasirašyta tik antroji kopija. Be to, dvi paskutinės kopijos turi žymas „projektas" ir „vidinis dokumentas".

82 Iš šių dokumentų išplaukia, kad bylas nagrinėjantis pareigūnas pasirašė bent vieną galutinės ataskaitos egzempliorių, ir tai rodo, kad šis tekstas yra galutinė redakcija ir kad kalbama apie tekstą, kurį bylas nagrinėjantis pareigūnas ketino perduoti kompetentingoms institucijoms. Esant tokioms aplinkybėms, faktas, kad kiti šios ataskaitos egzemplioriai, kurie (nepaisant to, jog kai kuriais atvejais nėra žymos „projektas") sutampa su pasirašytąja redakcija, buvo perduoti adresatams nepasirašyti, negali būti laikomas esminių formos reikalavimų pažeidimu, pagrindžiančiu ginčijamo sprendimo panaikinimą.

83 BAWAG ir *PSK* prieštaravimas, kad trūkstamas parašas ant jiems kartu su ginčijamu sprendimu pateiktos galutinės ataskaitos apribojo jų teisę į gynybą dėl to, jog apsunkino jų pasirengimą gintis ginčijamo sprendimo atžvilgiu, yra nepagrįstas. Parašo nebuvimas negalėjo pažeisti ieškovų teisės į gynyba vykstant administracinei procedūrai. Dėl ieškovų teiginio, kad parašo nebuvimas galėjo sukelti abejonių dėl ataskaitos galutinio pobūdžio, dėl ko jos ginčijimas ir atsakovų gynyba teisme buvo apsunkinti, konstatuotina, jog tokias abejones buvo galima išsklaidyti taikant proceso organizavimo priemones ir jog Procedūros reglamento 48 straipsnio 2 dalis suteikia proceso šalims galimybę ginti savo teises atsižvelgiant į tokių priemonių poveikį, prireikus leidžiant remtis naujais pagrindais.

84 Antra, reikia atmesti BA-CA prieštaravimą dėl to, kad buvo pažeista pareiga patvirtinti bylą nagrinėjančio pareigūno galutinės ataskaitos autentiškumą. Bylą nagrinėjančio pareigūno galutinė ataskaita nepriskiriama teisės aktams, nurodytiems EAPB 14 straipsnyje, EB 249 straipsnyje ir Euratomo sutarties 161 straipsnyje, kurių autentiškumas turi būti patvirtintas pagal darbo tvarkos taisyklių 18 straipsnio penktąją pastraipą.

85 Trečia, dėl žymos „projektas" Konsultaciniam komitetui ir Komisijos kolegijai pateiktuose galutinės ataskaitos egzemplioriuose pasakytina, kad pagal sprendimo

dėl įgaliojimų 16 straipsnio 2 dalį bylą nagrinėjantis pareigūnas gali daryti galutinėje ataskaitoje pakeitimus, kol dar nėra priimtas sprendimas. Todėl nėra neteisėta tai, kad perduodant ataskaitą kompetentingoms institucijoms joje buvo žyma „projektas". Tai, kad šis „projektas" nepadarius pakeitimų nėra keičiamas galutine redakcija, negali lemti sprendimo, priimto šio dokumento pagrindu, neteisėtumo. Negalima daryti prielaidos, kad Komisijos nariai, įgalioti priimti sprendimą dėl baudos skyrimo, nepaisytų sprendimo dėl įgaliojimų 16 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos pareigos atsižvelgti į bylą nagrinėjančio pareigūno galutinę ataskaitą todėl, kad joje yra žyma „projektas".

86 Ketvirta, konstatuotina, kad BA-CA abejonės, jog galutinė ataskaita nebuvo pateikta kompetentingoms institucijoms visomis reikiamomis kalbomis, yra nepagrįstos. Šiuo klausimu darbo tvarkos taisyklių 6 straipsnio ketvirtoji pastraipa numato:

„Darbotvarkės bei reikalingų darbo dokumentų išdalijimo Komisijos nariams laikotarpį ir darbo kalbas, kuriomis jie turi būti parengti, 25 straipsnyje nurodyta tvarka nustato Komisija."

87 Visuotinai žinoma, kad Komisijos darbo dokumentai paprastai rengiami anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis.

88 Vadovaudamasi proceso organizavimo priemonėmis, Komisija pateikė galutinę ataskaitą anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis bei 2002 m. birželio 4 d. Komisijos generalinio sekretoriato pastabas, patvirtinančias, kad šios redakcijos buvo perduotos Komisijos nariams. Todėl BA-CA prieštaravimas iš esmės yra nepagrįstas.

89 Atmestinas ir BA-CA prašymas leisti jam susipažinti su visa Komisijos administracinės bylos medžiaga. Kaip pirmiau buvo konstatuota, ši priemonė nėra reikalinga, kad jam būtų galima sudaryti sąlygas įvertinti, ar bylą nagrinėjančio pareigūno galutinė ataskaita iš tikrųjų buvo pateikta visomis reikiamomis kalbomis. Be to, BA-CA nepaaiškino, kokiais kitais ieškinio pagrindais remdamasi Komisija turėtų pateikti administracinės bylos medžiagą.

90 Iš to išplaukia, kad BA-CA, BAWAG ir PSK prieštaravimai dėl bylą nagrinėjančio pareigūno galutinės ataskaitos turi būti atmesti.

2. Dėl politinės partijos FPÖ statuso administracinėje procedūroje (bylos T-260/02 ir T-271/02)

a) Šalių argumentai

91 BA-CA, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* kaltina Komisiją, kad ši nusižengė tvarkai pripažindama FPÖ pareiškėja Reglamento Nr. 17 straipsnio 3 dalies prasme ir perduodama jai nekonfidencialias pranešimo apie kaltinimus redakcijas. Jie tvirtina, kad šiais sprendimais buvo pažeisti Reglamento Nr. 17 3 ir 20 straipsniai bei jų teisė į gynybą todėl, kad, pirma, FPÖ prašymas, pateiktas Komisijai pradėjus procedūrą, nebuvo šios procedūros inicijavimo priežastis, antra, FPÖ negali remtis teisėtu suinteresuotumu pateikti prašymą pagal Reglamento Nr. 17 3 straipsnį, nes tam nepakanka jai būti banko kliente, trečia, apklausa buvo įvykusi priimant abu sprendimus ir, ketvirta, FPÖ neįsipareigojo Komisijai laikytis pareiškėjos pareigų. Dėl šių tvarkos pažeidimų ginčijamas sprendimas turi būti panaikintas.

92 Be to, BA-CA tvirtina, kad Komisija pažeidė jo teisę į gynybą – nepaisant daugelio prašymų, – nepateikdama jam tokio sprendimo šiuo klausimu, kurį būtų galima ginčyti teisme, ir todėl užkirto kelią imtis teisinių priemonių prieš pranešimo apie kaltinimus perdavimą. Be to, Komisija pažeidė EB sutartį, nesiėmusi visų galimų priemonių siekiant užkirsti kelią FPÖ piktnaudžiauti pranešimu apie kaltinimą ir nepaprieštaravusi dėl to, kad FPÖ naudojo perduotus dokumentus piktnaudžiavimo tikslais, o pirmiausia – nepareikalavusi jų grąžinti.

93 Komisija mano, kad prieštaravimai dėl pranešimų apie kaltinimus perdavimo FPÖ nėra niekaip susiję su šios bylos dalyku. Pripažinimas FPÖ pareiškėja neturėjo nė mažiausios įtakos ginčijamam sprendimui. Sprendimo dėl pranešimų apie kaltinimus perdavimą reikėjo ginčyti atskiroje byloje, o ginčijimas *a posteriori* šioje byloje nėra galimas vien dėl pasibaigusio termino.

94 Dublike Komisija priduria, kad ieškovai neturi teisės pareikšti ieškinio pagal EB 230 straipsnio ketvirtąją pastraipą dėl pareiškėjos statuso pripažinimo FPÖ ir dėl pranešimo apie kaltinimus perdavimo, nes šios priemonės neturėjo įtakos jų teisinei padėčiai. Be to, jų tvirtinami apribojimai ir jiems tariamai padaryta žala atsirado ne dėl Komisijos veiksmų, o dėl vėlesnių pačios FPÖ veiksmų. Beje, Komisija mano turėsianti teisę pripažinti FPÖ pareiškėja ir pareigą perduoti jai pranešimą apie kaltinimus.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

95 Remiantis Reglamento Nr. 17 3 straipsnio 1 dalimi, jeigu Komisija „pagal prašymą arba savo pačios iniciatyva“ nustato Sutarties 81 ir 82 straipsnių pažeidimą, ji gali

priimti sprendimą, reikalaujantį, kad atitinkamos įmonės arba įmonių asociacijos minėtą pažeidimą nutrauktų. Vadovaujantis Reglamento Nr. 17 3 straipsnio 2 dalimi, teisę pateikti prašymą turi fiziniai ir juridiniai asmenys, reiškiantys teisėtus interesus. Iš 1998 m. gruodžio 22 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 2842/98 dėl šalių išklausymo nagrinėjant tam tikras bylas pagal EB steigimo sutarties 81 ir 82 straipsnius 6–8 straipsnių (OL L 354, p. 18) taip pat išplaukia, kad asmenys, pateikę tokį prašymą, turi tam tikras procedūrines teises, kurioms, be kita ko, priskiriama teisė gauti nekonfidencialaus pranešimo apie kaltinimus kopiją.

96 Dėl klausimo, ar Komisija, leisdama FPÖ dalyvauti procedūroje, pažeidė Reglamento Nr. 17 3 straipsnį, pirmiausia pasakytina, kad negalima pritarti ieškovo teiginiui, jog toks prašymas nebegali būti laikytinas pateiktu teisėtai, jei savo iniciatyva pradėta pažeidimo procedūra. Iš tikrųjų Reglamentai Nr. 17 ir Nr. 2842/98 nereikalauja, kad siekiant pripažinti pareiškėjo statusą atitinkamu prašymu prasidėtų Komisijos pažeidimo procedūra ir kad nebūtų pradėtas ginčijamo pažeidimo tyrimas. Priešingu atveju asmenys, turintys teisėtą interesą, kad būtų konstatuotas konkurencijos normų pažeidimas, per procedūrą negalėtų įgyvendinti su šiuo statusu pagal Reglamento Nr. 2842/98 6–8 straipsnius susijusių procedūrinių teisių.

97 Antra, Komisija priėjo prie teisingos išvados, jog FPÖ galėjo tinkamai nurodyti savo, kaip banko paslaugų klientės, statusą Austrijoje ir tai, kad antikonkurencinė praktika pažeidė jos ekonominius interesus, jog pateisintų savo teisėtą interesą pateikti prašymą, kad Komisija pripažintų, jog ši praktika yra EB 81 ir EB 82 straipsnių pažeidimas.

98 Šiuo požiūriu niekas neprieštarauja tam, jog galutinis prekių ar paslaugų pirkėjas turėtų teisėtą interesą Reglamento Nr. 17 3 straipsnio prasme. Pirmosios instancijos

teismas mano, kad galutinis klientas, įrodęs, jog dėl nagrinėjamo konkurencijos apribojimo jo teisės buvo pažeistos ar gali būti pažeisti jo ekonominiai interesai, turi teisėtą interesą Reglamento Nr. 17 3 straipsnio prasme pateikti prašymą arba skundą, kad Komisija nustatytų EB 81 ir EB 82 straipsnių pažeidimus.

99 Šiuo klausimu reikia priminti, jog normų, siekiančių užtikrinti, kad vidaus rinkoje nebūtų iškraipyta konkurencija, galutinis tikslas – didesnė vartotojo gerovė. Šis tikslas išplaukia iš EB 81 straipsnio formuluotės. Iš tikrųjų, jei toks šios nuostatos 1 dalyje nustatytas draudimas gali būti pripažintas netaikytinu karteliams, kurie prisideda prie nagrinėjamų prekių ar paslaugų gamybos ar platinimo pagerinimo arba siekia skatinti techninį ar ekonominį progresą, EB 81 straipsnio 3 dalyje numatyta galimybė taip pat susijusi su sąlyga, kad tinkama iš jų gautos naudos dalis atitektų šių prekių vartotojams. Taigi konkurencijos teisė ir politika turi nepaneigiamą poveikį konkretiems galutinių klientų – prekių ar paslaugų pirkėjų – ekonominiams interesams. Todėl teisėto intereso, kad Komisija nustatytų EB 81 ir EB 82 straipsnių pažeidimą, pripažinimas tokiems klientams, nurodžiusiems patyrus ekonominę žalą dėl sutarties ar veiksmų, galinčių apriboti ar iškreipti konkurenciją, prisideda prie konkurencijos teisės tikslų įgyvendinimo.

100 Šios išvados nekeičia tai, kad FPÖ iš pradžių rėmėsi bendru interesu, kurį ji norėjo ginti kaip opozicinė partija, ir tik paskui nurodė, kad kartelis, apie kurį jį pranešė, pažeidė jos, kaip galutinės Austrijos bankų paslaugų klientės, teises. Tai, kad FPÖ rėmėsi bendru interesu, negalėjo iš jos atimti galimybės, siekiant įrodyti teisėtą interesą Reglamento Nr. 17 prasme, remtis savo, kaip bankų, kurių atžvilgiu pradėta procedūra, klientės statusu, taip pat ir ekonominio pobūdžio žala, kurią ji tariamai patyrė dėl nagrinėjamų susitarimų.

101 Trečia, pareiškėjo statuso pripažinimas suinteresuotajam asmeniui ir pranešimo apie kaltinimus perdavimas negali būti susieti su aplinkybe, kad Komisija dar nebuvo išklausiusi ieškovų. Reikia pažymėti, jog Reglamentai Nr. 17 ir Nr. 2842/98 nenumato specialaus termino, per kurį teisėtą interesą turintis trečiasis asmuo pareiškėjas ar skundą pateikęs asmuo įgyvendintų savo teisę gauti pranešimą apie kaltinimus ir būti išklausytam pažeidimo procedūroje. Reglamento Nr. 2842/98 7 ir 8 straipsniai tik nustato, kad Komisija perduoda kaltinimus šiam pareiškėjui ar skundą pateikusiam asmeniui ir nurodo terminą, per kurį jis turi pranešti savo nuomonę raštu; taip pat šis trečiasis asmuo gali būti išklausytas žodžiu, jeigu jis to prašo. Iš to aišku, kad pareiškėjo ar skundą pateikusio asmens teisė gauti kaltinimus ir būti išklausytam administracinėje procedūroje, kad būtų nustatyti EB 81 ir EB 82 straipsnių pažeidimai, gali būti įgyvendinta, kol vyksta procedūra.

102 Ketvirta, dėl argumentų, susijusių su tuo, kaip FPÖ naudojo perduotus dokumentus, konstatuotina, kad pagal Reglamento Nr. 2842/98 7 straipsnį FPÖ, kaip pareiškėja, turėjo teisę gauti nekonfidencialią pranešimų apie kaltinimus redakciją. Esant tik įtarimui, kad minėti dokumentai gali būti naudojami piktnaudžiavimo tikslais, Komisija negali apriboti skundą pateikusio asmens, įrodžiusio teisėtą interesą, Reglamento Nr. 2842/98 7 straipsnyje nurodytos teisės gauti pranešimą apie kaltinimus. Galiausiai Komisija negali būti kaltinama tuo, kaip FPÖ naudojo jai perduotus dokumentus, ir todėl tai neturi jokios įtakos ginčijamo sprendimo teisėtumui.

103 Iš to išplaukia, kad ieškovų pagrindai dėl leidimo FPÖ dalyvauti procedūroje atmestini kaip nepagrįsti, o Pirmosios instancijos teismui nekyla būtinybė pareikšti savo nuomonės dėl jų priimtinumo.

3. Išvada

104 Todėl atmestini visi ieškinio pagrindai, grindžiami procedūros normų pažeidimu.

B — *Dėl ieškinio pagrindų, grindžiamų klaidingu susitarimų vertinimu*

1. Pirminės pastabos

105 Neginčydami apskritojo stalo susitikimų fakto, BAWAG ir PSK (bylos T-261/02 ir T-263/02) prašo panaikinti visą ginčijamą sprendimą, tvirtindami, jog dėl klaidingo susitarimų įvertinimo buvo pažeista EB 81 straipsnio 1 dalis.

106 Pirmiausia jie iš esmės prieštarauja dėl to, kad apskritojo stalo susitikimai buvo kvalifikuoti kaip vienas kartelis. Nepateikdami atskiro ieškinio pagrindo, RLB, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* (bylos T-262/02 ir T-271/02) ginčija susitarimų kvalifikavimą kaip vieno kartelio, nurodydami ieškinio pagrindus, grindžiamus tarptautinio susitarimų poveikio nebuvimu, ir tvirtina, kad kiekvienu atveju atskirai turėtų būti įvertinta, ar apskritojo stalo susitikimai galėjo neigiamai paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą. Šis argumentas bus įvertintas nagrinėjant aptariamą ieškinio pagrindą.

107 Antra, BAWAG ir PSK tvirtina, kad dėl apskritojo stalo susitikimų nebuvo pasiektas reikšmingas bankų, tarp kurių vyravo didelė konkurencija, susitarimas. Prieštaravimas iš esmės susijęs su pažeidimo sunkumo laipsnio įvertinimu ir, jeigu būtų pagrįstas, negalėtų lemti viso ginčijamo sprendimo panaikinimo. Todėl jis bus toliau nagrinėjamas kartu su kitais ieškinio pagrindais, susijusiais su pažeidimo sunkumo laipsniu, vertinant prašymus sumažinti baudas.

2. Dėl apskritojo stalo susitikimų kvalifikavimo kaip vieno pažeidimo (bylos T-261/02–T-263/02 ir T-271/02)

a) Šalių argumentai

108 Ieškovai šiose bylose teigia, kad Komisija neteisingai vadovavosi prielaida, jog apskritojo stalo susitikimai sudarė vieną bendrą kartelį. Jie visų pirma tvirtina, kad įvairūs apskritojo stalo susitikimai vyko savarankiškai ir kad „Lombardo klubas“ jų atžvilgiu neatliko koordinavimo arba vadovavimo funkcijos.

109 RLB (byla T-262/02) neginčija, kad buvo keičiamasi informacija tarp apskritojo stalo susitikimų dėl indėlių ir kreditų (susitikimai dėl aktyvių ir pasyvių operacijų, „Lombardo klubas“, „kontrolierių apskritasis stalas“), tačiau teigia, kad „Lombardo klubas“ niekada neaptarinėjo tarptautinių paslaugų klausimo. Be to, Komisija pirmą kartą nurodė bendro susitarimo buvimą savo atsiliepime į ieškinį.

110 Komisija tvirtina, kad apskritojo stalo susitikimų kvalifikavimas kaip bendro kartelio yra pateisinamas. Dubliko priede ji pateikia keletą dokumentų iš administracinės bylos medžiagos, siekdama įrodyti, kad apskritojo stalo susitikimai buvo glaudžiai susiję.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

111 EB 81 straipsnio 1 dalis gali būti pažeista ne tik atskiru veiksmu, bet ir veiksmų daugetu arba tęstine veika. Šio aiškinimo negalima ginčyti remiantis tuo, kad viena

ar kelios atskiros šių veiksmų daugeto ar tęstinės veikos sudedamosios dalys gali būti pripažintos atskiru šios nuostatos pažeidimu. Kai atskirais veiksmais vykdomas „bendras planas“, nes siekiama vieno tikslo – trukdyti konkurenciją bendrojoje rinkoje, Komisija turi teisę, remdamasi dalyvavimu pažeidimuose, numatyti atsakomybę už šiuos pažeidimus, juos įvertindama kartu (2004 m. sausio 7 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, Rink. p. I-123, 258 punktas).

112 Šiuo klausimu ginčijamo sprendimo 73 konstatuojamoje dalyje sakoma: „<...> Šių susitarimų tikslas buvo apriboti ir iškreipti konkurenciją tarp apskritojo stalo susitikimuose dalyvaujančių įmonių, atsižvelgiant į juose aptariamus klausimus. Šie susitarimai (ir suderintos jų taikymo priemonės) turėjo suteikti galimybę bankams padidinti pelną. Bet koks šių kartelinių susitarimų – kurie, bankų nuomone, užtikrino „protingą konkurenciją“ – nesilaikymas lemtų „maržos sumažėjimą“. Tad Komisija šiuo klausimu iš esmės teigia, kad buvo bendras planas, vykdomas siekiant visų bankininkystės paslaugų, kurios buvo apskritojo stalo susitikimų objektas, srityje panaikinti kainų konkurenciją. Todėl negali būti pritarta RLB prieštaravimui, kad Komisija savo atsiliepime į ieškinį pirmą kartą nurodė vieno bendro kartelio buvimo faktą.

113 Siekiant įvertinti, ar Komisija, remdamasi turimais įrodymais, turėjo teisę prieiti prie išvados, kad susitarimai įvairiuose apskritojo stalo susitikimuose buvo bendro plano apriboti konkurenciją dalis, reikia išnagrinėti tas ginčijamo sprendimo dalis, kur nurodyti teiginiai, remdamasi kuriais Komisija preziumuoja vieno kartelio buvimą ir kuriuos ji nurodo savo dublikuose bylose T-261/02–T-263/02 ir T-271/02, bei priede pateiktus dokumentus, kuriais grindžiami tie teiginiai.

114 Pirmiausia, siekdama įrodyti, kad „Lombardo klubas“, kaip viršesnė visų kitų apskritojo stalo susitikimų instancija, aptarinėjo klausimus, susijusius su įvairiais specialiais apskritojo stalo susitikimais, Komisija nurodo dokumentus dėl šios instancijos posėdžių 1995 m. birželio 7 d. ir 1996 m. gegužės 8 dienomis.

115 Ginčijamo sprendimo 167 konstatuojamojoje dalyje pateikiama citata iš „konfidencialių“ CA direktoriaus užrašų apie 1995 m. gegužės 24 d. neformalų BA, CA, BAWAG, GiroCredit, RZB ir PSK atstovų susitikimą, per kurį diskutuota dėl klausimų, turėjusių būti aptartais ir išspręstais 1995 m. birželio 7 d. „Lombardo klubo“ susitikime. Šis dokumentas rodo, kad „Lombardo klubas“ iš tikrųjų sprendė klausimus, susijusius su įvairiomis apskritojo stalo susitikimų temomis, įskaitant ir tarptautinių paslaugų klausimą, t. y. susitarimus dėl kredito ir debeto palūkanų normų, taikytinų tiek privatiems asmenims, tiek įmonėms, ir kitas kreditų suteikimo sąlygas, įskaitant eksporto kreditus.

116 Dėl 1996 m. gegužės 8 d. „Lombardo klubo“ posėdžio ginčijamo sprendimo 248 konstatuojamojoje dalyje nurodomi trys dokumentai: pirmasis – 1996 m. gegužės 10 d. raštas, prijungtas prie *NÖ-Hypo* bylos medžiagos, skirtas, be kita ko, šio banko generaliniams direktoriams, kuriame nurodoma, kad 1996 m. gegužės 8 d. „Lombardo klubo“ posėdyje „generaliniai direktoriai sutarė dėl esminių klausimų“, t. y. dėl „šeimos“ banko maržos (*Hausbankspanne*) eksporto kreditų atveju, dėl palūkanų normos ir kitų įvairių kredito rūšių suteikimo sąlygų bei dėl palūkanų normų ir operacijų mokesčių viešumo. Antrame dokumente priduriama, kad turėtų būti parengtas „pasiūlymas dėl minimalaus komisinio mokesčio už vertybinių popierių sandorius bei mokėjimo operacijas“, o trečiajame dokumente išdėstomi „Lombardo klubo“ posėdyje“ priimti pasiūlymai. Šie dokumentai taip pat patvirtina, kad „Lombardo klubas“ užsiėmė ir sprendė tuos klausimus, kurie buvo aptariami ir specialiuose apskritojo stalo susitikimuose. Visų pirma pirmieji du dokumentai patvirtina, kad „Lombardo klubas“ buvo laikomas kompetentingu priimti sprendimus dėl tam tikrų svarbių tarptautinių operacijų, pavyzdžiui, eksporto kreditų, mokėjimo operacijų ir vertybinių popierių sandorių kainų nustatymo.

117 Antra, iš ginčijamo sprendimo 216 ir 284 konstatuojamosiose dalyse Komisijos cituojamų dokumentų išplaukia, kad „Lombardo klubas“ priimdavo esminius sprendimus. Pavyzdžiui, ginčijamo sprendimo 216 konstatuojamojoje dalyje pateikiama nuoroda į 1996 m. vasario 6 d. Vienos apskritojo stalo susitikimo dėl pasyvių operacijų ir kreditų suteikimo privatiems asmenims raštą, kuris buvo adresuotas vieno iš atitinkamų bankų generaliniam direktoriui ir skirtas kitą dieną numatytam „Lombardo klubo“ posėdžiui parengti. Remiantis šiuo raštu, „iš (1996 m.) vasario 7 d. Lombardo posėdžio tikimasi esminių sprendimų“ tam tikrais per apskritojo stalo susitikimą aptariamais klausimais. Ginčijamo sprendimo 284 konstatuojamojoje dalyje cituojamas vieno BAWAG darbuotojų parengtas raštas apie 1996 m. spalio 25 d. apskritojo stalo susitikimą dėl „pasyvių operacijų“, per kurį diskutuota apie palūkanų normos mažinimą taupomosioms sąskaitoms. Remiantis šiuo raštu, 1996 m. lapkričio 12 d. buvo numatytas federalinis apskritojo stalo susitikimas dėl pasyvių operacijų, siekiant „1996 m. lapkričio 13 d. Lombardo generaliniams direktoriams pateikti rekomendacijų“. Šie dokumentai aiškiai parodo, kad jų autoriai tikėjosi, jog „Lombardo klubas“ priims esminius sprendimus per kitus apskritojo stalo susitikimus diskutuotinais klausimais.

118 Trečia, Komisija, remdamasi ginčijamo sprendimo 166 konstatuojamojoje dalyje nurodytu PSK vidaus raštu, apibendrinančiu 1995 m. gegužės 24 d. „bankų keitimąsi patirtimi, nurodė, kad „Lombardo klubas“ atliko arbitro funkciją, į kurį, iškilus drausmės problemoms, kreipdavosi įvairios grupės“. Remiantis šiuo raštu, „drausmės laikymasis turėtų būti vienas iš „Lombardo klubo“ klausimų birželio mėn.“, o dalyviai manė, kad geresnės drausmės galima tikėtis tik tada, „kai minimalių maržų laikymasis taps valdybos narių „garbės reikalu“. Šis dokumentas įrodo, kad kitų apskritojo stalo susitikimų dalyviai „Lombardo klubą“ laikė tinkama instancija spręsti drausmės problemas laikantis susitarimų.

119 Ketvirta, ginčijamo sprendimo 67 konstatuojamoje dalyje aprašomas glaudus apskritojo stalo susitikimų ir jų sprendimų priėmimo proceso ryšys, nurodant, kad „bendro sprendimo priėmimo procesas dažnai tęsdavosi keletą apskritojo stalo susitikimų (dažniausia per Vienos ir federalinius susitikimus dėl pasyvių ir (arba) aktyvių operacijų, „Minilombardą“ ir „Lombardo klubą“)“. Ši konstatuota aplinkybė

grindžiama dviem dokumentais dėl 1995 m. rugpjūčio 30 d. Vienos apskritojo stalo susitikimo dėl aktyvių ir pasyvių operacijų, iš kurių išplaukia, kad bankų atstovai aptarė savo reakciją į *OeNB* palūkanų normų sumažinimą. Sprendimą dėl indėlių ir kreditų palūkanų privatiems asmenims buvo numatoma priimti per kitą susitikimą dėl aktyvių ir pasyvių operacijų 1995 m. lapkričio 7 d., o galutinis „Lombardo klubo" sprendimas dėl galimo kredito palūkanų įmonėms suderinimo turėjo būti priimtas 1995 m. rugsėjo 13 d., remiantis 1995 m. rugsėjo 8 d. „Minilombardo" posėdyje parengtu pasiūlymu. Iš šių susijusių dokumentų išplaukia, kad apskritojo stalo susitikimai dėl kredito ir debeto palūkanų privatiems asmenims ir įmonėms buvo bendro plano plačiu mastu palūkanų normomis apriboti konkurenciją dalis.

120 Penkta, ginčijamo sprendimo 126, 130 ir 237 konstatuojamosiose dalyse pateikti pavyzdžiai, kad vykstant apskritojo stalo susitikimams kartais būdavo rengiami bendri posėdžiai, kad buvo susijusios grupių kompetencijos ir kad tarp įvairių apskritojo stalo susitikimų buvo keičiamasi informacija apie vykdomą veiklą. 126 konstatuojamojoje dalyje aprašomas kontrolierių apskritojo stalo susitikimas 1994 m. gruodžio mėn., o 130 konstatuojamojoje dalyje – 1995 m. sausio mėn. pradžioje įvykęs finansų direktorių apskritojo stalo susitikimas. Kvietime į šį apskritojo stalo susitikimą, kuriame turėjo būti aptariamos trumpalaikio debeto ir kredito palūkanų normos, rekomenduota tiems dalyviams, kurie patys neturėjo tiesioginės įtakos nustatyti trumpalaikių fiksuotų kredito palūkanų normų, pasikviesti asmenį, atsakingą už „stambius klientus" (pavyzdžiui, atsakingųjų už „stambius klientus" apskritojo stalo narį). 237 konstatuojamojoje dalyje cituojamas Austrijos regioninių hipotekos bankų asociacijos pranešimas savo nariams, kuriame jie informuojami apie 1996 m. balandžio 23 d. „Minilombardo" posėdį ir apie jame numatomą 119 punkte aprašyto panašaus sprendimo priėmimo procedūrą.

121 Visi šie aspektai pateisina Komisijos padarytą išvadą, kad kartelyje dalyvavę bankai buvo sudarę principinį susitarimą dėl kainų konkurencijos panaikinimo plataus spektro bankininkystės paslaugoms, teikiamoms ir privatiems asmenims, ir įmonėms, įskaitant stambius klientus. Visiškai jokios reikšmės neturi tai, kad

minėtuose dokumentuose nėra konkrečiai nurodomos įvairiuose posėdžiuose aptartos bankininkystės paslaugos ir visi apskritojo stalo susitikimai.

122 Teisinga, kad šiame kontekste Komisija taip pat rėmėsi tam tikrais dokumentais, kurie nepatvirtina jos padarytos išvados, nes jie nebuvo susiję su pažeidimo laikotarpiu arba Vienos „Lombardo klubu“ (pavyzdžiui, ginčijamo sprendimo 66, 107 ir 160 konstatuojamosiose dalyse cituotuose dokumentuose, kuriuose kalbama apie „Lombardo klubų“ sprendimų įgyvendinimą įvairių apskritojo stalų susitikimų lygmenyje), tačiau nepaneigia, kad apskritojo stalo susitikimai buvo bendro plano siekti bendrų tikslų dalis.

123 Be to, iš šio sprendimo 114–121 punktuose nagrinėtų dokumentų išplaukia, kad „Lombardo klubo“ sprendimai visų pirma buvo susiję su esminiais klausimais, kruopščiai parengtais kituose apskritojo stalo susitikimuose. Priešingai nei teigia RLB, toks funkcijų pasidalijimas paprastai paaiškina, kaip „Lombardo klube“ atstovaujamų bankų generaliniai direktoriai galėjo vadovauti karteliui surengę tik vienuolika posėdžių per metus.

124 Negalima pritarti ir BAWAG bei PSK, kurie bando sumažinti šių dokumentų įrodomąją galią, teiginiui, kad „kitų susitikimų dalyviai, paprastai vidutinio personalo nariai, neteisingai įvertino ir pervertino „Lombardo klubo“ vaidmenį“. Dalies pirmiau nurodytų dokumentų autoriai arba adresatai buvo kai kurių bankų generaliniai direktoriai, kurie asmeniškai dalyvavo „Lombardo klubo“ posėdžiuose ir todėl tiksliai žinojo apie jo vaidmenį. Todėl Komisija negali būti kaltinama pervertinusi šių dokumentų įrodomąją galią.

125 Galiausiai, priešingai nei teigia BAWAG ir PSK, iš nagrinėtų dokumentų matyti, kad ginčijamo sprendimo 304 ir 306 konstatuojamosiose dalyse pateikta nuoroda į vadovaujantį „Lombardo klubo“ vaidmenį nėra pavienis atvejis. Tai patvirtina ir BAWAG bei PSK ieškinių priede pateiktas CA vidaus raštas, kuriame adresatai informuojami apie 1996 m. balandžio 17 d. apskritojo stalo susitikimo dėl aktyvių ir pasyvių operacijų turinį. Šis raštas nurodo pasiūlymo, dėl kurio turėjo būti pasiektas konsensusas šiame apskritojo stalo susitikime, o vėliau tartasi ir pasiektas galimas susitarimas „Lombardo klube“, parengimą.

126 Iš pirmiau išdėstytų samprotavimų išplaukia, kad prieštaravimai dėl apskritojo stalo susitikimų kvalifikavimo kaip vieno kartelio yra nepagrįsti.

C — *Dėl ginčijamo sprendimo adresatų pasirinkimo (byla T-271/02)*

1. Šalių argumentai

a) Ieškovų argumentai

127 ÖVAG ir *NÖ-Hypo* mano, kad jų, kaip ginčijamo sprendimo adresatų, pasirinkimas buvo neteisėtas. Jie neginčija, jų nuomone, pasirenkant adresatus taikytų kriterijų, t. y. dalyvavimo svarbiausiuose apskritojo stalo susitikimuose dažnumo ir įmonių dydžio Austrijos bankų rinkoje. Atvirkščiai, jie tvirtina, kad šie kriterijai taikyti neteisėtai, nes šis taikymas buvo nepakankamai pagrįstas, grindžiamas neteisingomis faktinėmis aplinkybėmis ir pažeidė vienodo požiūrio principą. ÖVAG ir *NÖ-Hypo* tvirtina, kad iš ginčijamo sprendimo neišplaukia, kodėl ir pagal kokius kriterijus

„svarbiausiais“ apskritojo stalo susitikimais buvo pasirinkti Vienos ir (arba) federaliniai susitikimai dėl aktyvių ir pasyvių operacijų, įskaitant apskritojo stalo susitikimus dėl kreditų privatiems asmenims ir laisvųjų profesijų atstovams, „Minilombarą“ ir kontrolierių apskritojo stalo susitikimus.

128 Be to, jie kaltina Komisiją ginčijamame sprendime nepateikus savo nuomonės dėl jų argumento, kad susitarimo procesą apskritojo stalo susitikimuose nulemdavo „siauresnis“ didžiųjų bankų ratas, kuriam jie nepriklausė ir kuris buvo svarbiausias apskritojo stalo susitikimas.

129 ÖVAG ir *NÖ-Hypo* pripažįsta dalyvavę kai kuriuose sprendime „svarbiausiems“ priskirtuose apskritojo stalo susitikimuose, tačiau teigia, kad jie šiuose susitikimuose dalyvaudavo nedažnai ir kur kas rečiau nei daugelis kitų sprendimo adresatų ir net bankų, kuriems nebuvo skirtas sprendimas.

130 Jie teigia, kad ginčijamame sprendime ne kartą kalbama apie CA, BA, RZB, *Erste* ar *GiroCredit*, PSK ir (nors rečiau) BAWAG priklausymą „siauresniam“ bankų ratui, į kurį didžiausių Austrijos bankų atstovai susirinkdavo, be kita ko, pasirengti „Lombardo klubui“. Tikrąjį susitarimo procesą nulemdavo būtent šis „siauresnis ratas“, kuriam jie nepriklausė. Pasak jų, ginčijamo sprendimo adresatų ratas atrodytų visiškai kitaip, jei Komisija „Lombardo klubą“, ypač „siauresnio rato“ susitikimus, kuriuose būdavo rengiami visi sprendimai, būtų teisingai kvalifikavusi kaip „svarbiausius apskritojo stalo susitikimus“, kur buvo parengti tie sprendimai.

131 Be to, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* mano, kad jų įtraukimas į ginčijamo sprendimo adresatų ratą, remiantis bankų dydžio kriterijumi, yra nepateisinamas, o Komisija, juos pasirinkdama kaip ginčijamo sprendimo adresatus, pažeidė vienodo požiūrio principą.

b) Komisijos argumentai

132 Komisija teigia, kad įmonių dydis Austrijos rinkoje nebuvo laikomas atrankos kriterijumi ir kad ginčijamo sprendimo adresatai buvo atrinkti tik pagal jų dalyvavimo svarbiausiuose apskritojo stalo susitikimuose dažnumą. Jos nuomone, netiesa, kad ÖVAG ir *NÖ-Hypo* daug rečiau dalyvaudavo apskritojo stalo susitikimuose nei daugelis kitų ginčijamo sprendimo adresatų.

133 Komisija mano, kad ji nebuvo įpareigota priimant sprendimą atsižvelgti į siauresnio bankų rato buvimą. Lemiamos reikšmės ÖVAG ir *NÖ-Hypo* pasirenkant kaip sprendimo adresatus turėjo vien tai, kad jie kartu su kitais bankais dažnai dalyvaudavo apskritojo stalo susitikimuose ir juose tardavosi dėl taikytinų palūkanų normų bei sąlygų. Dublike ji teigia, kad kai kurie „Lombardo klubo“ nariai galėjo iš anksto pasikeisti informacija ir susitarti, tačiau tokie pavieniai susitarimai buvo skirti tik parengti susitarimus įvairiuose apskritojo stalo susitikimuose.

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

a) Dėl Komisijos taikytų kriterijų ir įmonių dydžio

134 Pirmiausia reikėtų konstatuoti, kad ÖVAG ir *NÖ-Hypo* teiginys, jog įmonės dydis buvo ginčijamo sprendimo adresatų parinkimo kriterijus, grindžiamas klaidingu ginčijamo sprendimo 470 konstatuojamosios dalies išaiškinimu, kurioje sakoma:

„Šio sprendimo adresatai buvo atrinkti atsižvelgiant į ypač dažną dalyvavimą svarbiausiuose apskritojo stalo susitikimuose – Vienos ir federaliniuose apskritojo stalo susitikimuose dėl „aktyvių ir (arba) pasyvių operacijų“ (įskaitant apskritojo stalo susitikimus dėl kreditų privatiems asmenims ir laisvųjų profesijų atstovams), „Minilombarde“ ir kontrolierių susitikimuose. Be to, jie, išskyrus *NÖ-Hypo* ir RBW (nuo 1997 m. liepos mėn. RLB), dėl savo dydžio vaidina svarbų vaidmenį Austrijos bankų rinkoje.“

135 Paskutiniame šios konstatuojamosios dalies sakinyje nurodomas ne Komisijos taikytas kriterijus, o vienintelio kriterijaus – dalyvavimo svarbiausiuose apskritojo stalo susitikimuose dažnumas – taikymo rezultatas atsižvelgiant į atitinkamų įmonių dydį.

136 Todėl ieškovų prieštaravimai dėl tariamo įmonės dydžio kriterijaus taikymo yra nepagrįsti.

137 Be to, jei ÖVAG ir *NÖ-Hypo* daro prielaidą, kad Komisija įmonių dydį turėjo taikyti kaip adresatų pasirinkimo kriterijų, tokiai nuomonei negalima pritarti.

138 Remiantis nusistovėjusia teismo praktika, tai, kad Komisija vieno ūkio subjekto atžvilgiu, kuris buvo panašioje padėtyje kaip ieškovas, nekonstatavo pažeidimo, bet kuriuo atveju nepašalina ieškovui inkriminuojamo pažeidimo, jeigu jis buvo tinkamai įrodytas (1993 m. kovo 31 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Ahlström Osakeyhtiö ir kt. prieš Komisiją*, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ir C-125/85–C-129/85, Rink. p. I-1307, 146 punktas).

139 Iš šios teismo praktikos išplaukia, kad Komisija turi teisę kiekvienai įmonei, kurios atžvilgiu buvo įrodytas pažeidimas, adresuoti sprendimą, kuriame nurodomas tas pažeidimas ir įmonei skiriama sankcija. Argumentai, kurie grindžiami tokio sprendimo adresato padėties palyginimu su kitų įmonių padėtimi (nesvarbu, ar jos yra to sprendimo adresatai), jokiu būdu negali užginčyti sprendimo teisėtumo, jeigu jame nurodytas pažeidimas ir už jį skiriama bauda. Todėl tokiems argumentams dėl ÖVAG ir *NÖ-Hypo* parinkimo sprendimo adresatais negali būti pritarta.

b) Dėl svarbiausių apskritojo stalo susitikimų nustatymo

Dėl pagrindimo

140 Remiantis 134 punkte nurodyta ginčijamo sprendimo 470 konstatuojamąja dalimi, „svarbiausiems apskritojo stalo susitikimams“ buvo priskirti Vienos ir federaliniai apskritojo stalo susitikimai dėl aktyvių ir (arba) pasyvių operacijų (įskaitant susitikimus dėl kreditų privatiems asmenims bei laisvųjų profesijų atstovams), „Minilombardas“ ir kontrolierių apskritojo stalo susitikimai.

141 Įvairūs apskritojo stalo susitikimai aprašomi ginčijamo sprendimo 51 konstatuojamojoje dalyje, kurioje daugeliu pirmiau paminėtų apskritojo stalo susitikimų atveju aiškiai nurodoma, kodėl jiems buvo teikiama ypatinga reikšmė. Šioje konstatuojamojoje dalyje nėra aiškiai nurodoma „Minilombardo“ reikšmė. Tačiau, kaip teisingai pažymi Komisija, yra akivaizdu, jog apskritojo stalo susitikimui dėl verslo klientams teikiamų kreditų palūkanų normos tenka ypatinga svarba. Ši reikšmė ginčijamo sprendimo adresatams turėjo būti akivaizdi.

142 Kadangi Komisija išdėstė priežastis, dėl kurių ji tam tikrus apskritojo stalo susitikimus kvalifikavo kaip ypač reikšmingus, jai nebereikia išsamiau paaiškinti, kodėl ji kitiems apskritojo stalo susitikimams neteikė tokios pačios reikšmės.

143 Todėl kaltinimas nepakankamu „svarbiausių apskritojo stalo susitikimų“ pagrindimu nėra pagrįstas.

Dėl apskritojo stalo susitikimų reikšmės vertinimo ir dėl „siauresnio bankų rato“

144 Esant tokiam kompleksiškam susitarimų tinklui, Komisija turėjo diskreciją nuspręsti, kurie iš daugelio susitarimų, jos nuomone, buvo ypač reikšmingi, tad šiam pasirinkimui gali būti taikoma tik ribota teisminė kontrolė. Komisija, nepadarydama akivaizdžios klaidos, bendro pobūdžio Vienos apskritojo stalo susitikimams galėjo teikti didesnę reikšmę nei regioniniams ar specialiems susitarimams, nes jie galėjo turėti įtakos pastariesiems susitarimams. Tai, kad apskritojo stalo susitikimuose,

kuriuos Komisija kvalifikavo kaip ypač svarbius, daugiau dalyvavo Vienoje įsisteigę bankai nei bankai kituose miestuose ar regionuose, visiškai nekeičia išvados, jog Komisijos pasirinkimas buvo teisėtas.

145 Komisija taip pat neviršijo savo diskrecijos ribų, atsisakydama svarbiausiems apskritojo stalo susitikimams priskirti „siauresnį bankų ratą“, kuriam priklausantys didžiausi bankai suderindavo pozicijas prieš apskritojo stalo susitikimus. ÖVAG ir *NÖ-Hypo* taip pat negali remtis kitų pažeidime dalyvavusių įmonių padėtimi, siekdami kvestionuoti aplinkybę, kad patys buvo įtraukti į ginčijamo sprendimo adresatų ratą.

c) Dėl *ÖVAG* ir *NÖ-Hypo* dalyvavimo svarbiausiuose apskritojo stalo susitikimuose dažnumo

146 Dėl ÖVAG ir *NÖ-Hypo* dalyvavimo apskritojo stalo susitikimuose dažnumo iš Komisijos atsiliepimo į ieškinį priede pateiktos lentelės, kurios turinys nebuvo ginčijamas, matyti, kad abi įmonės dalyvavo visuose svarbiausiuose apskritojo stalo susitikimuose. Tiesa, *NÖ-Hypo* dalyvavo tik nedaugelyje „Minilombardo“ (3 iš 21 susitikimo) ir kontrolierių apskritojo stalo susitikimų (1 iš 40 susitikimų). Tačiau jis dalyvavo 14 iš 15 federalinių apskritojo stalo susitikimų ir 32 iš 50 Vienos susitikimų. Remiantis šia lentele, ÖVAG dalyvavo visuose federaliniuose apskritojo stalo susitikimuose, 42 iš 50 Vienos apskritojo stalo susitikimų, 17 iš 21 „Minilombardo“ susitikimų ir 14 iš 40 kontrolierių apskritojo stalo susitikimų. Todėl reikia atmesti kaltinimą, jog Komisija klaidingai įvertino ÖVAG ir *NÖ-Hypo* dalyvavimą svarbiausiuose apskritojo stalo susitikimuose.

d) Išvada

147 Iš pirmiau išdėstytų samprotavimų išplaukia, kad reikia atmesti ÖVAG ir *NÖ-Hypo* prieštaravimus dėl ginčijamo sprendimo adresatų pasirinkimo.

D — *Dėl įrodomosios 1994 m. dokumentų (byla T-271/02) galios*

1. Šalių argumentai

148 ÖVAG ir *NÖ-Hypo* kaltina Komisiją, kad ši pažeidė pareigą motyvuoti, kai kuriuos svarbius teiginius pagrįsdama dokumentais, priimtais iki pažeidimo nustatymo. Jie taip pat tvirtina, kad rėmimasis šiais dokumentais galėjo turėjo įtakos sprendimui dėl baudos skyrimo.

149 Komisija pripažįsta, kad siekdama pavaizduoti bendrą kartelio kontekstą rėmėsi 1994 m. dokumentais. Tačiau jos argumentai dėl pažeidimų grindžiami 1995 m. dokumentais.

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

150 Rėmimasis dokumentais, priimtais anksčiau nei ginčijamame sprendime nurodytu laikotarpiu, negali pažeisti pareigos motyvuoti. Komisija turi teisę sprendime dėl baudos skyrimo aprašyti platesnį pažeidimo kontekstą.

151 Beje, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* teigimu, jie neprieštarauja dėl pranešimo apie kaltinimus turinio. Jie taip pat neginčija konkrečių ginčijamo sprendimo teiginių teisingumo argumentuodami tuo, kad jie nėra grindžiami tinkamo laikotarpio įrodymais.

152 Esant tokioms aplinkybėms, tai, kad ginčijamame sprendime nurodomi dokumentai, priimti iki pažeidimo nustatymo, negali turėti įtakos ginčijamo sprendimo galiojimui.

E — *Dėl ieškinio pagrindų, grindžiamų apskritojo stalo susitikimų poveikio prekybai nebuvimu*

1. Pirminės pastabos

153 Visi ieškovai tvirtina, kad „Lombardo klubo“ apskritojo stalo susitikimai nepatenka į EB 81 straipsnio 1 dalies draudimo taikymo sritį, nes jie negalėjo turėti poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai.

154 Ginčijamame sprendime Komisija bendrai įvertino visų apskritojo stalo susitikimų galimą poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai. Ginčijamo sprendimo 442, 451 ir 469 konstatuojamosiose dalyse pateiktą šio bendro įvertinimo išvadą būtų galima apibendrinti taip:

— „Lombardo klubo“ sukurtą tinklą sudarė daugybė tarpusavyje glaudžiai susijusių apskritojo stalo susitikimų ir jis apėmė visą Austrijos teritoriją,

— jis įtraukė beveik visas Austrijos kredito įstaigas,

— jis apėmė visą Austrijoje siūlomų bankininkystės produktų ir paslaugų spektrą,

— neginčijamas antikonkurencinis apskritojo stalo susitikimų tikslas,

— kartelis visoje Austrijoje pakeitė konkurencijos sąlygas,

— tad paklausos atžvilgiu jis galėjo turėti įtakos įmonių ir vartotojų elgesiui, tiesiogiai arba netiesiogiai susijusiam su tarptautine prekyba,

— jis taip pat galėjo turėti įtakos užsienio bankų sprendimams dėl patekimo į rinką,

— todėl jis galėjo reikšmingai paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą.

454–465 konstatuojamosiose dalyse šią išvadą pagrindžia daugybė su paklausa ir pasiūla susijusių pavyzdžių.

155 Ieškovai prieštarauja tokiam įvertinimui. Pirmiausia jie pateikia kai kurių bendrų samprotavimų dėl tarptautinio pobūdžio kriterijaus aiškinimo ir jo taikymo šioje byloje, visų pirma teigdami, kad turėjo būti atskirai įvertintas kiekvieno iš įvairių apskritojo stalo susitikimų galimas poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai. Antra, jie ginčija Komisijos ginčijamo sprendimo 454–465 konstatuojamosiose dalyse pateiktus galimo poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai pavyzdžius. Trečia, RLB remiasi ypatinga RBW padėtimi.

2. Dėl galimo poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai kriterijaus aiškinimo ir taikymo šioje byloje

a) Šalių argumentai

156 Ieškovai teigia, kad „Lombardo klubo“ susitarimai buvo vien nacionalinis kartelis, nes jame dalyvavo tik Austrijos kredito įstaigos, ir jo objektas buvo paslaugų teikimas tik Austrijos vidaus rinkoje, netgi tik regioninėse ar vietinėse rinkose.

157 RLB atkreipia dėmesį į EB 5 straipsnyje įtvirtintą subsidiarumo principą, kuris, jo manymu, neleidžia plačiai aiškinti EB 81 straipsnio 1 dalyje numatyto tarpvalstybinio poveikio sąlygos. Jis nurodo, jog siekis išsaugoti neiškreiptą konkurenciją gali prieštarauti kitiems ekonominės politikos tikslams, pavyzd¸iui, monetariniam stabilumui, ir kad šio prieštaravimo pašalinimas galiausiai yra politinio pobūdžio. Jis taip pat primena, kad bent jau iki 1986 m. bankų susitarimus, susijusius tik su palūkanų normomis ir patvirtintus bei aprobuotus nacionalinių institucijų, Komisija laikė teisėtu valstybių narių monetarinės politikos instrumentu. Nurodydamas *OeNB*

dalyvavimą nagrinėjamuose apskritojo stalo susitikimuose RLB teigia, kad Komisijai neturi teisės primesti savo dabartinį požiūrį į konkurencijos ir monetarinės politikos santykį pakeisdama Austrijos bankų priežiūros institucijos nuomonę byloje, kurios padariniai apsiriboja tik Austrijos teritorija.

158 Visi ieškovai tvirtina, kad turi būti atskirai patikrintas kiekvieno apskritojo stalo susitikimo galimas poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai. Pagrįsdami savo nuomonę, kad tarp apskritojo stalo susitikimų nėra jokio ryšio, kuris galėtų pateisinti bendrą jų poveikio vertinimą, jie pirmiausia teigia, kad apskritojo stalo susitikimai buvo neteisingai kvalifikuoti kaip vienas kartelis ir, antra, kad per įvairius apskritojo stalo susitikimus aptartos bankininkystės paslaugos buvo susijusios su skirtingomis rinkomis. RZB, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* tvirtina, kad jei kiekvienas atskiras susitarimas neturi tarpvalstybinio poveikio, iš bendro susitarimų vertinimo negali išplaukti jų tarptautinis pobūdis. BAWAG, RLB, PSK ir *Erste* pabrėžia, kad iš tarptautinio per kai kuriuos apskritojo stalo susitikimus svarstytų bankininkystės paslaugų pobūdžio negali būti daroma išvada, jog tokį poveikį turi visi susitarimai. Galiausiai RLB mano, kad atskiras daugiašalių tarpbankinių tarifų, svarstytų per apskritojo stalo susitikimus dėl mokėjimo operacijų, vertinimas būtinas dėl to, jog atitinkamiems susitarimams pagal EB 81 straipsnio 3 dalį buvo galima taikyti išimtį.

159 Ieškovai mano, kad negalima apibendrinti, jog vien dėl savo pobūdžio pats kartelis, apimantis visą vienos valstybės narės teritoriją, gali reikšmingai paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą. Remdamiesi teismo praktika (1999 m. sausio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Bagnasco ir kt.*, C-215/96 ir C-216/96, Rink. p. I-135) ir Komisijos sprendimais (1999 m. rugsėjo 8 d. Komisijos sprendimas 1999/687/EB, susijęs su EB 81 straipsnio taikymo procedūra (IV/34.010 – *Nederlandse Vereniging van Banken* (1991 m. GSA susitarimas), IV/33.793 – *Nederlandse Postorderbond*, IV/34.234 – *Verenigde Nederlandse Uitgeversbedrijven* ir IV/34.888 – *Nederlandse Organisatie van Tijdschriften Uitgevers/Nederlandse Christelijke Radio Vereniging*) (OL L 271, p. 28, toliau – Sprendimas *Nyderlandų bankai II*), jie mano, kad tokia išvada visų pirma taikytina kredito įstaigų susitarimams. Pasak jų, be teritorinio paplitimo, dar reikia papildomų aplinkybių

(kurių šiuo atveju nebuvo), kad būtų galima konstatuoti tarptautinį „nacionalinio“ kartelio pobūdį. Kai kurių ieškovų nuomone, tam būtina, kad kartelis turėtų rinkos atskyrimo poveikį.

160 Šiuo klausimu ieškovai tvirtina, kad nebuvo imtasi arba ketinta imtis jokių priemonių užsienio konkurentams pašalinti iš Austrijos rinkos. Jie teigia, pirma, kad tokios priemonės nebuvo reikalingos, nes svarbiausiuose susitarimuose nurodytos banko paslaugos (privačių asmenų ir mažų įmonių taupomieji indėliai ir kreditai) visai nedomino užsienio bankų. Tai lėmė pirmiausia svarbūs patekimo į rinką apribojimai (visų pirma klientų teikiama pirmenybė vietiniams bankams, kalbos problemos ir reikalavimas turėti didelį filialų tinklą), antra, aplinkybė, kad šios paslaugos neteikė didelio pelno, ir, trečia, tai, kad Austrijoje tokių paslaugų rinka yra pripildyta. Be to, jie nurodo, jog Austrijos rinkoje veikė užsienio bankai.

161 Komisijos nuomone, šie argumentai yra neteisingi.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

Dėl galimo poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai įvertinimo principų

162 EB 81 straipsnio 1 dalyje numatyta sąlyga, susijusia su poveikiu valstybių narių tarpusavio prekybai, siekiama konkurencijos reglamentavimo srityje apibrėžti Bendrijos teisės galiojimo sritį, atribojant ją nuo valstybių narių teisės galiojimo srities. Į Bendrijos teisės taikymo sritį patenka visi įmonių karteliniai susitarimai ir

visi suderinti veiksmai, kurie gali paveikti prekybą tarp valstybių narių taip, kad būtų pakenkta laisvai valstybių narių tarpusavio prekybai, neigiamai paveikiant vieningos rinkos tarp valstybių narių tikslų įgyvendinimą, ypač tie, kuriais padalijamos nacionalinės rinkos arba pakeičiamos konkurencijos sąlygos bendrojoje rinkoje. O veiksmai, kurių poveikis apsiriboja vienos valstybės narės teritorija, patenka į nacionalinės teisės galiojimo sritį (1979 m. gegužės 31 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Hugin prieš Komisiją*, 22/78, Rink. p. 1869, 17 punktas).

163 Vadovaujantis nusistovėjusia teismų praktika, įmonių susitarimas gali turėti įtakos valstybių narių tarpusavio prekybai, jei remiantis objektyvių teisinių ir faktinių aplinkybių visuma galima pakankamai užtikrintai numatyti, kad jis galės tiesiogiai arba netiesiogiai, iš tikrųjų arba potencialiai paveikti prekybą tarp valstybių narių taip, kad galėtų sutrukdyti pasiekti vieningos tarpvalstybinės rinkos tikslus (1985 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Remia ir kt. prieš Komisiją*, 42/84, Rink. p. 2545, 22 punktas). Taigi apskritai poveikis Bendrijos vidaus prekybai konstatuotinas, kai tenkinama keletas veiksnių, kurie, nagrinėjami atskirai, nebūtinai yra lemiami (1994 m. gruodžio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *DLG*, C-250/92, Rink. p. I-5641, 54 punktas; 159 punkte minėto sprendimo *Bagnasco ir kt.* 47 punktas ir 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimo *British Sugar prieš Komisiją*, C-359/01 P, Rink. p. I-4933, 27 punktas).

164 Šiuo požiūriu nesvarbu, ar kartelio poveikis prekybai yra nepalankus, neutralus ar palankus. Konkurencijos apribojimas gali paveikti prekybą tarp valstybių narių tada, kai jis prekybos srautus nukreipia kita linkme nei jis paprastai būtų nukreiptas (1980 m. spalio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Van Landewyck ir kt. prieš Komisiją*, 209/78–215/78 ir 218/78, Rink. p. 3125, 172 punktas). Todėl atmestinas šioje byloje kai kurių ieškovų iškeltas teiginys, kad, vertinant kartelio galimą poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai, galima atsižvelgti tik į rinkos atskyrimo poveikį.

165 Toks platus galimo poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai aiškinimas neprieštarauja RLB nurodytam subsidiarumo principui. Kaip teisingai pažymi Komisija, Sutartis numato, kad galimi prieštaravimai tarp neiškreiptos konkurencijos išsaugojimo ir kitų teisėtų ekonomikos politikos tikslų sprendžiami taikant EB 81 straipsnio 3 dalį. Ji gali būti laikoma specialia subsidiarumo principo įgyvendinimo kartelių sektoriuje nuostata. Todėl negalima remtis minėtu principu, norint apriboti EB 81 straipsnio taikymo sritį (šiuo klausimu žr. 2003 m. spalio 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Van den Bergh Foods prieš Komisiją*, T-65/98, Rink. p. II-4653, 197 punktą).

166 Taip pat pažymėtina, kad kartelio galimo poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai, t. y. jo potencialaus poveikio, pakanka, kad būtų taikomas EB 81 straipsnis, ir nereikia įrodyti faktinio neigiamo poveikio prekybai (159 punkte minėto sprendimo *Bagnasco ir kt.*, 48 punktas ir 1997 m. liepos 17 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Ferriere Nord prieš Komisiją*, C-219/95 P, Rink. p. I-4411, 19 punktas). Tai, kad šioje byloje *a posteriori* vertinamas padarytas pažeidimas, negali pakeisti šio kriterijaus, nes šiuo atveju pakanka potencialaus kartelio poveikio prekybai. Todėl atmestinas *Erste*, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* argumentas, kad tariamai nesamas susitarimų poveikis rinkai turėjo būti vertinamas kaip jų negalėjimas neigiamai paveikti valstybių narių tarpusavio prekybos.

167 Tačiau potencialus kartelio poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai turi būti reikšmingas, t. y. jis negali būti tik nežymus (1998 m. balandžio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Javico*, C-306/96, Rink. p. I-1983, 12–17 punktai; 2003 m. kovo 19 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *CMA CGM ir kt. prieš Komisiją*, T-213/00, Rink. p. II-913, toliau – sprendimas *FETTCSA*, 207 punktas).

Dėl bendro apskritojo stalo susitikimų tarptautinio poveikio vertinimo

168 Dėl klausimo, ar Komisija šiuo atveju turėjo teisę bendrai vertinti visų susitarimų, pasiektų per „Lombardo tinklo" apskritojo stalo susitikimus, potencialų poveikį, teismų praktika nurodo, kad turi būti vertinamas bendras poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai tų susitarimų, tarp kurių egzistuoja tiesioginis ryšys ir kurie yra visumos dalis, o susitarimus, tarp kurių nėra tiesioginio ryšio ir kurie susiję su skirtinga veikla, reikia vertinti atskirai (1997 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *VGB ir kt. prieš Komisiją*, T-77/94, Rink. p. II-759, 126, 142 ir 143 punktai).

169 Priešingai nei tvirtina ÖVAG ir *NÖ-Hypo*, nėra svarbu, ar tai vieningi sutartiniai susitarimai, kurie susiję su tos pačios rūšies paprastais produktais ir kurių reikšmė valstybių narių tarpusavio prekybai akivaizdi.

170 Ryšys kuris pateisina ir reikalauja atlikti bendrą galimo poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai įvertinimą, visų pirma yra tarp susitarimų arba kitų veiksmų, priskirtinų vienam pažeidimui. Kaip išplaukia iš šio sprendimo 111–125 konstatuojamųjų dalių, Komisija teisėtai galėjo prieiti prie išvados, kad įvairių „Lombardo klubo" apskritojo stalo susitikimų susitarimai buvo vieno pažeidimo dalis, nes jie sudarė bendro plano iškreipti konkurenciją dalį.

171 Iš aplinkybės, kad Teisingumo Teismas 159 punkte minėtame sprendime *Bagnasco ir kt.* atskirai vertino dvi atskiroms banko operacijoms galiojusias išlygas, nurodytas Italijos banko asociacijos narių naudotose vienodose banko sąlygose, ieškovai negali išvesti bendros taisyklės, pagal kurią būtų draudžiama atlikti bendrą nagrinėjamų susitarimų galimą poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai vertinimą. 159 punkte minėtame sprendime *Bagnasco ir kt.* Teisingumo Teismo buvo prašoma priimti

prejudicinį sprendimą dėl minėtų išlygų suderinamumo su EB 85 straipsniu (dabar EB 81 straipsnis). Vienos banko operacijos atveju jis konstatavo, kad vienodų banko sąlygų tikslas ar poveikis nebuvo konkurencijos apribojimas, o su antrąja operacija susijusios išlygos negalėjo paveikti valstybių narių tarpusavio prekybos. Taigi toje byloje nekilo bendro banko sąlygų, kurių dalis buvo nagrinėtos išlygos, tarptautinio poveikio vertinimo klausimas.

172 Dėl BA-CA, BAWAG, PSK, *Erste*, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* argumentų, kad Komisija neatsižvelgė į tai, jog skirtingi apskritojo stalo susitikimuose aptarti bankininkystės produktai priklauso atskiroms rinkoms ir kiekvienos rinkos atžvilgiu reikėjo atskirai įvertinti galimą poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai, pirmiausia reikėtų priminti, kad atitinkamos rinkos apibrėžimas EB 81 straipsnio taikymui neturi tokios reikšmės kaip EB 82 straipsnio taikymui. Taikant EB 81 straipsnį, atitinkamą rinką reikia nustatyti norint išsiaiškinti, ar susitarimas, įmonių asociacijos sprendimas arba suderinti veiksmai gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir jų tikslas ar poveikis yra apriboti arba iškreipti konkurenciją bendrojoje rinkoje. Dėl šios priežasties EB 81 straipsnio 1 dalies taikymo požiūriu kaltinimams dėl Komisijos naudotos rinkos apibrėžimo negali būti teikiama savarankiška reikšmė, palyginti su kaltinimais dėl poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai ir konkurencijos ribojimo. Todėl prieštaravimai dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo yra nepagrįsti, jeigu Komisija, remdamasi ginčijamame sprendime minėtais dokumentais, priėjo prie teisingos išvados, kad nagrinėjamas susitarimas iškreipė konkurenciją ir galėjo reikšmingai paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą (2003 m. gruodžio 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Adriatica di Navigazione prieš Komisiją*, T-61/99, Rink. p. II-5349, 27 punktas). Tačiau šioje byloje kaltinimas dėl rinkų nustatymo nukreiptas prieš Komisijos metodą, taikytą vertinant poveikį prekybai, todėl jis negali iš karto būti atmestas kaip nepagrįstas.

173 Remiantis teismų praktika, vertintina rinka apima visus produktus, kurie dėl savo požymių ypač tinkami patenkinti nuolatinę paklausą ir tik ribotai gali būti pakeičiami kitais gaminiais (1983 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Michelin prieš Komisiją*, 322/81, Rink. p. 3461, 37 punktas).

174 Šiuo atveju skirtingos bankininkystės paslaugos, numatytos susitarimuose, negali būti pakeičiamos vienos kitomis. Tačiau daugelis universalių bankų klientų norėtų pasinaudoti bankininkystės paslaugų paketu, apimančiu indėlius, kreditus ir mokėjimo operacijas, o bankų konkurencija gali vykti visų šių paslaugų atžvilgiu. Todėl siauras atitinkamos rinkos apibrėžimas šioje veiklos srityje būtų dirbtinis. Be to, atskiras įvertinimas neleistų visapusiškai išnagrinėti susitarimų poveikio, kurie, nors ir buvo susidaryti dėl skirtingų produktų ar paslaugų ir skirtingų klientų (privačių asmenų arba įmonių), priklausė tai pačiai veiklos sričiai. Iš tiesų poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai gali būti netiesioginis, o rinka, kurioje jis gali atsirasti, nebūtinai yra tapati produktų ir paslaugų, kurių kainas nustatė kartelis, rinkai (1985 m. sausio 30 d. Teisingumo Teismo sprendimo *BNIC*, 123/83, Rink. p. 391, 29 punktas ir šio sprendimo 138 punkte minėto sprendimo *Ahlström Osakeyhtiö ir kt. prieš Komisiją* 142 punktas). Kaip Komisija teisingai pažymėjo ginčijamo sprendimo 456–459 konstatuojamosiose dalyse, plataus spektro bankininkystės paslaugų kainų nustatymas privatiems asmenims ir įmonėms kartu gali sukelti poveikį kitoms rinkoms.

175 Taigi Komisija nebuvo įpareigota, šiuo atveju vertindama poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai, atskirai išnagrinėti skirtingų apskritojo stalo susitikimuose aptartų bankininkystės produktų rinkų (pagal analogiją žr. 1995 m. vasario 21 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *SPO ir kt. prieš Komisiją*, T-29/92, Rink. p. II-289, 76–83 punktus, kur Nyderlandų statybų rinka buvo apibrėžta kaip atitinkama rinka).

176 Todėl RLB argumentas, kad susitarimų dėl tarpbankinių tarifų, svarstytų per apskritojo stalo susitikimus dėl tarptautinių mokėjimo operacijų, galimas poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai turi būti vertinamas atskirai nuo kitų susitarimų, nes šiems susitarimams pagal EB 81 straipsnio 3 dalį galima taikyti išimtį, yra nepagrįstas. Pirmiausia RLB netvirtina, kad buvo prašyta šiems susitarimams taikyti išimtį. Be to, remiantis 1986 m. vasario 25 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Windsurfing International prieš Komisiją* (193/83, Rink. p. 611, 96 ir 97 punktai), aplinkybė, kad tam tikrų susitarimo išlygų tikslas ar poveikis nėra konkurencijos apribojimas, neprieštarauja bendram poveikio vertinimui. Ši išvada juo labiau taikytina tada, kai tam tikriems vieno kartelio susitarimams gali būti taikoma išimtis.

177 Iš to išplaukia, kad Komisija gali atsižvelgti į galimą bendrą visų apskritojo stalo susitikimų poveikį, norėdama išsiaiškinti, ar visas kartelis galėjo neigiamai paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą (šio sprendimo 168 punkte minėto sprendimo *VGB ir kt. prieš Komisiją* 140 punktas). Tačiau šiuo klausimu nėra svarbu, ar kiekvienas apskritojo stalo susitikimas, vertinamas atskirai, galėjo neigiamai paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą (pagal analogiją žr. šio sprendimo 176 punkte minėto sprendimo *Windsurfing International prieš Komisiją* 96 punktą). Todėl tam, kad būtų nustatyta, ar vienas kartelis gali neigiamai paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą, nebūtina įrodyti, kad vienas ar kitas atskiras apskritojo stalo susitikimas gali turėti tokį poveikį.

178 Taigi galimas apskritojo stalo susitikimų poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai nereiškia, kad atskirų susitarimų dalykas buvo tarptautinės paslaugos. Tad argumentas, kad Komisija, atlikusi bendrą vertinimą, iš kai kurių, palyginti su susitarimų visuma mažiau reikšmingų, apskritojo stalo susitikimų tarptautinio poveikio negalėjo prieiti prie išvados dėl tarptautinio kartelio poveikio, nėra pagrįstas.

Dėl visą tam tikros valstybės narės teritoriją apimančio kartelio galimo poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai

179 Neginčijama, kad Komisijos šiuo atveju nustatytas bendras kartelis apėmė visą Austrijos teritoriją.

180 Remiantis nusistovėjusia Teisingumo Teismo ir Pirmosios instancijos teismo praktika, visoje vienos valstybės teritorijoje taikomas kartelinis susitarimas vien dėl savo pobūdžio sustiprina nacionalinės rinkos atskyrimą, sudarydamas kliūčių Sutartimi siekiamai ekonominei skvarbai (1972 m. spalio 17 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Vereeniging van Cementhandelaren prieš Komisiją*, 8/72, Rink. p. 977, 29 punktas; šio sprendimo 163 punkte minėto sprendimo *Remia ir kt. prieš Komisiją* 22 punktas; 1998 m. birželio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Italiją* C-35/96, Rink. p. I-3851, 48 punktas ir 2002 m. vasario 19 d. Sprendimo *Wouters ir kt.*, C-309/99, Rink. p. I-1577, 95 punktas; taip žr. 2000 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Volkswagen prieš Komisiją*, T-62/98, Rink. p. II-2707, 179 punktą). Taip pat buvo nuspręsta, kad valstybės priemonė, kuria buvo patvirtintas advokatų užmokesčio tarifas, EB 81 straipsnio 1 dalies prasme galėjo paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą (šiuo klausimu žr. 2002 m. vasario 19 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Arduino*, C-35/99, Rink. p. I-1529, 33 punktą).

181 Remiantis šia teismų praktika, egzistuoja bent jau rimta prielaida, kad ribojantys konkurenciją veiksmai, taikomi visoje vienos valstybės narės teritorijoje, gali prisidėti prie rinkų atskyrimo ir paveikti Bendrijos vidaus prekybą. Ši prielaida išnyksta tik tada, kai nagrinėjant susitarimo požymius ir bendrą ekonominį jo priėmimo kontekstą prieinama prie priešingos išvados.

182 Dėl bankų sektoriaus iš šio sprendimo 159 punkte minėto sprendimo *Bagnasco ir kt.* (51–53 punktai) išplaukia, kad gali būti susitarimų, kurie apima visą tam tikros valstybės narės teritoriją, tačiau neturi reikšmingo poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai. Panašaus požiūrio Komisija laikėsi sprendimo *Nyderlandų bankai II* (nurodyto 159 punkte) 61 punkte.

183 Tačiau kompleksinis pažeidimas, kuris nagrinėjamas šioje byloje, skiriasi nuo susitarimų, nagrinėtų ankstesniame punkte minėtame teismo sprendime; jie atitinkamai buvo susiję su atskira banko operacija (pirma, generaliniu laidavimu užtikrinant einamosios sąskaitos kredito suteikimą ir, antra, tiesioginiu debetu). „Lombardo tinklo“ susitarimai apėmė ne tik beveik visas Austrijos kredito įstaigas, bet ir platų bankininkystės produktų ir paslaugų, visų pirma indėlių ir kreditų, spektrą, todėl jie galėjo visoje šioje valstybėje narėje pakeisti konkurencijos sąlygas.

184 Esant tokioms aplinkybėms, argumentas, kad kartelio nariai nesiėmė jokių priemonių iš rinkos eliminuoti užsienio konkurentų, neleidžia daryti išvados, jog nebuvo tarptautinio poveikio.

185 „Lombardo tinklas“ galėjo prisidėti prie ieškovų aprašytų patekimo į rinką kliūčių taikymo (žr. 160 punktą), sudarydamas sąlygas išlaikyti Austrijos bankų rinkos struktūras, kurių neveiksmingumą buvo pripažinęs pats BA-CA, ir atitinkamus vartotojų įpročius.

186 Tad ieškovai nepaneigė prielaidos, kad kartelis, kuris apėmė visą Austriją, vertinamas bendrai, galėjo turėti rinkų atskyrimo poveikį ir paveikti valstybių tarpusavio prekybą.

c) Išvada

187 Kadangi Komisija šiuo atveju teisingai suponavo bendro kartelio galimą poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai, remdamasi tuo, kad kartelis apėmė visą vienos valstybės narės teritoriją, ieškovų prieštaravimai dėl ginčijamame sprendime pateiktų pavyzdžių yra nepagrįsti.

3. Specialus RLB atvejis (byla T-262/02)

a) Šalių argumentai

188 RLB tvirtina, kad RBW, kurios veiksmai jam priskiriami, nedalyvavo daugelyje apskritojo stalo susitikimų, o tuose susitikimuose, kuriuose jis dalyvavo, nebuvo aptariamos tarptautinės operacijos. Jo teigimu, *RBW* negalima kaltinti dalyvavus kartelyje, kuris be jokių išimčių apėmė visą bankininkystės produktų spektrą, todėl turi būti atskirai nagrinėjamas kiekvieno apskritojo stalo susitikimo, kuriame dalyvavo RBW, galimas poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

189 Siekdama parodyti įmonę dalyvavus vieningame susitarime, Komisija turi įrodyti, kad įmonė savo veiksmais norėjo padėti pasiekti bendrus visų dalyvių užsibrėžtus tikslus, kad jai buvo žinomi kitų įmonių siekiant šių tikslų planuoti arba faktiškai atlikti veiksmai arba kad ji galėjo tai numatyti ir buvo pasirengusi prisiimti su tuo

susijusią riziką (šio sprendimo 111 punkte minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 83 punktas; 1999 m. liepos 8 d. Sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni*, C-49/92 P, Rink. p. I-4125, 87 punktas ir 2005 m. birželio 28 d. Sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją*, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ir C-213/02 P, Rink. p. I-5425, 145 punktas).

190 RLB pripažįsta, kad RBW dalyvavo federalinio lygio ir Vienos apskritojo stalo susitikimuose dėl aktyvių ir pasyvių operacijų, t. y. svarbiausiuose apskritojo stalo susitikimuose dėl kreditų suteikimo ir indėlių sąlygų (žr. 140 ir 144 punktus). Komisija ginčijamo sprendimo 51 konstatuojamosios dalies b punkte nustatė, kad tarp šių apskritojo stalo susitikimų ir „Lombardo klubo" buvo ypač glaudus ryšys, o to *RLB* neginčijo.

191 Todėl RBW negalėjo būti nežinoma, kad apskritojo stalo susitikimai, kuriuose jis dalyvavo, buvo didelio susitarimų komplekso dalis ir kad dalyvaudamas apskritojo stalo susitikimų dėl aktyvių ir pasyvių operacijų susitarimuose jis padėjo siekti bendro kartelio tikslų. Kadangi apskritojo stalo susitikimai dėl aktyvių ir pasyvių operacijų karteliui, kaip visumai, buvo nepaprastai svarbūs, RBW, dalyvaudamas juose, žinojo apie reikšmingus veiksmus, kuriuos kiti bankai planavo atlikti arba atliko siekdami kartelio tikslų, t. y. koordinuoti indėlių ir kreditų suteikimo sąlygas.

192 RLB ypač pabrėžia, kad RBW nedalyvavo apskritojo stalo susitikimuose dėl tarptautinių operacijų. Tačiau aplinkybė, kad įmonės dalyvavimas siejamas ne su visais kartelį sudarančiais veiksniais arba kad jos dalyvavimas buvo mažareikšmis, yra nesvarbi norint įrodyti šios įmonės padaryto pažeidimo faktą. Į šias aplinkybes turi būti atsižvelgiama tik vertinant pažeidimo sunkumą ir prireikus nustatant baudos dydį (šiuo klausimu žr. šio sprendimo 189 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 90 punktą ir 111 punkte minėto sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 86 punktą).

193 Nei aplinkybė, kad RBW nebuvo žinomos įvairių apskritojo stalo susitikimų, kuriuose jis nedalyvavo, susitarimų detalės, nei tai, kad jis nežinojo buvus tam tikrus apskritojo stalo susitikimus, pavyzdžiui, apskritojo stalo susitikimą dėl tarptautinių operacijų, buvimą – preziumuojant šių faktų buvimą – taip pat nepaneigė Komisijos teiginio, kad *RBW* dalyvavo bendrame kartelyje. Dalyvaudamas federaliniuose apskritojo stalo susitikimuose dėl aktyvių ir pasyvių operacijų, RBW negalėjo nežinoti apie bendro kartelio mastą ir esminius požymius.

194 Todėl Komisija teisingai priėjo prie išvados, kad RBW dalyvavo bendrame kartelyje, o ne kai kuriuose atskiruose susitarimuose. Tad ji teisingai preziumavo, kad RBW veiksmai patenka į EB 81 straipsnio taikymo sritį.

195 Be to, kaip išplaukia iš šio sprendimo 178 punkto, aplinkybė, jog bendras kartelis, be kita ko, buvo susijęs su tam tikromis tarptautinėmis operacijomis, nėra lemiama išvadai, kad jis galėjo paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą, nes susitarimai dėl indėlių ir kreditų suteikimo sąlygų, kurie buvo pagrindinė kartelio tema ir kuriuose dalyvavo RBW, šiuo požiūriu buvo kur kas svarbesni.

196 Reikėtų pridurti, kad jei Komisijai pavyko teisiškai įrodyti, jog EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimas, kuriame dalyvavo tam tikra įmonė, galėjo paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą, ji neprivalo įrodinėti, kad atskiras šios įmonės dalyvavimas paveikė valstybių narių tarpusavio prekybą (1992 m. kovo 10 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *ICI prieš Komisiją*, T-13/89, Rink. p. II-1021, 305 punktas).

197 Todėl RLB prieštaravimas dėl riboto RBW dalyvavimo apskritojo stalo susitikimuose turi būti atmestas.

II — *Dėl reikalavimų panaikinti ginčijamo sprendimo 2 straipsnį (bylos T-259/02, T-264/02 ir T-271/02)*

A — *Ieškovų argumentai*

198 RZB, *Erste*, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* prašo panaikinti ginčijamo sprendimo 2 straipsnyje bankams numatytą reikalavimą nutraukti pažeidimą. Jų manymu, toks reikalavimas yra neteisėtas, nes bankai pažeidimą nutraukė dar 1998 m. birželio mėn. atliekant patikrinimus.

B — *Pirmosios instancijos teismo vertinimas*

199 Komisija turi didelę diskreciją spręsdama, ar norint atlikti savo funkciją – tikrinti, kaip laikomasi konkurencijos normų – būtina imtis priemonių pagal Reglamento Nr. 17 3 straipsnio 1 dalį. Todėl mažiausia abejonė dėl to, ar iš tikrųjų buvo nutrauktas pažeidimas, suteikia jai teisę įpareigoti įmones nutraukti pažeidimą.

200 Taigi RZB, *Erste*, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* reikalavimai panaikinti ginčijamo sprendimo 2 straipsnį yra nepagrįsti.

III — *Dėl reikalavimų panaikinti ginčijamo sprendimo 3 straipsnį*

A — *Kaltės nebuvimas (bylos T-261/02–T-263/02, T-264/02 ir T-271/02)*

1. Šalių argumentai

201 BAWAG, RLB, PSK, *Erste*, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* mano, kad Komisija pažeidė Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį, paskirdama baudą, nes jiems inkriminuojamas EB 81 straipsnio pažeidimas, preziumuojant jo faktą, nebuvo padarytas nei tyčia, nei dėl neatsargumo. Visų pirma jiems negali būti inkriminuojama kaltė dėl galimo susitarimų poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai.

202 BAWAG, PSK, *Erste*, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* tvirtina, kad ginčijamo sprendimo 29–50 konstatuojamosiose dalyse pateikta informacija neįrodo, jog Austrijos bankai žinojo apie apskritojo stalo susitikimų nesuderinamumą su EB 81 straipsniu. BAWAG, PSK, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* taip pat remiasi reikšmingu laikotarpiu galiojusia Austrijos kartelių teise, pagal kurią Austrijoje iki 2000 m. sausio 1 d. buvo leidžiami „elgesio karteliai" (*Verhaltenskartelle*), t. y. šalims neprivalomi susitarimai, nebent juos uždraudė kompetentingas teismas. ÖVAG ir *NÖ-Hypo* taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad apskritojo stalo susitikimai buvo vieši ir kad juose dalyvavo valstybės institucijos.

203 RLB tvirtina, kad sprendžiant kaltės klausimą svarbu ne tai, ar žinota apie kartelių draudimą, o tai, ar buvo žinomi faktai, dėl kurių šis draudimas taikomas konkrečiu atveju; tokių žinių RBW (kurio veiksmai jam priskiriami) dėl savo geografiniu požiūriu ribotos veiklos neturėjo. Posėdyje RLB teigė, kad RBW vardu apskritojo stalo susitikimuose dalyvavo tik vienas asmuo, o pažeidimo momentu RBW neturėjo

savo teisės skyriaus. BAWAG, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* taip pat pabrėžia regioninį savo veiklos pobūdį ir šiuo atžvilgiu tarptautinių operacijų mažareikšmiškumą.

204 Komisija nepritaria šiems argumentams.

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

205 Remiantis nusistovėjusia teismo praktika, tam, kad konkurencijos normų pažeidimas būtų vertinamas kaip padarytas tyčia, nėra būtina, jog įmonė suvoktų pažeidžianti šias normas; pakanka, jog ji negalėjo nežinoti, kad jos elgesiu siekiama apriboti konkurenciją bendrojoje rinkoje (1992 m. liepos 2 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Dansk Pelsdyravlerforening prieš Komisiją*, T-61/89, Rink. p. II-1931, 157 punktas; šio sprendimo 157 punkte minėto sprendimo *SPO ir kt. prieš Komisiją* 356 punktas ir 1998 m. gegužės 14 d. Sprendimo Mayr-Melnhof prieš Komisiją, T-347/94, Rink. p. II-1751, toliau – sprendimas *Mayr-Melnhof*, 375 punktas).

206 Šiuo požiūriu svarbu yra ne tai, ar ieškovams buvo žinomas Komisijos arba teismų taikomas tarptautinio pobūdžio kriterijaus išaiškinimas, o tai, ar jiems buvo žinomos aplinkybės, kurios konkrečiai lemia kartelio galėjimą paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą, arba ar jie bent jau galėjo apie tai nežinoti.

207 Kadangi ieškovai dalyvavo svarbiausiuose apskritojo stalo susitikimuose, visi jie žinojo, kad „Lombardo tinklas“ apėmė visą Austrijos teritoriją ir labai platų svarbių bankininkystės produktų, ypač indėlių ir kreditų, spektrą. Taigi jiems buvo žinomos svarbiausios aplinkybės, iš kurių išplaukia kartelio poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai.

208 Tačiau, kaip nurodoma 178 punkte, norint nustatyti bendro kartelio galimą neigiamą poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai, aplinkybė, kad kai kurie, palyginti su bendru karteliu, mažiau reikšmingi susitarimai buvo susiję su tarptautinėmis operacijoms, nėra nei būtina, nei savaime pakankama. Taip pat nėra svarbu, ar visi bankai buvo informuoti, jog susitarimai, be kita ko, buvo susiję su tarptautinėmis operacijomis.

209 Todėl šiame kontekste nėra svarbu, kiek ieškovai suvokė savo veiksmų nesuderinamumą su EB 81 straipsniu. Tai, kad pagal Austrijos teisę tam tikri karteliai nebuvo draudžiami griežtai pagal teisės aktus ir juos, gavęs prašymą, galėjo uždrausti kompetentingas teismas (preziumuojant, kad „Lombardo klubo“ susitarimai buvo šių kartelių dalis), taip pat neturi jokios įtakos EB 81 straipsnio pažeidimo kvalifikavimui kaip tyčinio pažeidimo (šiuo klausimu žr. šio sprendimo 205 punkte minėto sprendimo *Mayr-Melnhof* 373–376 punktus). Galiausiai argumentai, kad apie susitikimus buvo viešai žinoma ir kad juose dalyvavo valstybės institucijos, neturi įtakos nei ketinimams apriboti konkurenciją, nei aplinkybių, iš kurių išplaukia galimas kartelio poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai, žinojimui.

210 Kalbant apie bylą T-262/02 pasakytina, jog RBW dalyvavimas daugiau kaip 80 % Vienos apskritojo stalo susitikimų ir daugiau kaip 90 % federalinių apskritojo stalo susitikimų dėl aktyvių ir pasyvių operacijų įrodo, kad jo atstovas negalėjo nežinoti, jog susitarimai dėl šių operacijų neapsiribojo tik Viena, o apėmė didelę Austrijos dalį

arba net visą šalį. Todėl, neatsižvelgiant į tai, ar atsakingi RBW asmenys buvo informuoti apie bankų susitarimus „Lombardo tinkle“ dėl kitų operacijų, konstatuotina, kad RBW žinojo apie svarbiausias aplinkybes, iš kurių išplaukia kartelio, kuriame jis dalyvavo, galėjimas paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą.

211 Taigi prieštaravimas tam, kad pažeidimas buvo padarytas tyčia, yra atmestinas. Argumentai, kuriais ieškovai siekė įrodyti neatsargumo nebuvimą, yra nepagrįsti.

B — *Galimybė susitarimams taikyti išimtį (bylos* T-262/02, T-271/02*)*

1. Šalių argumentai

212 RLB, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* teigia, kad Komisija paprastai neskiria baudų, jei nagrinėjamiems susitarimams pagal EB 81 straipsnio 3 dalį gali būti taikomos išimtys. Jie mano, kad būtent taip yra aptariamų susitarimų atveju. RLB nurodo Reglamento Nr. 17 4 straipsnio 2 dalies 1 punktą, kuriame įtvirtinta teisėtumo prezumpcija ir kuris būtų galėjęs leisti Komisijai šiuo atveju atgaline data taikyti išimtį. ÖVAG ir *NÖ-Hypo*, be kita ko, tvirtina, kad ginčijamais susitarimais buvo siekiama Austrijos vartotojams už tinkamą kainą pasiūlyti visą spektrą geriausios kokybės bankininkystės paslaugų; kai kurie susitarimai buvo susiję su tarpbankinių komisinių mokesčių, kuriems gali būti taikomos išimtys, nustatymu.

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

213 Šis ieškinio pagrindas atmestinas, nes apie nagrinėjamus susitarimus nebuvo pranešta. Pranešimas nėra vien formalumas, kurį turi atlikti įmonė, bet ir privaloma esminė tam tikrų lengvatų suteikimo sąlyga. Remiantis Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 5 dalies a punktu, negali būti skiriama bauda už veiksmus, padarytus po pranešimo, jeigu jie sudaro pranešime apibūdintos veiklos dalį. Tokią įmonėms, kurios pranešė apie susitarimą arba suderintus veiksmus, suteiktą teisę kompensuoja rizika, su kuria įmonė susiduria, pati pranešdama apie susitarimą arba suderintus veiksmus. Ši įmonė gali tikėtis ne tik to, jog bus konstatuotas susitarimo arba suderintų veiksmų nesuderinamumas su EB 81 straipsnio 1 dalimi ir atsisakyta taikyti 3 dalį, bet ir to, kad jai bus skirta bauda už veiksmus iki pranešimo. Todėl įmonei, kuri nenorėjo prisiimti tokios rizikos, juo labiau neleidžiama prieštarauti baudos, paskirtos už nepraneštą pažeidimą, nustatymui, remiantis tuo, kad pranešimo atveju galėtų būti taikoma išimtis (1983 m. birželio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją*, 100/80–103/80, Rink. p. 1825, toliau – sprendimas *MDF*, 93 punktas).

214 Ieškovai bet kuriuo atveju neįrodė, kad esamas susitarimų dėl kainų tinklas įvykdė išimties taikymo sąlygas.

C — *Išvada*

215 Todėl ieškinio pagrindai, susiję su ginčijamo sprendimo 3 straipsnio panaikinimu, yra nepagrįsti.

IV — *Dėl reikalavimų sumažinti paskirtas baudas*

A — *Pirminės pastabos*

216 Komisija visiems ieškovams skyrė baudas pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį. Iš ginčijamo sprendimo 502–542 konstatuojamųjų dalių išplaukia, kad Komisija – nors tai ginčijamame sprendime aiškiai nenurodyta, išskyrus 529 konstatuojamojoje dalyje dėl lengvinančių aplinkybių ir 519 išnašoje išdėstytus bankų argumentus – apskaičiuodama baudas, rėmėsi gairėse aprašytu metodu. Be to, Komisija šias sumas sumažino, taikydama pranešimą dėl bendradarbiavimo.

1. Dėl gairių ir pranešimo dėl bendradarbiavimo taikymo

a) Dėl tariamo galiojimo atgal principo pažeidimo (byla T-264/02)

217 *Erste* prieštarauja baudų apskaičiavimo metodui, argumentuodamas tuo, kad Komisija, vadovaudamasi po pažeidimo nutraukimo priimtomis gairėmis, 2001 m. rudenį dar kartą sugriežtindama savo praktiką pažeidė 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 7 straipsnyje ir 2000 m. gruodžio 7 d. Nicoje paskelbtos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (OL C 364, 2000, p. 1) 49 straipsnyje įtvirtintą negaliojimo atgal principą.

218 Kaip Teisingumo Teismas nusprendė šio sprendimo 189 punkte minėtame sprendime *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* (202–232 punktuose), šiam ieškinio pagrindui negalima pritarti, nes gaires, ypač jose nustatytą naują baudų apskaičiavimo metodą, tiek, kiek jos galėjo padidinti baudas, tokios įmonės, kaip antai ieškovai, galėjo protingai numatyti atitinkamų pažeidimų padarymo momentu.

b) Dėl gairių ir pranešimo dėl bendradarbiavimo svarbos ginčijamo sprendimo teisminei kontrolei

219 Gairės yra priemonė, skirta atsižvelgiant į viršesnę galią turinčius teisės aktus patikslinti kriterijus, kuriuos Komisija ketina taikyti įgyvendindama jai pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį suteiktą diskreciją nustatyti baudas.

220 Komisija, savo gairėse paskelbdama, kokį metodą ji ketina taikyti baudoms pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį apskaičiuoti, neperžengė šia nuostata nustatytų teisės normų ir teisės aktų leidėjo jai suteiktos diskrecijos (šio sprendimo 189 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 252 punktas).

221 Nors taisyklės, kuriomis siekiama išorinio poveikio, negali būti kvalifikuojamos kaip teisės normos, kurių administracija turėtų paisyti bet kuriuo atveju, vis dėlto jos nustato elgesio taisykles, nurodančias taikytiną praktiką, nuo kurios tam tikru atveju administracija negali nukrypti nenurodydama priežasčių, atitinkančių vienodo požiūrio principą.

222 Priimdama tokias elgesio taisykles ir pranešdama jas viešai paskelbiant, kad nuo šio momento taikys jas atvejams, kuriems skirtos šios normos, aptariama institucija apribojo savo diskreciją ir negalėjo nukrypti nuo šių taisyklių, nes priešingu atveju jai gali būti paskirta sankcija už bendrųjų teisės principų, pavyzdžiui, vienodo požiūrio ar teisėtų lūkesčių apsaugos, pažeidimą.

223 Taigi gairės nesudaro ginčijamo sprendimo, kuris veikiau grindžiamas Reglamento Nr. 17 3 straipsniu ir 15 straipsnio 2 dalimi, teisinio pagrindo, jos bendrai ir abstrakčiai nustato metodiką, kurios Komisija laikosi siekdama nustatyti skiriamų baudų dydžius, ir užtikrina įmonių teisinį saugumą (šio sprendimo 189 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 209–213 punktai).

224 Tačiau iš gairių priėmimo išplaukiantis Komisijos diskrecijos saviapribojimas nėra nesuderinamas su didelės Komisijos diskrecijos išsaugojimu (2004 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Mannesmannröhren-Werke prieš Komisiją*, T-44/00, Rink. p. II-2223, 246, 274 ir 275 punktai). Gairėse yra įvairių lanksčių normų, leidžiančių Komisijai įgyvendinti savo diskrecinius įgaliojimus laikantis Reglamento Nr. 17 15 straipsnio nuostatų, kaip jas išaiškino Teisingumo Teismas (šio sprendimo 189 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 267 punktas).

225 Pranešimas dėl bendradarbiavimo, kaip ir gairės, sukėlė teisėtų įmonių lūkesčių, todėl Komisija įpareigota jų laikytis per baudos dydžio nustatymo procedūrą, vertindama jų bendradarbiavimą (2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją*, T-23/99, Rink. p. II-1705, 360 punktas).

226 Todėl Pirmosios instancijos teismas, vykdydamas ginčijamo sprendimo teisėtumo kontrolę, turi patikrinti, ar Komisija savo diskreciją įgyvendino laikydamasi gairėse ir pranešime dėl bendradarbiavimo aprašyto metodo, o jei būtų nustatyta, kad ji nuo jo nukrypo, ar šis nukrypimas yra leistinas ir teisiškai pakankamai pagrįstas.

227 Vis dėlto Komisijos diskrecija ir jos apimtis neužkerta kelio Bendrijos teismams įgyvendinti savo kompetencijos atlikti diskrecijos įvertinimą.

2. Dėl ieškovų prieštaravimų sugrupavimo

228 Visi ieškovai, išskyrus RLB (byla T-262/02), nesutinka su nustatytų baudų dydžiu. Pirmiausia jie teigia, kad pažeidimas neteisingai buvo kvalifikuotas kaip „labai sunkus“ (žr. toliau B skyrių). Antra, daugelis ieškovų nepritaria ginčijamo sprendimo adresatų suskirstymui į kategorijas ir pradinių sumų nustatymui pagal jų rinkų dalis (žr. toliau C skyrių). Trečia, RZB (byla T-259/02), BAWAG (byla T-261/02) ir PSK (byla T-263/02) nesutinka su pažeidimo trukmės įvertinimu (žr. toliau D skyrių). Ketvirta, ieškovai nurodo įvairias lengvinančias aplinkybes (žr. toliau E skyrių). Penkta, jie tvirtina, kad Komisija pažeidė pranešimą dėl bendradarbiavimo (žr. toliau F skyrių). Galiausiai, šešta, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* (byla T-271/02) prašo dėl tam tikrų procedūros taisyklių pažeidimo sumažinti jiems skirtas baudas (žr. toliau G skyrių).

229 Argumentas, kuriuo remdamiesi ieškovai ginčija pažeidimo sunkumo įvertinimą, ir grindžiamos lengvinančios aplinkybės tam tikra dalimi sutampa, o teisinis šio argumento kvalifikavimas ir ieškinio pagrindų išdėstymas bylose skiriasi.

230 Siekiant tinkamai įvertinti šiuos argumentus, reikia pasitelkti gairių struktūrą.

231 Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje minimi tik abu pažeidimo sunkumo laipsnio ir trukmės kriterijai, o gairės atskirai numato, pirma, pažeidimo sunkumo laipsnio nustatymą, kurio pagrindu galima nustatyti „bendrą pradinę baudą“. Antra, sunkumo laipsnis nustatomas įvertinus atitinkamos įmonės požymius, visų pirma jos dydį ir padėtį atitinkamoje rinkoje, dėl kurių gali būti koreguojama pradinė bauda, įmonės skirstomos į kategorijas ir nustatoma „specialioji pradinė bauda“ (šiuo klausimu žr. 2003 m. liepos 9 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją*, T-224/00, Rink. p. II-2597, toliau – sprendimas *ADM*, 45–47 punktus). Trečia, nustatant pradinę baudą, atsižvelgiama į pažeidimo trukmę, ir, ketvirta, gairės numato galimybę atsižvelgti į sunkinančias ir lengvinančias aplinkybes, be kita ko, įvertinti kiekvienos atitinkamos įmonės dalyvavimo pažeidime santykinį sunkumo laipsnį (minėto sprendimo *ADM* 260 punktas).

232 Taigi pažeidimo sunkumo laipsnio įvertinimas, be kita ko, priklauso nuo inkriminuojamo elgesio galimybių pažeisti sutarčių tikslus (213 punkte minėto sprendimo *MDF* 107 punktas), neatsižvelgiant į kiekvienos atskiros įmonės indėlį ir jos individualią kaltę, o kaip rodo gairėse pateikti pavyzdžiai, sunkinančios ar lengvinančios aplinkybės yra susijusios su baudžiamu atitinkamos įmonės individualiu elgesiu.

233 Todėl reikia atskirti veiksnius, nagrinėtinus vertinant pažeidimo sunkumo laipsnį, kurie gali turėti įtakos galimam pažeidimo poveikiui neiškreiptai konkurencijai ir kitiems sutarties tikslams, ir veiksnius, nagrinėtinus vertinant lengvinančias aplinkybes, kurie yra susiję su individualiu ginčijamo sprendimo adresatų elgesiu. Bet kuriuo atveju kai kuriuos ieškovų nurodytus veiksnius reikia įvertinti atsižvelgiant į šiuos du aspektus.

B — *Dėl pažeidimo kvalifikavimo kaip „labai sunkaus“*

1. Bendri argumentai dėl sunkumo įvertinimo

234 Dėl pažeidimo sunkumo laipsnio įvertinimo gairėse nurodoma:

„Vertinant pažeidimo sunkumą reikia atsižvelgti į jo pobūdį, įtaką rinkai, jeigu ji gali būti įvertinta, ir atitinkamos geografinės rinkos dydį.

Pažeidimai skirstomi į tris kategorijas: lengvi pažeidimai, sunkūs pažeidimai ir labai sunkūs pažeidimai.“

235 Ieškovai pirmiausia teigia, kad pažeidimas pagal savo pobūdį negali būti kvalifikuojamas kaip labai sunkus, ir kaltina Komisiją neatsižvelgus į istorinį kartelio kontekstą. Antra, jie tvirtina, kad susitarimai neturėjo jokios konkrečios įtakos rinkai. Trečia, jie remiasi nedideliu atitinkamos geografinės rinkos dydžiu. Ketvirta,

RZB mano, kad Komisija selektyviai pasirinko persekiojimo priemones, o tai neleidžia pažeidimo kvalifikuoti kaip „labai sunkaus“.

236 Prieš pradedant nagrinėti ieškovų prieštaravimus, iš pradžių reikia išnagrinėti, koks tarpusavio santykis susiklosto tarp trijų aspektų, į kuriuos reikia atsižvelgti pagal gaires vertinant pažeidimo sunkumą.

237 Pirmiausia tai, kad Komisija gairėse patikslino pažeidimo sunkumo laipsnio įvertinimo metodą, nekliudo jai išsamiai įvertinti sunkumo laipsnį remiantis visomis svarbiomis konkretaus atvejo aplinkybėmis, įskaitant tuos aspektus, kurie gairėse nebuvo konkrečiai minimi.

238 Remiantis nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika, nustatant baudų dydį reikia atsižvelgti į pažeidimo trukmę ir visus veiksnius, svarbius įvertinant pažeidimų sunkumo laipsnį (žr. šio sprendimo 213 punkte minėto sprendimo *MDF* 129 punktą). Pažeidimų sunkumo laipsnis nustatytinas remiantis daugeliu veiksnių, pavyzdžiui, specifinėmis bylos aplinkybėmis, kontekstu ir baudų atgrasomuoju poveikiu, tačiau privalomo ir baigtinio kriterijų, į kuriuos reikia būtinai atsižvelgti, sąrašo nėra (šio sprendimo 189 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 240 ir 241 punktai).

239 Visų pirma pažeidimo įvertinimas leidžia atsižvelgti į įvairius reikšmingus veiksnius, kurių baigtinis išvardijimas gairėse neįmanomas ir tarp kurių yra potencialus pažeidimo poveikis (kuris skiriasi nuo konkrečios ir įvertinamos įtakos) rinkai.

240 Taip pat reikia konstatuoti, kad trys minėti pažeidimo sunkumo laipsnio įvertinimo aspektai atliekant bendrą vertinimą turi nevienodą svorį. Pažeidimo pobūdžiui tenka lemiama reikšmė, visų pirma kvalifikuojant pažeidimus kaip „labai sunkius“. Šiuo požiūriu iš gairėse pateikto labai sunkių pažeidimų aprašymo išplaukia, kad susitarimai arba suderinti veiksmai, kurie, kaip šiuo atveju, visų pirma orientuoti į kainų nustatymą, vien dėl savo pobūdžio gali būti kvalifikuojami kaip „labai sunkūs“ ir tokiems veiksmams nebūtinai turi būti būdingas ypatingas poveikis arba ypatingas teritorinis mastas. Tai patvirtina aplinkybė, jog aprašant sunkius pažeidimus aiškiai nurodoma, kad jie turi poveikio rinkai ir pasireiškia didesnėje bendrosios rinkos dalyje, o labai sunkių pažeidimų atveju neminimas konkretaus poveikio rinkai arba poveikio tam tikroje specialioje teritorijoje reikalavimas (2005 m. liepos 27 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Brasserie nationale ir kt. prieš Komisiją*, T-49/02–T-51/02, Rink. p. II-3033, 178 punktas).

241 Be to, šie trys kriterijai yra tarpusavyje susiję ta prasme, kad vieno ar kito kriterijaus didesnis sunkumo laipsnis gali kompensuoti mažesnį pažeidimo sunkumo laipsnį kitų aspektų atžvilgiu.

2. Dėl pažeidimo pobūdžio ir konteksto

a) Šalių argumentai

242 Dėl pažeidimo pobūdžio BAWAG, PSK ir *Erste* (bylos T-261/02, T-263/02, T-264/02) tvirtina, kad pagal Komisijos sprendimų priėmimo praktiką horizontalūs kainų karteliai paprastai kvalifikuojami kaip „labai sunkūs“ tada, kai papildomai atsiranda kitų apribojimų, pavyzdžiui, rinkos atskyrimas. BAWAG ir PSK teigia, kad vertinant kartelio sunkumo laipsnį nesvarbi aplinkybė, jog kartelis apėmė įvairius banko produktus, nes sunkumo laipsnis priklauso nuo kartelio padarytos žalos, o ne

nuo jo masto. Vien to, kad kartelyje dalyvavo visi dideli Austrijos bankai, taip pat nepakanka, kad būtų galima pateisinti kartelio kvalifikavimą kaip labai sunkaus, nes tam būtina, kad pažeidime dalyvautų įmonės, kurios atstovautų praktiškai visai Europos rinkai.

243 Bankai toliau nurodo, kad jiems inkriminuojamas pažeidimas nebuvo klasikinis antikonkurenciniams tikslams sukurtas slaptas kartelis, siekiant gauti iš monopolio pelno ir pakenkti vartotojams. Pasak ÖVAG ir *NÖ-Hypo*, tikroji apskritojo stalo susitikimų esmė veikiau buvo (galbūt neteisėtas) pasikeitimas informacija, o ne tipinis kartelis.

244 Dėl pažeidimo konteksto ieškovai kaltina Komisiją tuo, kad, pirma, ji neatsižvelgė į aplinkybę, jog susitarimai turėjo įstatyminį pagrindą, nes juos valstybė sukūrė kaip ekonomikos reguliavimo priemonę ir jie, RZB, ÖVAG bei *NÖ-Hypo* teigimu, atitiko Austrijos tradiciją, pagal kurią valstybė, siekdama įgyvendinti visuomenės gerovės tikslus, skatina įmonių tarpusavio ir bendradarbiavimą su socialiniais partneriais. Ieškovai nurodo, kad reikia skirti įmonių, kurios sukuria slaptą ir antikonkurencinių tikslų siekiantį kartelį, atvejį ir jų atvejį, kuriam būdinga tai, kad jie tik laiku nenutraukė veiksmų, kurie anksčiau buvo teisėti. RZB ir *Erste* atkreipia dėmesį į bankų rinkos ypatumus, ypač į valstybės suinteresuotumą šio sektoriaus stabilumu, kurie lemia reikšmingas valstybės valdžios institucijų intervencijas ir sušvelnina pažeidimo sunkumo laipsnį. BAWAG ir PSK priduria, kad susitarimai buvo unikalus istorinis fenomenas, kuris nebegali pasikartoti, todėl šiuo atveju nėra reikalo skirti didelių baudų siekiant atgrasomojo poveikio.

245 Antra, BA-CA, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* teigia, kad ir Austrijai įstojus į Bendriją jos konkurencijos teisė, kuri palankiai vertino neįpareigojančius „elgesio kartelius“, nedraudė tokių kartelių, kokie yra apskritojo stalo susitikimai.

246 Trečia, ieškovai atkreipia dėmesį į valstybės institucijų, ypač *OeNB*, Ekonomikos rūmų (*Wirtschaftskammer*) ir Finansų ministerijos, įtaką apskritojo stalo susitikimams. Jie pabrėžia, kad valstybės institucijos aktyviai dalyvavo apskritojo stalo susitikimuose ir buvo prieš didelę bankų konkurenciją. BA-CA tvirtina, kad *OeNB* vaidmuo buvo kur kas svarbesnis, nei nurodoma ginčijamo sprendimo 374 konstatuojamojoje dalyje; jis darė spaudimą bankams, kad šie pakeistų savo verslo sąlygas.

247 Ketvirta, ieškovai mano, kad kartelio organizuotą pobūdį pagrindžia teisėtos susitikimų ištakos ir todėl jis niekaip negali padidinti pažeidimo sunkumo laipsnio. BAWAG ir PSK priduria, kad susitikimai didžiąja dalimi buvo skirti konkurencijos teisės požiūriu neutralioms temoms.

248 Penkta, *Erste* remiasi aplinkybe, kad Austrija neseniai įstojo į Europos Sąjungą.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

249 Kalbant apie pažeidimo pobūdį pasakytina, kad Komisija ginčijamo sprendimo 506 konstatuojamojoje dalyje ir 514 išnašoje teisingai pabrėžė, jog horizontalūs kainų karteliai, net ir nesukeldami kitų konkurencijos apribojimų, pavyzdžiui, rinkos atskyrimo, priskiriami labai sunkiems pažeidimams (šio sprendimo 231 punkte minėto sprendimo *ADM* 117–126 punktai; taip pat žr. šio sprendimo 175 punkte minėto sprendimo *SPO ir kt. prieš Komisiją* 377 punktą).

250 Šiuo atveju pažeidimo kaip „labai sunkaus“ pobūdį, kaip teisingai nurodoma ginčijamo sprendimo 506 konstatuojamojoje dalyje, ypač sustiprina bankų

sektoriaus svarba visai ekonomikai ir susitarimų, kurie apėmė platų svarbių bankininkystės produktų spektrą ir kuriuose dalyvavo vyraujanti dauguma atitinkamos rinkos ūkio subjektų, įskaitant svarbiausias įmones, mastas. Pažeidimo pobūdžiu grindžiamas sunkumo laipsnis ypač priklauso nuo grėsmės, kurią jis kelia neiškreiptai konkurencijai. Tad kainų kartelių mastui tenka lemiamas vaidmuo tiek atitinkamų produktų, tiek dalyvavusių įmonių atžvilgiu. Ieškovų teiginys, kad kaip labai sunkūs gali būti kvalifikuojami tik tie pažeidimai, kuriuose dalyvavo beveik visos Europos rinkos įmonės, bet kuriuo atveju yra nepagrįstas (taip pat dėl atitinkamos geografinės rinkos dydžio įtakos žr. šio sprendimo 307 ir 313 punktus).

251 Bankų argumentas, kad kartelis nesiekė antikonkurencinių tikslų, prieštarauja susitarimų, skirtų apriboti arba netgi panaikinti kainų konkurenciją, esmei. Tas pats pasakytina ir apie ÖVAG bei *NÖ-Hypo* teiginį, kad pažeidimas veikiau kvalifikuotinas kaip pasikeitimas informacija, o ne kaip kainų kartelis.

252 Dėl argumento, kad kartelis nebuvo slaptas, konstatuotina, jog ginčijamame sprendime pažeidimo kvalifikavimas kaip labai sunkaus nėra grindžiamas jo slaptu pobūdžiu (žr. 505–514 konstatuojamąsias dalis). Tiesa, vienoje savo atsiliepimo į ieškinį dalyje Komisija nurodo pranešimą dėl bendradarbiavimo, pagal kurio A skyriaus 1 punktą „slapti įmonių susitarimai dėl kainų <...> priskiriami labai sunkiems konkurencijos apribojimams“. Tačiau ši nuoroda yra susijusi su argumentais, įrodančiais „labai sunkų“ horizontalių kainų kartelių pobūdį; tai aiškiai išplaukia iš tolesnės nuorodos į gaires, kuriose nurodoma, kad labai sunkių pažeidimų kategorijai iš esmės priskiriami „horizontalūs apribojimai, pavyzdžiui, kainų karteliai“, nesvarbu, ar jie buvo slapti. Taigi argumentai dėl to, kad susitarimai nebuvo slapti, yra nepagrįsti, kiek jie susiję su Komisijos atliktu pažeidimo sunkumo įvertinimu. Bet kuriuo atveju, net jei slaptas kartelio pobūdis yra aplinkybė, padidinanti sunkumo laipsnį, tai nėra būtina sąlyga norint kvalifikuoti pažeidimą kaip „labai sunkų“.

253 Todėl ieškovų prieštaravimai dėl to, kad kartelis dėl savo pobūdžio buvo kvalifikuotas kaip labai sunkus pažeidimas, yra atmestini.

254 Taip pat reikėtų konstatuoti, kad Komisijos nustatyto masto horizontalus kainų kartelis, susijęs su nepaprastai svarbiu ekonomikos sektoriumi, paprastai neatsižvelgiant į kontekstą kvalifikuojamas kaip labai sunkus pažeidimas. Ieškovų šiuo atveju nurodytos aplinkybės bet kuriuo atveju neleidžia suabejoti Komisijos atlikto pažeidimo sunkumo laipsnio įvertinimo pagrįstumu.

255 Dėl istorinio kartelio konteksto Komisija pirmiausia teisingai pažymi, kad teisiniai pagrindai, kuriais iš pradžių rėmėsi apskritojo stalo susitikimai, neteko galios vėliausiai nuo Austrijos įstojimo į EEE momento. Ginčijamame sprendime nagrinėtu laikotarpiu nebuvo jokios nacionalinės teisės nuostatos, kuri įpareigojo bankus derinti veiksmus arba apriboti savo veiksmų laisvę rinkoje. Dėl „Austrijos tradicijų", kurias nurodo kai kurie ieškovai, konstatuotina, kad valstybių narių politikos tradicijos arba prioritetai kartais gali prieštarauti EB 3 straipsnio g punkte įtvirtintam pagrindiniam neiškreiptos konkurencijos tikslui. Todėl aplinkybė, kad kartelis buvo sukurtas ir veikė palaikant valstybei, neturi įtakos jo galimybei pažeisti Sutarties tikslus.

256 Argumentas, kad dėl vienkartinio susitarimų pobūdžio nebūtina skirti didelės baudos, šiame kontekste yra nesvarbus. Atgrasomasis baudų poveikis priskiriamas vienam iš daugelio veiksnių, į kuriuos turi būti atsižvelgiama įvertinant pažeidimo sunkumo laipsnį Reglamento Nr. 17 15 straipsnio prasme (šio sprendimo 213 punkte minėto sprendimo *MDF* 120 punktas). Tačiau, kaip buvo nurodyta šio sprendimo 231 punkte, gairėse išskiriami skirtingi sunkumo laipsnio aspektai Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies prasme ir numatyta greta „tikrojo" pažeidimo sunkumo

laipsnio atsižvelgti į atgrasomąjį poveikį. Toks diferencijavimas yra pateisinamas, nes jis padeda užtikrinti skaidresnę Komisijos atliekamos baudos nustatymo procedūrą. Todėl teiginiais, susijusiais su baudos atgrasomuoju poveikiu, negali būti remiamasi prieštaraujant tikrojo pažeidimo sunkumo laipsnio įvertinimui.

257 Antra, Komisija teisingai nepritaria argumentui, grindžiamam tuo, kad Austrijos teisė, šiai šaliai įstojus į Bendrijas, viso pažeidimo trukmės laikotarpiu toliau toleravo „elgesio kartelius“, nurodydama, kad tai neturi jokios įtakos EB 81 straipsnio pažeidimo faktui ir negali paveikti šio pažeidimo sunkumo laipsnio įvertinimo. Remiantis visų pirma BA-CA, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* pateiktu Austrijos teisės aprašymu, iki 2000 m. buvusi „elgesio kartelių“ privilegija buvo susijusi su neprivalomuoju pastarųjų pobūdžiu. O EB 81 straipsnis draudžia tiek suderintus veiksmus, tiek susitarimus, gairės savo ruožtu vertinant sunkumo laipsnį neskiria privalomųjų susitarimų ir džentelmeniškų susitarimų („gentlemen's agreements“).

258 Trečia, dėl ieškovų nurodyto valstybės institucijų dalyvavimo apskritojo stalo susitikimuose pirmiausia reikėtų priminti, kad valstybės narės negali imtis jokių priemonių, leidžiančių privačioms įmonėms išvengti EB 81–89 straipsnių numatytų įpareigojimų (1977 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *INNO*, 13/77, Rink. p. 2115, 33 punktas). Nors įmonėms negali būti skiriama sankcija už antikonkurencinius veiksmus, kurių jos buvo priverstos imtis dėl su šiomis nuostatomis nesuderinamo nacionalinės teisės akto arba labai didelio nacionalinių valdžios institucijų spaudimo, tai netaikytina tuomet, kai toks teisės aktas arba elgesys tik skatina arba padeda įmonėms imtis savarankiškų antikonkurencinių veiksmų (pagal analogiją žr. 2003 m. rugsėjo 9 d. Teisingumo Teismo sprendimo *CIF*, C-198/01, Rink. p. I-8055, 52–56 punktus ir 1996 m. rugsėjo 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Asia Motor France ir kt. prieš Komisiją*, T-387/94, Rink. p. II-961, 65 punktą).

259 Šiuo klausimu neginčijama, kad šiuo atveju nagrinėjamas nacionalinių valdžios institucijų elgesys nevertė bankų imtis antikonkurencinių veiksmų. Tiesa, BAWAG ir PSK pateiktose pastabose kalbama apie „*OeNB* raginimą bankams sumažinti neprotingą kainų konkurenciją tarp jų indėlių ir kreditų srityje". Tačiau veikiausiai bankai neprivalėjo laikytis šio reikalavimo. BA-CA pateikti tariamo *OeNB* spaudimo bankams pavyzdžiai parodo, kad jis ragino bankus sumažinti palūkanų normas, tačiau neįrodo, kad jis ragino susitarti arba netgi kad bankams šiuo klausimu buvo daromas labai didelis spaudimas. Todėl *OeNB* dalyvavimas neturi jokios įtakos ieškovų atsakomybei už savo neteisėtus veiksmus.

260 Jis taip pat neturi jokios įtakos tikrajam pažeidimo sunkumo laipsniui. Ieškovų aprašytas valstybės institucijų dalyvavimas apskritojo stalo susitikimuose negali sumažinti šioje byloje nagrinėjamų kainų kartelių galimybės pažeisti sutarties tikslus. Atvirkščiai, tai, kad viešosios valdžios institucijos pritarė neteisėtam elgesiui arba jį toleravo, galėjo sustiprinti neteisėtų susitarimų poveikį.

261 Reikėtų pridurti, kad klausimas, ar nacionalinių valdžios institucijų elgesys gali būti laikomas lengvinančia aplinkybe (šiuo klausimu žr. šio sprendimo 258 punkte minėto sprendimo *CIF* 57 punktą), bus nagrinėjamas šio sprendimo 504 ir 505 punktuose.

262 Ketvirta, dėl organizuoto kartelio pobūdžio pasakytina, kad Komisija gali atsižvelgti į tai, jog kartelis veikė kaip reguliarių organizuotų posėdžių sistema (1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Cascades prieš Komisiją*, T-308/94, Rink. p. II-925, 104 ir 194 punktai). Kai buvo sukurtas „Lombardo tinklas", susitarimai nebuvo neteisėti. Tačiau tai nekeičia aplinkybės, kad bankai esamą struktūrą panaudojo neleistiniems susitarimams ir tai galėjo reikšmingai paskatinti

bendro kartelio veikimą ir veiksmingumą. Tai, kad susitikimuose buvo aptariamos ir kitos, konkurencijos teisės požiūriu neutralios, temos, nesumažina pavojaus neiškreiptai konkurencijai, kuris išplaukia iš taip gerai organizuotos suderintų veiksmų sistemos.

263 Galiausiai tai, kad Austrijos Respublika į Europos Sąjungą įstojo sprendimui reikšmingu laikotarpiu, neturi jokios įtakos tikrajam pažeidimo sunkumo laipsniui.

264 Taigi ieškovų nurodytos aplinkybės neleidžia suabejoti ginčijamo sprendimo 506 konstatuojamosios dalies teiginio, kad „Lombardo tinklo“ susitarimai pagal savo pobūdį yra labai sunkus pažeidimas, pagrįstumu.

3. Dėl konkretaus pažeidimo poveikio rinkai

265 Ieškovai prieštarauja pažeidimo kvalifikavimui kaip labai sunkaus pažeidimo dėl to, kad Komisija neįrodė jokio reikšmingo kartelio poveikio rinkai. Jie teigia, pirma, kad toks įrodymas būtinas norint pateisinti pažeidimo kvalifikavimą kaip labai sunkaus, antra, kad ginčijamame sprendime pateikti teiginiai dėl kartelio poveikio yra nepakankami, ir, trečia, kad administracinėje procedūroje jų pateikta profesoriaus von Weizsäcker ekonominė išvada patvirtina tokio poveikio nebuvimą.

a) Ginčijamas sprendimas

266 Analizuodama pažeidimo sunkumo laipsnį, Komisija ginčijamo sprendimo 508 konstatuojamojoje dalyje nurodo:

„Dėl kartelinių susitarimų įgyvendinimo ir poveikio pasakytina, kad į šiuos aspektus galima atsižvelgti kaip į keletą iš daugelio veiksnių tada, kai nagrinėjami veiksmai, kuriais tiesiogiai nesiekiama apriboti konkurencijos ir kurie tik dėl savo konkretaus poveikio gali patekti į EB 81 straipsnio <...> taikymo sritį."

267 Ji taip pat pažymi, kad atitinkami bankai reguliariai ir dažnai susitikdavo daugelyje apskritojo stalo susitikimų ir kad paimti reikšmingu laikotarpiu priimti dokumentai aiškiai rodo, jog bankai įgyvendino apskritojo stalo susitikimuose priimtus susitarimus arba priimdami sprendimus atsižvelgdavo į per šiuos susitikimus iš konkurentų gautą informaciją. Daugiau detalių nurodoma Komisijos ginčijamo sprendimo 430–437 konstatuojamosiose dalyse, kur konstatuojant pažeidimą aprašomas kartelio sprendimų įgyvendinimas.

268 Iš to Komisija ginčijamo sprendimo 510 konstatuojamojoje dalyje daro išvadą, kad daugelį metų priiminėti išsamūs susitarimai turėjo poveikio rinkai. Ji priduria, kad aplinkybė, jog kartelio dalyviams teko patirti nesėkmių arba kartais pripažinti, kad žlugo jų pastangos, neatmeta jų susitarimo poveikio rinkai galimybės. Galiausiai ji patvirtina, kad bankų užsakymu parengta išvada negalėjo įrodyti, jog kartelis neturėjo poveikio.

b) Dėl BA-CA argumentų kvalifikavimo

269 BA-CA, kuris pateikia tik du paskutinius 265 punkte nurodytus prieštaravimus, teigia, kad savo ieškinio pagrindu jis prieštarauja ne pažeidimo kvalifikavimui kaip labai sukaus pažeidimo, o nurodo pareigos motyvuoti pažeidimą. Jo nuomone, nustatant baudą į ekonominį poveikį buvo galima atsižvelgti tik tada, kai jis įrodomos faktinėmis aplinkybėmis, turint omenyje, kad įrodinėjimo našta šiuo požiūriu tenka Komisijai.

270 Remdamasis šiais argumentais BA-CA iš esmės kaltina Komisiją neįrodžius pažeidimo poveikio rinkai. Kaltinimas yra susijęs ne su ginčijamo sprendimo motyvavimu, o su pažeidimo kvalifikavimu kaip labai sunkaus pažeidimo. Pareiga motyvuoti yra esminis formos reikalavimas, kurį reikia skirti nuo motyvacijos pagrįstumo klausimo, priskiriamo ginčijamo teisės akto materialiniam teisėtumui (1998 m. balandžio 2 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Sytraval ir Brink's France*, C-367/95 P, Rink. p. I-1719, 67 punktas ir 2001 m. kovo 22 d. Sprendimo *Prancūzija prieš Komisiją*, C-17/99, Rink. p. I-2481, 35 punktas). Todėl BA-CA prieštaravimus reikia vertinti kartu su kitų ieškovų prieštaravimais dėl pažeidimo sunkumo laipsnio įvertinimo ginčijamame sprendime pagrįstumo.

c) Šalių argumentai

271 Bankai pirmiausia tvirtina, kad, remiantis gairėmis ir teismų praktika, nustatant pažeidimo sunkumo laipsnį reikia atsižvelgti į jo konkretų poveikį rinkai. BAWAG priduria, kad, vadovaujantis proporcingumo principu, už labai žalingus susitarimus reikia skirti griežtesnes sankcijas nei už pažeidimus, sukeliančius mažesnį poveikį arba nesukeliančius jokio poveikio.

272 Ieškovai pažymi, kad konkretaus kartelio poveikio rinkai įrodinėjimo našta tenka Komisijai. Jie mano, kad ginčijamo sprendimo nuostatos dėl susitarimų įgyvendinimo buvo nepakankamos, jog būtų įrodytas toks poveikis. RZB, BAWAG, PSK ir *Erste* teigia, kad, norint šią aplinkybę įrodyti, ekonominis tyrimas turi parodyti, jog ginčijamu laikotarpiu Austrijoje taikytos palūkanų normos ir komisiniai banko mokesčiai gerokai skyrėsi nuo tų, kurie būtų taikyti nesant pažeidimo.

273 Antra, ieškovai nesutinka su ginčijamo sprendimo motyvavimu. Neginčydami Komisijos dėl susitarimų įgyvendinimo konstatuotų aplinkybių, BA-CA, BAWAG, PSK ir *Erste* teigia, kad pateikti pavyzdžiai nėra reprezentatyvūs, kad dokumentuose yra daugybė pavyzdžių dėl susitarimų nesilaikymo ir kad tarp bankų vyravo aktyvi slapta konkurencija. BA-CA ir BAWAG tvirtina, kad tai pasakytina būtent apie jų elgesį. BAWAG ir PSK tvirtina, kad dokumentuose, kur bankai išreiškia savo nuomones apie susitarimų įgyvendinimą ir laikymąsi, pateikti tik subjektyvūs pavienių bankų darbuotojų vertinimai, kurie dėl šios priežasties nėra patikimas faktinio ekonominio poveikio įvertinimo pagrindas.

274 BA-CA ir *Erste* teigia, kad susitarimų rinkoje bet kuriuo atveju negalėjo būti laikomasi, nes jie buvo susiję tik su „oficialiomis“ prie langelių iškabintomis palūkanų normomis, o klientams faktiškai pasiūlytos palūkanų normos priklausė nuo kitų veiksnių, ypač – nuo operacijos dydžio, kliento mokumo ir darbuotojų įgaliojimų nukrypti nuo oficialios normos.

275 BA-CA ir *Erste* pabrėžia orientacinių palūkanų normų svarbą vertinant bankų palūkanų normas. Jie teigia, kad ekonominė būtinybė reaguoti į šių palūkanų normų pokyčius atmeta priežastinio ryšio tarp apskritojo stalo susitikimų rezultatų ir bankų nustatytų normų galimybę.

276 RZB, BAWAG, PSK ir *Erste* galiausiai mano, kad Komisija iš apskritojo stalo susitikimų dažnumo negali daryti išvados dėl poveikio buvimo. Jie priduria, kad per šiuos susitikimus buvo aptariama daugybė konkurencijos požiūriu neutralių temų; be to, jie atliko socialinę funkciją.

277 Trečia, ieškovai kaltina Komisiją neatsižvelgus į jų pateiktos profesoriaus von Weizsäcker ekonominės išvados teiginius. Jie teigia, kad šioje išvadoje statistiniais metodais buvo įrodyta, jog nei bankų nustatyta kaina, nei jų pelnas vidutiniškai nebuvo didesnis už tuos, kurie būtų buvę nesudarius susitarimų. Jų nuomone, ginčijamame sprendime išdėstyti prieštaravimai dėl šios išvados yra nepagrįsti. RZB, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* mano, kad išvados rezultatus gali paneigti tik kita pagrįsta mokslinė studija. Ieškovai primena, kad Komisija ginčijamame sprendime dėl techninių trūkumų nepateikė priešingos jos užsakymu atliktos išvados.

278 Komisija mano, kad dėl antikonkurencinių tikslų kartelis gali būti priskiriamas labai sunkiems pažeidimams net tada, kai jis neturi poveikio rinkai. Tačiau šiuo atveju buvo įrodytas kartelio poveikis.

279 Ji teigia, kad kartelis turėjo poveikį ne tada, kai buvo įrodyta, jog laisvos konkurencijos sąlygomis būtų susiformavusios kitokios kainos, o jau tada, kai susitarimai buvo įgyvendinti. Jos paimti reikšmingu laikotarpiu priimti dokumentai aiškiai parodė, kaip bankai įgyvendino apskritojo stalo susitikimuose priimtus susitarimus ir kaip priimdami sprendimus atsižvelgė į per šiuos susitikimus iš konkurentų gautą informaciją. Jos nuomone, neginčijama, kad kartelis turėjo poveikį šiuo lygmeniu, net jei kai kuriais atvejais bankams nepavykdavo susitarti arba jie nesilaikydavo susitarimų.

280 Todėl, Komisijos manymu, bankų pateikta išvada nėra lemiama pažeidimo sunkumo laipsnio įvertinimui. Be to, ji nepateikia patikimo įrodymo, kad kartelis neturėjo poveikio kainų raidai.

d) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

281 Iš pradžių reikėtų konstatuoti, kad ginčijamame sprendime įvertinant pažeidimo sunkumo laipsnį buvo atsižvelgta į konkretų kartelio poveikį rinkai. Nors Komisija 429 ir 508 konstatuojamosiose dalyse teigia, kad nebūtina atsižvelgti į konkretų poveikį, kai įrodytas kartelio antikonkurencinis tikslas, 509 ir 510 konstatuojamosiose dalyse ir 430–436 konstatuojamosiose dalyse konstatuoja, kad šiuo atveju poveikį turėjo visų pirma susitarimų įgyvendinimas, nors 436 konstatuojamojoje dalyje sakoma, kad nebuvo galima jo tiksliai nustatyti.

282 Todėl šiuo atveju nėra svarbu, ar, remiantis gairėmis, kartelio kvalifikavimas kaip „labai sunkaus“ pažeidimo priklauso nuo konkretaus poveikio rinkai įrodymo. Kadangi Komisija turi diskreciją vertinti pažeidimo sunkumo laipsnį, šio įvertinimo teisėtumas priklauso nuo teiginių, kuriais jis grindžiamas, pagrįstumo, o ne nuo to, ar tam buvo būtini visi Komisijos pasitelkti veiksniai.

283 Todėl pirmiausia reikia patikrinti, ar Komisija turėjo teisę, remdamasi kartelinių susitarimų įgyvendinimu, daryti išvadą dėl konkretaus jų poveikio rinkai buvimo, antra, ar šiuo atveju buvo pagrįstai konstatuotas toks įgyvendinimas, ir, trečia, ar ji šiame kontekste nepaisė bankų pateiktos išvados reikšmės bei įrodomosios galios.

284 Pirmiausia primintina, kad norėdama įvertinti konkrečią pažeidimo įtaką rinkai Komisija turi įvertinti įprastą konkurenciją, kuri būtų buvusi, jei nebūtų buvę pažeidimo (šiuo klausimu žr. 1975 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją*, 40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 ir 114/73, Rink. p. 1663, 619 ir 620 punktus; šio sprendimo 205 punkte minėto Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Mayr-Melnhof* 235 punktą; 1999 m. kovo 11 d. Sprendimo *Thyssen Stahl prieš Komisiją*, T-141/94, Rink. p. II-347, 645 punktą ir šio sprendimo 231 punkte minėto sprendimo *ADM* 150 punktą).

285 Pirmiausia kainų kartelio atveju Komisija gali preziumuoti, kad pažeidimas turėjo poveikį, jei kartelio dalyviai ėmėsi priemonių sutartoms kainoms taikyti, pavyzdžiui, pranešdami jas klientams, nurodydami darbuotojams vadovautis jomis kaip derybų pagrindu ir stebėdami, ar priemones taiko konkurentai bei jų pardavimo skyriai. Kad būtų galima konstatuoti poveikį rinkai, pakanka, jog sutartos kainos būtų naudojamos kaip pagrindas atskirų operacijų kainoms nustatyti, taip apribojant klientų galimybes derėtis (1991 m. gruodžio 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Hercules Chemicals prieš Komisiją*, T-7/89, Rink. p. II-1711, 340 ir 341 punktai bei 1999 m. balandžio 20 d. Sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją*, T-305/94–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ir T-335/94, Rink. p. II-931, 743–745 punktai).

286 Atvirkščiai, tuo atveju, kai kartelinių susitarimų įgyvendinimas įrodytas, negalima iš Komisijos reikalauti sistemiškai įrodinėti, kad susitarimai atitinkamoms įmonėms iš tikrųjų leido pasiekti aukštesnį operacijų kainos lygį nei tuo atveju, jei kartelinių susitarimų nebūtų. Todėl negalima pritarti teiginiui, kad nustatant pažeidimo sunkumo laipsnį galima atsižvelgti tik į tai, jog nesudarius susitarimų būtų susiformavęs kitoks operacijų kainų lygis (2000 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Cascades prieš Komisiją*, C-279/98 P, Rink. p. I-9693, 53 ir 62 punktai). Be to, būtų neproporcinga prašyti tokio įrodymo, kuris pareikalautų didelių išteklių, nes tam reikėtų pasiremti hipotetiniais skaičiavimais taikant

ekonominius modelius, kurių tikslumą sunku įvertinti teisme ir kurių teisingumas nėra įrodytas (generalinio advokato J. Mischo išvados 2000 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimui *Mo och Domsjö prieš Komisiją*, C-283/98 P, Rink. p. I-9855, I-9858, 109 punktas).

287 Vertinant pažeidimo sunkumo laipsnį lemiamos reikšmės turi tai, ar kartelio dalyviai padarė viską, ką galėjo, kad jų planai turėtų konkretų poveikį. Tam, kas vėliau vyko faktiškai pasiektų rinkos kainų lygiu, įtakos galėjo turėti kiti nuo kartelio narių nepriklausantys veiksniai. Kartelio nariai negali pasitelkti išorinių veiksnių, kurie sužlugdė jų pastangas, savo naudai ir juos interpretuoti kaip aplinkybes, pateisinančias baudos sumažinimą (generalinio advokato J. Mischo išvados šio sprendimo 286 punkte minėtoje byloje *Mo och Domsjö prieš Komisiją* 102–109 punktai).

288 Taigi Komisija turėjo teisę, remdamasi kartelinių susitarimų įgyvendinimu, prieiti prie išvados, kad rinkai buvo padarytas poveikis.

289 Antra, dėl teiginių, kurių pagrindu Komisija šioje byloje priėjo prie minėtos išvados, pagrįstumo iš pradžių reikėtų pasakyti, kad ieškovai neginčija ginčijamame sprendime nurodytų „Lombardo tinklo“ susitarimų įgyvendinimo pavyzdžių.

290 Dėl teiginio, kad pavyzdžiai nėra reprezentatyvūs, nes dokumentuose taip pat yra daugybė susitarimų nesilaikymo bei bankų tarpusavio konkurencijos pavyzdžių, reikėtų pažymėti, jog to, kad kartelio nariai ne visada laikėsi susitarimų, nepakanka norint atmesti poveikio rinkai galimybę.

291 Šiuo požiūriu BA-CA, BAWAG, PSK ir *Erste* pateikti pavyzdžiai neįrodo, kad išvada dėl kartelinių susitarimų įgyvendinimo yra neteisinga.

292 BA-CA nurodo įvairias ginčijamo sprendimo nuostatas (149, 172, 199, 229, 264, 283 ir 299 bei paskesnės konstatuojamosios dalys), kuriose minimi atvejai, kai keletas bankų nesilaikė kai kurių susitarimų. Šie pavyzdžiai pirmiausia įrodo, kad Komisija atsižvelgė į tai, jog susitarimai nebuvo visiškai įgyvendinti. Tačiau jie jokiu būdu nepatvirtina BA-CA teiginio, kad buvo tik „pavieniai bandymai įgyvendinti" susitarimus. Pavyzdžiui, 149 konstatuojamojoje dalyje sakoma, kad PSK kritikuotas kitų bankų dėl to, jog nesilaikė susitarimo dėl palūkanų normų tam tikram taupomajam produktui, 172 konstatuojamojoje dalyje aprašoma kitų bankų reakcija į BAWAG „nepranešus" apie įgyvendintą kredito palūkanų sumažinimą, o 199 konstatuojamojoje dalyje kalbama apie drausmės stoką, dėl ko kiti bankai „kaltino" *Erste*. Iš šių pavyzdžių matyti, kad bankai, individualiai nukrypdavę nuo susitarimų, sulaukdavo priekaištų iš kitų kartelio narių, kurie veikiausiai laikėsi susitarimų. Viename iš 229 konstatuojamojoje dalyje aprašytų apskritojo stalo susitikimų buvo aptariamos nusižengiant susitarimui „kai kurių bankų pradėtos specialios akcijos", tačiau dalyviai taip pat konstatavo, kad visi bankai „iš esmės laikėsi susitarimų", priimtų prieš mėnesį. 264 konstatuojamojoje dalyje taip pat aprašomos diskusijos, per kurias *Erste* skundėsi dėl to, kad daugelis konkurentų taiko susitarimus pažeidžiančias palūkanų normas, o šie savo ruožtu pripažino, kad jų bankuose „priemonės pradeda veikti lėčiau", tačiau tvirtino, kad viskas iš esmės vyksta pagal planą. Galiausiai 283 konstatuojamojoje dalyje sakoma, kad „Lombardo klubas" dėl drausmės stokos palūkanų normų klausimu apsvarstė galimybę imtis drausmės priemonių, o 299–301 konstatuojamojoje dalyje aprašomi tam tikrų susitarimų nesilaikymo atvejai ir atsakomosios bankų priemonės. Šios sprendimo nuostatos kartu jokiu būdu nepatvirtina BA-CA teiginio, kad bankų susitarimų nesilaikymas buvo taisyklė, o jų įgyvendinimas – išimtis.

293 BAWAG ir PSK nurodo 28 dokumentus iš Komisijos bylos, kur kalbama apie susitarimų nesilaikymą ir bankų tarpusavio konkurenciją, o *Erste* savo ruožtu

pateikia 85 nuorodas dėl 74 dokumentų, iš kurių 22 yra identiški BAWAG bei PSK nurodytiems dokumentams.

294 Tačiau šie dokumentai nėra nesuderinami su Komisijos išvada. Trys bankai remiasi 1995 m. rugsėjo 27 d. apskritojo stalo susitikimo dėl pasyvių operacijų protokolu, iš kurio BAWAG ir PSK pateikia tokią citatą: „RBW atstovas pažymėjo, kad nesilaikoma apskritojo stalo susitikime aptartų sąlygų ir terminų <...>“. Tačiau ankstesnėje pastraipoje sakoma: „Šiame kontekste kai kurių kredito įstaigų atstovai skundėsi, kad pasibaigus apskritojo stalo susitikime dėl pasyvių operacijų sutartų palūkanų normų mažinimo terminui automatiškai nemažinamos tam tikrų taupymo sutarčių palūkanų normos. *Volksbank*, CA-BV, (RBW), *NÖ-Hypo*, PSK ir *Erste* pritaikė savo sąlygas šiuo klausimu. (BA) ir BAWAG tai padarys tik rugsėjo pabaigoje“. Be to, tame pačiame BAWAG generaliniam direktoriui skirtame dokumente nurodoma, kad kitas bankas skundėsi, jog BAWAG ir PSK bankuose naujiems indėliams galima gauti didesnes palūkanas nei sutartas. Dokumente priduriama: „Šiuo atveju kalbama apie šiuos padalinius (nurodomi adresai). Atitinkamų veiksmų ėmėmės per savo filialus“. Taigi šiame dokumente randama tiek susitarimų nesilaikymo tam tikrais klausimais, tiek, kita vertus, jų įgyvendinimo pavyzdžių, taip pat pavyzdžių, rodančių, kad tam tikras bankas ėmėsi priemonių prieš savo padalinį, kuris nesilaikė susitarimų.

295 Atsižvelgiant į tai, kad ginčijamame sprendime yra daugybė neginčijamų susitarimų įgyvendinimo pavyzdžių, nepakanka to, kad kai kuriais atvejais vienas ar keli bankai nesilaikė susitarimų, kad bankams nepavyko išlaikyti sutarto palūkanų normų lygio arba padidinti savo pelno ir kad tam tikrų produktų atveju jie tarpusavyje konkuravo, norint paneigti teiginį, jog susitarimai buvo įgyvendinti ir turėjo poveikį rinkai.

296 Šiame kontekste negalima pritarti BA-CA ir BAWAG argumentui dėl jų veiksmų. Tam tikros įmonės nurodomas elgesys nėra reikšmingas vertinant kartelio poveikį rinkai; reikia atsižvelgti tik į visą pažeidimo poveikį (šio sprendimo 189 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 150 ir 152 punktai bei šio sprendimo 285 punkte minėto sprendimo *Hercules Chemicals prieš Komisiją* 342 punktas).

297 Bankų argumentas, kad klientams faktiškai galiojusios palūkanų normos dažnai skyrėsi nuo sutartų apskritojo stalo susitikimuose ir prie langelių iškabintų „oficialių" normų, nes pavienės operacijos pasižymėdavo tam tikrais ypatumais, o bankų tarnautojai iki tam tikrų ribų galėjo nukrypti nuo šių normų, yra nereikšmingas. Iš tikrųjų iškabintos „oficialios" bankų normos būdavo derybų su pavieniais klientais pagrindas ir taip turėdavo įtakos jų rezultatui.

298 Dėl BAWAG ir PSK argumento, kad dokumentai, kuriuose patys bankai vertino konkretų savo susitarimų taikymą, neturi įrodomosios galios, nes tai yra tik subjektyvūs banko darbuotojų vertinimai, konstatuotina, jog dokumentų, kur kartelio nariai reiškė savo nuomonę dėl kartelio „sėkmės", patikimumas turi būti vertinamas kiekvienu konkrečiu atveju (šio sprendimo 262 punkte minėto sprendimo *Cascades prieš Komisiją* 186 punktas ir šio sprendimo 285 punkte, minėto sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją* 746 ir 747 punktai). Abejonės dėl tokių pareiškimų įrodomosios galios gali būti pateisinamos visų pirma tada, kai perteikiamos nuomonės, nepagrįstos konkrečiais įrodymais, ir kai yra priešingų kitų kartelio narių nuomonių tuo pačiu laikotarpiu. Tačiau pastarosios nuomonės savaime nėra patikimesnės nei anksčiau minėtos. Šiuo atveju Komisija nurodo, kad bankai susitarimų įgyvendinimą vertino remdamiesi reguliariomis kitų bankų apklausomis (ginčijamo sprendimo 433 konstatuojamoji dalis), ir tai nebuvo ginčijama. Esant tokioms aplinkybėms, Komisija turėjo teisę

remtis, be kita ko, dokumentais, kuriuose kartelio nariai reikšmingu laikotarpiu pareiškė nuomonę dėl kartelinių susitarimų įgyvendinimo, ir jų pagrindu prieiti prie išvados, kad kartelis turėjo poveikį rinkai.

299 Taip pat reikėtų konstatuoti, kad Komisija neginčijo orientacinių palūkanų normų reikšmės bankų taikomoms palūkanų normoms; ji kaip tik kaltina bankus tuo, kad šie koordinavo savo veiksmus atsakydami į orientacinių palūkanų normų kaitą. Tačiau susitarimų poveikis, kuris šiuo atveju atsirado įgyvendinus susitarimus, ir aplinkybės, kad bankų taikytinos palūkanų normos buvo grindžiamos orientacinėmis palūkanų normomis, dėl ko sunku įvertinti konkretų susitarimų poveikį, savaime nepakanka, jog būtų galima suabejoti Komisijos argumentų pagrįstumu.

300 Galiausiai, nors Komisija, remdamasi tik apskritojo stalo susitikimų skaičiumi ir dažnumu, negali prieiti prie išvados, kad jie turėjo poveikį rinkai (šio sprendimo 231 punkte minėto sprendimo *ADM* 159 punktas), nuoroda į jų dažnumą ginčijamame sprendime tėra antraeilis Komisijos argumentas, nuo kurio negali priklausyti pažeidimo sunkumo laipsnio įvertinimo teisėtumas.

301 Iš pirmiau išdėstytų samprotavimų išplaukia, kad šalių argumentai nepaneigė teiginio, jog karteliniai susitarimai buvo įgyvendinti.

302 Trečia, bankų pateikta išvada neįrodo, jog Komisija padarė klaidą, kai, remdamasi susitarimų įgyvendinimu, priėjo prie išvados, kad jie turėjo konkretų poveikį rinkai. Ekspertas, lygindamas Austrijos ir Vokietijos bankų rinką, konstatavo, kad Austrijoje bankų klientams siūlomos sąlygos nebuvo nepalankesnės nei sąlygos Vokietijos rinkoje ir kad Austrijos bankų pelningumas buvo mažesnis nei Vokietijos bankų. Be

to, ekspertas, remdamasis dviem reprezentatyvių bankininkystės produktų tyrimais, nustatė, kad negalima konstatuoti įvertinamos susitarimuose nustatytų tikslinių palūkanų normų įtakos bankų faktiškai taikytoms vidutinėms palūkanų normoms.

303 Taigi ekspertas savo studijos dalyką apribojo tik tam tikrų produktų įvertinimu, o jo analizė neapima potencialaus susitarimų poveikio rinkai. Dėl šios priežasties išvada negali įrodyti, kad nebuvo konkretaus poveikio rinkai.

304 Todėl, viena vertus, Komisija nepadarė klaidos manydama, kad palyginimas su kitos valstybės narės rinka negali įrodyti, kokios sąlygos būtų galiojusios Austrijos rinkoje, jei nebūtų sudaryti susitarimai, ir kad, remiantis duomenimis apie bankų pelningumą, negalima prieiti prie išvados, jog kartelis neturėjo poveikio.

305 Kita vertus, aplinkybė, kad išvadoje nurodant statistinius duomenis nebuvo galima įvertinti reikšmingo kartelio poveikio vidutinėms kainoms, neįrodo, jog susitarimai neturėjo jokios įtakos klientams taikytų operacijų kainų nustatymui, į kurį turėjo būti atsižvelgta vertinant pažeidimo sunkumo laipsnį.

306 Todėl visi prieštaravimai dėl pažeidimo poveikio rinkai yra atmestini.

4. Dėl atitinkamos geografinės rinkos dydžio

a) Šalių argumentai

307 Visi ieškovai, išskyrus BA-CA (byla T-260/02) ir RLB (byla T-262/02), mano, kad su gairėmis, Komisijos sprendimų priėmimo praktika bei proporcingumo principu nesuderinama tai, kad, nepaisant nedidelio atitinkamos geografinės rinkos dydžio, pažeidimas buvo kvalifikuotas kaip „labai sunkus“. Be to, RZB, BAWAG ir PSK (bylos T-259/02, T-261/02 ir T-263/02) laikosi nuomonės, kad ginčijamame sprendime šiuo klausimu pateikiamas motyvavimas yra nepakankamas. Vis dėlto RZB pareiškia nenorintis remtis motyvacijos stoka ir prašo teismo iš esmės įvertinti ginčijamą sprendimą.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

308 Ginčijamo sprendimo 511 konstatuojamoji dalis numato:

„Atsižvelgiant į ypatingas šio atvejo aplinkybes ir pažeidimo kontekstą sąlygiškai mažas Austrijos teritorijos dydis nekeičia labai sunkaus pažeidimo pobūdžio.“

309 Kartu su ginčijamo sprendimo 506–510 konstatuojamosiomis dalimis, kuriose nagrinėjamas pažeidimo pobūdis ir kartelinių susitarimų įgyvendinimas bei jo pasekmės, šis glaustas motyvavimas yra pakankamai aiškus, kad bankai galėtų

suprasti priežastis, dėl kurių Komisija laikėsi nuomonės, jog, nepaisant riboto rinkos dydžio, pažeidimas turi būti kvalifikuojamas kaip „labai sunkus“.

310 Kalbant apie šio įvertinimo pagrįstumą, pirmiausia pasakytina, kad 511 punktas įrodo, jog Komisija ir tinkamai įvertino, ir atsižvelgė į ribotą atitinkamos geografinės rinkos dydį.

311 Antra, remiantis gairėmis, geografinės rinkos dydis yra tik vienas iš trijų bendro pažeidimo sunkumo laipsnio įvertinimo kriterijų. Šių tarpusavyje susijusių kriterijų atveju svarbiausias vaidmuo tenka pažeidimo pobūdžiui (žr. šio sprendimo 240 ir 241 punktus). O geografinės rinkos dydis nėra savarankiškas kriterijus ta prasme, kad tik tie pažeidimai, kurie susiję su daugeliu valstybių narių, gali būti kvalifikuojami kaip „labai sunkūs“. Nei Sutartis, nei Reglamentas Nr. 17, nei gairės ar teismų praktika neleidžia manyti, kad taip gali būti kvalifikuojami tik geografiniu požiūriu labai paplitę apribojimai (2005 m. liepos 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Scandinavian Airlines System prieš Komisiją*, T-241/01, Rink. p. II-2917, 87 punktas). Todėl BAWAG ir PSK argumentas, kad kaip labai sunkūs pažeidimai gali būti kvalifikuojami tik tie, kuriuose dalyvavo beveik visos Europos rinkos įmonės, yra atmestinas (žr. 242 ir 250 punktus).

312 Trečia, visa tam tikros valstybės narės teritorija, net jeigu ji, palyginti su kitomis valstybėmis narėmis, yra sąlygiškai „maža“, bet kuriuo atveju sudaro esminę bendrosios rinkos dalį (dėl Nyderlandų rinkos žr. šio sprendimo 173 punkte minėto sprendimo *Michelin prieš Komisiją* 28 punktą, dėl Liuksemburgo rinkos – šio sprendimo 240 punkte minėto sprendimo *Brasserie nationale ir kt. prieš Komisiją* 177 punktą). Šiame kontekste negalima pritarti BAWAG argumentui, kad susitarimai, kuriuose jis dalyvavo, apėmė tik Vieną ir rytinę Austrijos dalį, nes turi

būti įvertinamas viso pažeidimo sunkumo laipsnis, kuris nepriklauso nuo faktinio tam tikros įmonės elgesio (šiuo klausimu žr. 285 punkte minėto sprendimo *Hercules Chemicals prieš Komisiją* 342 punktą). Tačiau neginčijama, kad bendras kartelis apėmė visą Austriją.

313 Taigi ribotas atitinkamos geografinės rinkos dydis neprieštarauja tam, kad konstatuotas pažeidimas būtų kvalifikuojamas kaip „labai sunkus".

5. Dėl atrankinio persekiojimo priemonių pobūdžio (byla T-259/02)

314 RZB taip pat tvirtina, kad pažeidimo kvalifikavimas kaip „labai sunkaus" prieštarauja Komisijos sprendimui persekioti tik kai kurias jį darant dalyvavusias įmones.

315 Šiam argumentui negalima pritarti. Kadangi kaip sprendimo adresatų atrankos kriterijų Komisija teisėtai pasirinko jų dažną dalyvavimą svarbiausiuose apskritojo stalo susitikimuose (žr. šio sprendimo 134–145 punktus), aplinkybė, jog ji persekiojo ne visus kartelio narius, neprieštarauja tam, kad byloje nagrinėjamą pažeidimą kainų kartelio forma ji kvalifikavo kaip „labai sunkų".

6. Išvada dėl pažeidimo sunkumo

316 Dėl anksčiau išdėstytų priežasčių reikia atmesti visus ieškovų prieštaravimus dėl to, kad ginčijamame sprendime pažeidimas buvo kvalifikuotas kaip „labai sunkus".

C — *Dėl ginčijamo sprendimo adresatų suskirstymo į kategorijas ir pradinių sumų nustatymo*

317 Kaip išplaukia iš ginčijamo sprendimo 519 ir 520 konstatuojamųjų dalių, Komisija suskirstė ginčijamo sprendimo adresatus pagal duomenis apie jų rinkos dalis į penkias kategorijas, kurioms nustatė 25, 12,5, 6,25, 3,13 ir 1,25 milijono eurų pradines sumas. Atsiliepimuose į ieškinius Komisija paaiškino, kad pirmų keturių kategorijų orientaciniai rinkos dalių dydžiai buvo apie 22 %, 11 %, 5,5 % ir 2,75 %, o į penktą kategoriją (kurią ji apibūdino kaip „pasivijimo kategoriją“) buvo įtraukti bankai, kurių rinkos dalis mažesnė kaip 1 %.

318 Ieškovai pateikia daugelį prieštaravimų dėl įvairių jų rinkos dalių nustatymo, suskirstymo į kategorijas ir pradinių sumų nustatymo aspektų. Visų pirma *Erste* (byla T-264/02) tvirtina, kad Komisija neteisėtai apkaltino pažeidimu, kurį padarė bankas (*GiroCredit*), su kuriuo jis susijungė, tačiau kuris prieš tai priklausė BA-CA grupei (žr. šio sprendimo 319 ir paskesnius punktus). Antra, RZB (byla T-259/02), *Erste* ir *ÖVAG* (byla T-271/02) prieštarauja tam, kad jiems, kaip vadovaujančioms decentralizuotų sektorių, atitinkamai – *Raiffeisen* bankų, taupomųjų kasų ir kredito unijų, centrinėms įmonėms, Komisija, suskirstydama į kategorijas, priskyrė jų atitinkamų sektorių rinkos dalis (žr. šio sprendimo 337 ir paskesnius punktus). Trečia, keli ieškovai kaltina Komisiją pažeidus pareigą motyvuoti suskirstymo į kategorijas ir pradinių sumų nustatymo atžvilgiu (žr. šio sprendimo 410 ir paskesnius punktus). Ketvirta, BAWAG, PSK et *NÖ-Hypo* (bylos T-261/02, T-263/02 ir T-271/02) teigia, kad buvo pažeistas vienodo požiūrio principas (žr. šio sprendimo 418–431 punktus), ir, penkta, PSK, *Erste* ir ÖVAG tvirtina, kad Komisijos konstatuoti faktai dėl jų rinkos dalių yra klaidingi (žr. šio sprendimo 432 ir paskesnius punktus).

1. Dėl *GiroCredit* padaryto pažeidimo inkriminavimo *Erste* (byla T-264/02)

a) Šį ieškinio pagrindą pagrindžiančios aplinkybės ir ginčijamas sprendimas

319 1997 m. gegužės mėnesį *Erste* (veikdama ankstesniu pavadinimu EÖ) įsigijo 53 % *GiroCredit* akcijų, kuris buvo centrinė taupomųjų kasų įmonė. Nuo 1994 m. iki EÖ įsigijo akcijas didžiausia *GiroCredit* akcijų dalis priklausė *Bank Austria* grupei (žr. šio sprendimo 7–11 punktus). 1997 m. spalio mėnesį *GiroCredit* ir EÖ susijungė, ir EÖ buvo pervadintas *Erste*.

320 Ginčijamo sprendimo 475–481 konstatuojamosiose dalyse Komisija išnagrinėjo, ar *GiroCredit* padarytas pažeidimas turėtų būti inkriminuotas *Erste*, ar BA. Ji nusprendė negalinti manyti, jog iki akcijas įsigijo *Erste* banko *GiroCredit* komercinei politikai įtaką darė BA. Taigi ji priėjo prie išvados, kad už pažeidimą atsako pats *GiroCredit* ir kad po susijungimo ši atsakomybė perėjo *Erste*.

b) Šalių argumentai

321 *Erste* mano, kad *GiroCredit* neteisėtas elgesys iki akcijų įgijimo turėtų būti inkriminuotas BA, o ne jam. Pateikdamas tam tikrų įrodymų, jis tvirtina, kad BA ir *GiroCredit* santykiuose tenkinamos sąlygos, kurioms esant atsakomybė už dukterinės bendrovės elgesį gali būti perkelta jos patronuojančiai bendrovei.

322 Komisija teigia, kad nėra įrodyta, jog yra tenkinamos *GiroCredit* pažeidimo inkriminavimo bankui BA sąlygos. Ji mano bet kuriuo atveju galinti pasirinkti skirti sankciją patronuojančiai bendrovei arba antrinei bendrovei, net jei tenkinamos antrinės bendrovės elgesio inkriminavimo patronuojančiai bendrovei sąlygos.

c) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

323 Nagrinėjant šį ieškinio pagrindą pirmiausia reikia įvertinti, ar šioje byloje yra tenkinamos sąlygos, kuriomis įmonės įgijėjas yra atsakingas už prieš tai padarytus pažeidimus, ir, antra, nustatyti, kokią įtaką įgijėjo atsakomybei turi tai, kad įgytą įmonę prieš tai kontroliavo kita patronuojanti bendrovė.

324 Remiantis nusistovėjusia teismų praktika, iš principo už įmonės padarytą pažeidimą turi atsakyti tas fizinis ar juridinis asmuo, kuris vadovavo įmonei pažeidimo padarymo metu, net jei sprendimo, kuriuo nustatytas šis pažeidimas, priėmimo momentu įmonės valdymas buvo perduotas kito asmens atsakomybei (286 punkte minėto sprendimo *Cascades prieš Komisiją* 78 punktas). Kol egzistuoja juridinis asmuo, vadovavęs įmonei pažeidimo padarymo metu, atsakomybė už įmonės neteisėtą elgesį tenka šiam juridiniam asmeniui, net jei materialūs ir asmeniniai veiksniai, prisidėję prie pažeidimo padarymo, po pažeidimo buvo perleisti tretiesiems asmenims (1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *SCA Holding prieš Komisiją*, T-327/94, Rink. p. II-1373, 63 punktas ir jį patvirtinančio 2000 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *SCA Holding prieš Komisiją*, C-297/98 P, Rink. p. I-10101, 25 punktas).

325 Tačiau, jeigu nuo pažeidimo padarymo momento iki momento, kai atitinkama įmonė turi už jį atsakyti, už šios įmonės veiklą atsakingas asmuo nustojo teisiškai

egzistuoti, pirmiausia reikia apibrėžti visus materialius ir asmeninius veiksnius, prisidėjusius prie padarant pažeidimą, kad vėliau būtų nustatytas asmuo, tapęs atsakingas už jų veiklą, siekiant išvengti, jog, išnykus už šią veiklą pažeidimo padarymo metu atsakingam asmeniui, įmonė galėtų neatsakyti už pažeidimą (285 punkte minėto sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją* 953 punktas).

326 Jeigu atitinkama įmonė nustojo egzistavusi dėl to, kad susijungė su įgijėju, pastarasis perima jos aktyvus ir pasyvus, įskaitant ir atsakomybę už Bendrijos teisės pažeidimą (generalinio advokato J. Mischo išvados 2000 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimui *Stora Kopparbergs Bergslags prieš Komisiją*, C-286/98 P, Rink. p. I-9925, I-9928, 75 punktas). Tokiu atveju atsakomybė už prijungtos įmonės padarytą pažeidimą gali būti perkelta įgijėjui (pagal analogiją žr. 189 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 145 punktą).

327 Nagrinėjamu atveju juridinis asmuo, atsakingas už *GiroCredit* banko veiklą, iki susijungimo su EÖ buvo *GiroCredit Bank der österreichischen Sparkassen AG.* 1997 m. gegužės mėnesį jį įgijo EÖ ir jis nustojo egzistuoti 1997 m. spalio mėnesį, kai susijungė su EÖ, vėliau tapusiu *Erste.*

328 Taigi, remiantis anksčiau išdėstytais principais, *Erste* turi atsakyti už *GiroCredit* pažeidimus, padarytus prieš tai, kai jį įgijo EÖ.

329 Toliau reikia išnagrinėti, ar ši įgijėjo atsakomybė neatsiranda tuomet, kai atsakomybę už pažeidimą, kurį prijungta įmonė padarė prieš jos įgijimą, gali būti perkelta jos ankstesnei patronuojančiai bendrovei.

330 Šiuo klausimu primintina, kad pagal nusistovėjusią teismų praktiką atskirą teisinį subjektiškumą turinčios dukterinės bendrovės veiksmai gali būti inkriminuoti patronuojančiai bendrovei, ypač jei antrinė bendrovė savarankiškai nesprendžia dėl savo veiksmų rinkoje, o iš esmės įgyvendina patronuojančios bendrovės nurodymus (1972 m. liepos 14 d. Teisingumo Teismo sprendimo *ICI prieš Komisiją*, 48/69, Rink. p. 619, 132 ir 133 punktai; 2000 m. lapkričio 16 d. Sprendimo *Metsä-Serla ir kt. prieš Komisiją*, C-294/98 P, Rink. p. I-10065, 27 punktas; 2003 m. spalio 2 d. Sprendimo *Aristrain prieš Komisiją*, C-196/99 P, Rink. p. I-11005, 96 punktas ir šio sprendimo 285 punkte minėto sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją* 960 punktas) arba jei patronuojanti bendrovė, galinti daryti esminę įtaką savo dukterinės bendrovės komercinei politikai, žino apie pastarosios dalyvavimą kartelyje ir pritaria jam (1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *KNP BT prieš Komisiją*, T-309/94, Rink. p. II-1007, 41, 42, 45, 47 ir 48 punktai ir jį patvirtinančio 2000 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *KNP BT prieš Komisiją*, C-248/98 P, Rink. p. I-9641, 73 punktas).

331 Vis dėlto ši galimybė patronuojančiai bendrovei skirti sankciją už dukterinės bendrovės neteisėtą elgesį savaime netrukdo nubausti pačios dukterinės bendrovės. Įmonei, t. y. ūkio subjektui, kurį sudaro asmeniniai, materialūs ir nematerialūs veiksniai (1962 m. liepos 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Mannesmann prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, 19/61, Rink. p. 675, 705 ir 706 punktai), vadovauja jos įstatuose numatyti organai ir bet koks sprendimas, kuriuo jai skiriama bauda, gali būti adresuotas įmonės įstatuose numatytai vadovybei (administracijos tarybai, valdybai, prezidentui, direktoriui ir t. t.), net jei finansines pasekmes galiausiai patiria savininkai. Ši taisyklė būtų pažeista, jei iš Komisijos, nagrinėjančios įmonės neteisėtą elgesį, būtų reikalaujama visuomet patikrinti, kas yra lemiamą įtaką įmonei darantis savininkas, kad galėtų skirti sankciją tik jam (2004 m. balandžio 29 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tokai Carbon ir kt. prieš Komisiją*, T-236/01, T-239/01, T-244/01–T-246/01, T-251/01 ir T-252/01, Rink. p. II-1181, toliau – sprendimas *Tokai I*, 279–281 punktai). Taigi galimybė už dukterinės bendrovės elgesį nubausti patronuojančią bendrovę neturi įtakos sprendimo, adresuoto tik pažeidime dalyvavusiai dukterinei bendrovei arba tik patronuojančiai bendrovei, kuri ją kontroliavo darant pažeidimą, teisėtumui.

332 Tokį pasirinkimą Komisija turi ir dukterinės bendrovės ekonominio kontrolės perėmimo atveju. Nors tokiu atveju Komisija gali inkriminuoti dukterinės bendrovės elgesį laikotarpiu iki jos perėmimo ankstesnei patronuojančiai bendrovei, o laikotarpiu po perėmimo – naujai patronuojančiai bendrovei (šiuo klausimu žr. šio sprendimo 330 punkte minėto 2000 m. lapkričio 16 d. Sprendimo *KNP BT prieš Komisiją* 73 punktą), ji neprivalo to daryti ir gali nuspręsti už jos elgesį nubausti tik dukterinę bendrovę.

333 Teisinga, kad atitinkamo pažeidimo ir už jį skiriamų sankcijų sunkumo atžvilgiu atsakomybė už konkurencijos teisės pažeidimo padarymą yra individuali (189 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 78 punktas), o fizinis ar juridinis asmuo turi būti baudžiamas tik už jam asmeniškai inkriminuojamus veiksmus (2001 m. gruodžio 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Krupp Thyssen Stainless ir Acciai speciali Terni prieš Komisiją*, T-45/98 ir T-47/98, Rink. p. II-3757, toliau – sprendimas *KTS*, 63 punktas ir 231 punkte minėto sprendimo *ADM* 261 punktas). Remiantis šiuo principu, Komisija negali nustatyti kurios nors bendrovės įgijėjo atsakomybę už šios bendrovės elgesį iki įgijimo, nes ši atsakomybė turi tekti pačiai bendrovei, jeigu ji vis dar egzistuoja (šiuo klausimu žr. šio sprendimo 330 punkte minėto 2000 m. lapkričio 16 d. Sprendimo *KNP BT prieš Komisiją* 72 punktą ir 286 punkte minėto sprendimo *Cascades prieš Komisiją* 77–80 punktus).

334 Tačiau šiam principui neprieštarauja tai, kad dukterinei bendrovei tenka atsakomybė už jos pačios elgesį, net jei dėl to tuomet, kai po pažeidimo padarymo dukterinė bendrovė prarado savo teisinį subjektiškumą, sankcija būtų skirta įgijėjui, neturinčiam jokio ryšio su pažeidimu.

335 Jeigu Komisija įrodė įmonės dalyvavimą kartelyje, ji turi teisę skirti baudą jai vadovaujančiam fiziniam ar juridiniam asmeniui arba, jei toks nebeegzistuoja, jo teisių perėmėjui, neprivalėdama patikrinti, ar įmonė veikė autonomiškai, ar pagal patronuojančios bendrovės nurodymus. Kitaip Komisijos tyrimus labai apsunkintų

būtinybė kiekvienu įmonės kontrolės perėmimo atveju patikrinti, kiek jos veiksmai gali būti inkriminuojami ankstesnei patronuojančiai bendrovei.

336 Iš to, kas išdėstyta, nesant reikalo nagrinėti, ar *GirCredit* elgesys galėjo būti inkriminuotas BA, išplaukia, kad inkriminavusi šį elgesį *Erste*, kaip *GiroCredit* teisių perėmėjui, Komisija nepadarė jokio pažeidimo.

2. Dėl „decentralizuotų sektorių“ bankų rinkos dalių priskyrimo centrinėms įmonėms (bylos T-259/02, T-264/02 ir T-271/02)

337 RZB, *Erste* ir ÖVAG mano, kad jų priskyrimas tam tikrai kategorijai neteisėtas, nes Komisija jiems, kaip vadovaujančioms decentralizuotų *Raiffeisen*, taupomųjų kasų ir kredito unijų įmonėms, priskyrė visas atitinkamo sektoriaus rinkos dalis.

a) Ginčijamas sprendimas

338 Ginčijamame sprendime atitinkamų sektorių rinkos dalių priskyrimas centrinėms įmonėms pateisinamas tokiais argumentais:

„515) Šioje byloje pažeidimų, kvalifikuotinų kaip labai sunkūs, atveju skirtinų baudų skalė leidžia atsižvelgti į faktinį atitinkamų įmonių ekonominį

pajėgumą smarkiai iškraipyti konkurenciją. Ši skalė taip pat leidžia nustatyti tokio dydžio baudą, kuri užtikrina pakankamą atgrasomąjį poveikį. Toks diferencijuotas vertinimas šioje byloje ypač tinka, nes pažeidime dalyvavusių įmonių ir grupių dydis labai skiriasi.

516) Šioje byloje reikia atsižvelgti į Austrijos bankininkystės rinkos ypatumus. Iš tikrųjų būtų neteisinga sumažinti *Erste*, RZB ir ÖVAG reikšmę tinkle ir jų faktinį pajėgumą iškraipyti konkurenciją vartotojų nenaudai, atsižvelgus tik į jų, kaip komercinių bankų, atitinkamą veiklą.

517) Bylos medžiaga, atvirkščiai, akivaizdžiai parodo, kad šios įmonės, kaip vadovaujančios atitinkamoms grupėms, intensyviais pasikeitimais informacija grupės viduje iš esmės prisidėjo prie tinklo veiksmingumo visoje Austrijoje. Šios įmonės atstovavo ne tik savo, bet ir savo grupių interesams, o kiti kartelio dalyviai jas šiuo atžvilgiu vertino kaip atitinkamų grupių atstovus. Taigi susitarimai buvo sudaryti ne tik tarp skirtingų bankų, bet ir tarp grupių.

518) Todėl už šių vadovaujančių įmonių slypinčių grupių – taupomųjų kasų grupės, (*Raiffeisen* bankų) grupės ir kredito unijų grupės – ignoravimas lemtų tai, kad būtų nustatytos neadekvačios ir ekonominės realybės neatitinkančios baudos, kurios neturėtų jokio atgrasomojo poveikio. Baudos iš tikrųjų turėtų pakankamą atgrasomąjį poveikį tik tada, jei vadovaujančios įmonės ateityje nedalyvautų suderintuose veiksmuose kaip atitinkamų grupių atstovės.“

b) Šalių argumentai

Ieškovų argumentai

339 Pirmiausia ieškovai teigia, kad Komisija pažeidė jų teisę į gynybą ir pareigą motyvuoti. Antra, jie tvirtina, kad Komisija teisiniu požiūriu neteisingai įvertino sąlygas, kurioms esant baudos apskaičiavimo tikslais leidžiama vienos įmonės rinkos dalis priskirti kitai įmonei. Trečia, ieškovai ginčija konstatuotas faktines aplinkybes, kuriomis Komisija rėmėsi pagrįsdama rinkos dalių priskyrimą, ir šių faktinių aplinkybių įvertinimą.

— Dėl teisės į gynybą ir motyvavimo

340 *Erste* kaltina Komisiją pažeidus jo teisę į gynybą, nes pranešime apie kaltinimus nebuvo nurodyta, kad Komisija ketina centinėms įmonėms priskirti jų grupių rinkos dalis. Be to, *Erste* ir ÖVAG tvirtina, kad pranešime apie kaltinimus nebuvo paminėtas nei tariamas informacijos perdavimas decentralizuotiems bankams, nei tariamas vadovaujančių įmonių atstovavimas jiems.

341 *Erste* taip pat mano, kad Komisija pažeidė pareigą motyvuoti dėl rinkos dalių priskyrimo.

— Dėl rinkos dalių priskyrimo sąlygų

342 RZB ir *Erste* teigia, kad visų atitinkamam sektoriui priklausančių bankų rinkos dalių priskyrimas centrinėms įmonėms reiškia šių bankų elgesio inkriminavimą šioms įmonėms. Jie tvirtina, kad toks priskyrimas neturi teisinio pagrindo ir prieštarauja individualiam atsakomybės už konkurencijos teisės pažeidimą pobūdžiui, nes sektoriai negali būti laikomi ūkio subjektais. RZB ir *Erste* mano, kad taip Komisija siekia grįžti prie savo sprendimo selektyviai persekioti tik dalį pažeidime dalyvavusių įmonių ir skirti sankcijas trims minėtiems sektoriams priklausantiems bankams, nesuteikusi jiems galimybės gintis.

343 RZB priduria, kad Komisijos veiksmai nenuoseklūs, nes ji skyrė baudą RLB, kuris taip pat priklauso *Raiffeisen* grupei. Be to, pareikšdamas ieškinio pagrindą dėl neteisingo taupomųjų kasų grupės rinkos dalies nustatymo (žr. šio sprendimo 440 punktą), *Erste* teigia, kad į EÖ rinkos dalį buvo atsižvelgta du kartus, nes jam buvo skirta individuali bauda, nors iki susijungimo su centrine įmone *GiroCredit*, iš ko susiformavo *Erste* (žr. šio sprendimo 319 punktą), jis priklausė decentralizuotiems taupomųjų kasų grupės bankams. *Erste* priduria, kad taupomųjų kasų veiksmų inkriminavimas centrinei įmonei lemia neteisingus rezultatus, nes jis nei teisiškai, nei faktiškai neturi galimybės padalyti baudos teisiškai nepriklausomoms taupomosioms kasoms.

344 Ieškovų nuomone, nei „faktinis įmonių pajėgumas“ padaryti žalos vartotojams, nei pakankamo baudos atgrasomojo poveikio reikalavimas negali pateisinti tokio priskyrimo. Šiame kontekste ÖVAG ir *Erste* kaltina Komisiją vienodo požiūrio į didelius centralizuotus bankus ir decentralizuotus sektorius principo nepaisymu. ÖVAG priduria, kad, priskyrusi sektorių rinkos dalis vadovaujančioms įmonėms, Komisija neteisingai prilygino pastaruosius dideliems komerciniams bankams,

turintiems centrinės būstinės kontrolei priskirtinų padalinių tinklą. Be to, jis kaltina Komisiją neteisingai neatsižvelgus į decentralizuotiems sektoriams inkriminuotą pasikeitimą informacija, panašų į informacijos pasikeitimą tarp BA-CA ir tam tikrų bankų, kur jis turi didelę kapitalo dalį.

345 RZB ir *Erste* taip pat remiasi įmonių asociacijoms taikomomis taisyklėmis, kurios, jų nuomone, prieštarauja sektorių rinkos dalių priskyrimui vadovaujančioms įmonėms. Visų pirma jie nurodo 1997 m. spalio 22 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *SCK ir FNK prieš Komisiją* (T-213/95 ir T-18/96, Rink. p. II-1739, 254 punktas), kuris, anot jų, neleidžia vadovaujančioms įmonėms priskirti sektorių ekonominio pajėgumo, nes jie yra ne įmonių asociacijos, o įmonės. Antra, jie tvirtina, kad decentralizuotų bankų rinkos dalių priskyrimas vadovaujančioms įmonėms negalimas, nes pastarosios neturi jokios galimybės įpareigoti šio sektoriaus bankų, o remiantis teismų praktika, asociacijos galimybė įpareigoti savo narius yra viena iš sąlygų, siekiant priskirti pastarųjų rinkos dalis. Trečia, jie teigia, kad rinkos dalių priskyrimas vadovaujančioms įmonėms prieštarauja įmonių asociacijų subsidiariai atsakomybei, numatytai gairių 5 punkto c papunktyje. Ieškovų nuomone, nagrinėjamu atveju buvo visiškai įmanoma pradėti pažeidimo procedūrą prieš decentralizuotus bankus ir skirti jiems tinkamas sankcijas.

— Dėl faktinių aplinkybių ir jų įvertinimo

346 Pirmiausia ieškovai kaltina Komisiją neatsižvelgus į teisinę ir ekonominę decentralizuotų bankų nepriklausomybę, pabrėždami, jog jie negali duoti nurodymų savo sektoriaus įmonėms. Savo atsakymuose į Pirmosios instancijos teismo klausimus jie visų pirma primygtinai nurodo neturintys jokių „realių“ galių daryti įtaką decentralizuotų bankų veiksmams konkurencijos atžvilgiu.

347 RZB šiuo klausimu paaiškina, kad *Raiffeisen* sektoriui būdinga „bottom up“ struktūra, pagal kurią vietiniai (arba „pirminiai“) *Raiffeisen* bankai yra regioninių (arba „antrinių“, vadinamų „Raiffeisen-Landesbanken“) bankų kooperaciniai nariai, o pastarieji savo ruožtu turi daugiau kaip 80 % RZB akcijų. RZB teigimu, jis ir *Raiffeisen-Landesbanken* pirminiame arba antriniame lygmenyse esančių bankų atžvilgiu teikia tik tam tikras „paslaugas“. Jis pažymi, kad neturi pastarųjų bankų kapitalo dalių, ir ši aplinkybė skiria jį nuo kitų vadovaujančių decentralizuotų sektorių įmonių. RZB tvirtina, kad jis yra tik pirminių bankų ir *Raiffeisen-Landesbanken* instrumentas, o šiems savo ruožtu netaikomi RZB nurodymai. Jo teigimu, kooperatyvo formos sektoriaus struktūra neleidžia inkriminuoti pirminių bankų veiksmų RZB, ir aplinkybė, kad tam tikrose į dalis suskirstytose srityse jie figūruoja kaip vienas subjektas, negali pakeisti tokios išvados. RZB nurodo, kad hierarchinės struktūros nebuvimas lėmė visuotinai žinomą *Raiffeisen* sektoriaus „drausmės stoką“ įgyvendinant bankų susitikimų rekomendacijas, dėl kurios kiti bankai nuolat skundžiasi. Anot šio banko, *Raiffeisen* struktūros prigimtis lėmė, kad atskiri *Raiffeisen* bankai, ypač saugodami savo autonomiją, suteikė RZB tik neišsamios informacijos apie numatomas sąlygas arba net iš anksto paskelbė, kad „patys“ nustatys savo sąlygas.

348 *Erste* pirmiausia aprašo savo dalį tam tiktų taupomųjų kasų kapitale. Jis mano, kad atsižvelgiant į nedidelį dalies dydį taupomųjų kasų grupė negali sudaryti ūkio subjekto, o tai galėtų pateisinti taupomųjų kasų veiksmų inkriminavimą centrinei įmonei. Jis taip pat teigia, kad teisės normos dėl taupomųjų kasų ir centrinės įmonės įstatai skirti suteikti galimybę ar palengvinti banko operacijų vykdymą mažoms decentralizuoto sektoriaus kredito įstaigoms ir jie susiję su funkcijomis, kurių šios įmonės negali įgyvendinti pačios dėl to, kad yra nedidelės ir neturi pakankamai išteklių. Jis detaliai išanalizuoja šias nuostatas, kurių pagrindu daro išvadą, kad jos nesuteikia centrinei įmonei jokios įtakos taupomųjų kasų komerciniai veiklai. *Erste* kaltina Komisiją taikius „dvigubus standartus“, nes teisės ir pareigos, kuriomis ji pagrindė regioninių taupomųjų kasų veiksmų inkriminavimą *GiroCredit*, 1997 m. daug didesne dalimi buvo pasiskirstytos tarp *GiroCredit* ir BA, kuris, be to, turėjo

didžiausią *GiroCredit* kapitalo dalį. *Erste* pabrėžia, kad, nepaisydama to, Komisija neinkriminavo *GiroCredit* veiksmų BA. *Erste* tvirtina, kad komercinė taupomųjų kasų veikla buvo vykdoma neatsižvelgiant į vadovaujančią įmonę. Šiuo atžvilgiu jis visų pirma pastebi, kad pareiga įrodyti, jog *Erste*/*GiroCredit* iš tikrųjų kontroliavo komercinę taupomųjų kasų veiklą tenka Komisijai, kuri sprendime tokių įrodymų nepateikė. Vis dėlto, siekdamas įrodyti nepriklausomą taupomųjų kasų komercinę veiklą, *Erste* pateikia tokius argumentus:

— taupomųjų kasų nepriklausomumas nuo vadovaujančios įmonės užtikrinamas Austrijos įstatymu dėl taupomųjų kasų ir Akcinių bendrovių įstatymu,

— jeigu vadovaujanti įmonė būtų turėjusi teisę daryti lemiamą įtaką taupomųjų kasų veiklai, turėtų būti taikomos specialios *Bankwesengesetz* 30 straipsnio nuostatos, o to nebuvo,

— taupomosios kasos geriau nei vadovaujanti įmonė turėjo galimybę, nustatydamos savo banko operacijų sąlygas, orientuotis į situaciją regione ir vietoje,

— kiekviena taupomoji kasa vykdė savo komercinę politiką, o taupomųjų kasų nustatytos banko operacijų sąlygos jų komerciniuose santykiuose su savo klientais buvo skirtingos,

— ir svarbiausia – nagrinėjamu laikotarpiu daugelyje vietinių rinkų regioninės taupomosios kasos konkuravo tarpusavyje ir su vadovaujančios įmonės filialais.

349 Antra, dėl pasikeitimo informacija tarp vadovaujančių įmonių ir decentralizuotų bankų RZB pripažįsta, kad toks pasikeitimas jo sektoriuje iš tikrųjų vyko, tačiau neigia, kad vidiniai informacijos ir atstovavimo mechanizmai buvo specialiai sukurti siekiant įgyvendinti susitarimus. Jis tvirtina, kad *Raiffeisen* sektoriaus struktūra buvo dar iki pažeidimų ir paprasčiausia atitiko trijų lygių sektoriaus struktūrą. RZB mano, kad jo vykdytas informacijos perdavimas, skirtas susitarimams įgyvendinti vietos lygmenyje, neturėjo lemiamos reikšmės, nes buvo tiesioginiai „horizontalūs" kontaktai šiuo lygmeniu, o *Raiffeisen-Landesbanken* galėjo patys gauti informacijos apie susitarimus. Tačiau *Erste* ir ÖVAG teigia, kad informacijos perdavimas tarp centrinės ir decentralizuotų įmonių nebuvo įrodytas nei taupomųjų kasų, nei kredito unijų atveju.

350 Trečia, RZB ir *Erste* ginčija teiginius, be kita ko, išdėstytus ginčijamo sprendimo 61 ir 517 konstatuojamosiose dalyse, kad jie buvo savo sektorių „atstovai" ir (arba) kiti bankai juos tokiais laikė.

351 RZB pabrėžia neturėjęs jokios galios įpareigoti visą sektorių per atitinkamų bankų susitikimus, ir tai buvo visiškai akivaizdu kitiems susitikimų dalyviams. Jis priduria buvęs visiškai nesuinteresuotas, kad visas *Raiffeisen* sektorius taikytų susitarimus, nes dėl sektoriaus struktūros jis nebūtų gavęs jokio tariamo papildomo pelno iš draudžiamų kartelinių susitarimų.

352 *Erste*, remdamasis detalia ginčijamame sprendime, visų pirma jo 62 konstatuojamojoje dalyje, cituotų dokumentų analize, teigia, kad jie neįrodo teiginio, jog jis (arba *GiroCredit* prieš susijungimą) per apskritojo stalo susitikimus veikė kaip viso taupomųjų kasų sektoriaus atstovas. Dublike jis priduria, kad iš 1999 m. pranešimo apie susitarimo taupomųjų kasų sektoriuje projektą, kuriame buvo nurodyta, jog vadovaujanti įmonė turi „ginti taupomųjų kasų interesus", Komisija negalėjo daryti išvados, kad jis per apskritojo stalo susitikimus gynė pastarųjų interesus. Teismo

posėdyje jis pabrėžė, kad 1997–1999 m. taupomųjų kasų sektorius buvo iš esmės reorganizuotas nustatant glaudesnius santykius tarp įmonių ir jų išsidėstymą rinkoje. Be to, jis ginčija teiginį, nurodytą ginčijamo sprendimo 61 konstatuojamojoje dalyje, kad susitarimai dėl komercinių sąlygų buvo sudaryti ir grupės viduje.

353 Ketvirta, *Erste* tvirtina, kad, siekdama pateisinti ginčijamą priskyrimą, Komisija negali remtis tariama Vienos apskritojo stalo susitikimų įtaka susitikimams regioniniu lygmeniu. Jis teigia, kad ginčijamame sprendime neatsižvelgiama į aplinkybę, jog nors *Erste*/*GiroCredit* vykdė veiklą federalinėse žemėse, jis tai darė per savo filialus, o ne tarpininkaujant savarankiškoms taupomosioms kasoms. *Erste* neneigia, kad jis pats arba *GiroCredit* dalyvavo tų regionų apskritojo stalo susitikimuose, kuriuose turėjo filialų. Jis pabrėžia, kad tai nereiškia, jog jis bandė daryti įtaką regioninėms taupomosioms kasoms, kurios dalyvavo tuose pačiuose apskritojo stalo susitikimuose, neatsižvelgiant į jų vadovaujančią įmonę, ir kad per apskritojo stalo susitikimus regionines taupomąsias kasas jis vertino lygiai taip pat, kaip ir kitus dalyvaujančius bankus.

Komisijos argumentai

354 Komisija visų pirma tvirtina, kad reikia skirti vienos įmonės neteisėtų veiksmų inkriminavimą kitai įmonei ir įmonių suskirstymą į kategorijas, siekiant nustatyti pradinę baudos sumą; ji taip pat teigia kiekvieną vadovaujančią įmonę nubaudusi tik už jos paties veiksmus, t. y. už jos prisidėjimą prie kartelio veiklos visoje Austrijos teritorijoje perduodant savo sektoriaus įmonėms skirtą arba iš jų gautą informaciją. Jos teigimu, dėl to argumentai, paremti ūkio subjekto nebuvimu arba įmonių

asociacijoms taikomomis taisyklėmis, yra nereikšmingi. Ji mano, kad gairių požiūriu atsižvelgimą į rinkos dalis pateisina būtinybė įvertinti tikrą vadovaujančių įmonių pajėgumą daryti žalą konkurencijai. Galiausiai ji tvirtina, kad vadovaujančios įmonės su savo grupe sudaro bendrą ekonominę veiklą vykdančius subjektus, prilygstančius ūkio subjektams.

c) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

Pirminės pastabos

355 Pirmiausia primintina, kad centrinėms įmonėms jų sektorių bankų rinkos dalys buvo priskirtos skirstant ginčijamo sprendimo adresatus į kategorijas. Pasinaudodama šia galimybe, numatyta gairių 1 punkto A dalies šeštojoje pastraipoje, Komisija siekė atsižvelgti į tikrąjį šių įmonių pajėgumą iškraipyti konkurenciją ir dydį bei kartu tikrąjį jų neteisėto elgesio poveikį konkurencijai.

356 Šiuo atžvilgiu reikia atmesti ieškovų argumentą, kad ginčijamame sprendime priskiriant vadovaujančioms įmonėms jų sektorių bankų rinkos dalis joms buvo inkriminuoti pastarųjų neteisėti veiksmai. Ginčijamame sprendime rinkos dalių priskyrimas negrindžiamas konkrečiais įrodymais dėl tikrojo decentralizuotų bankų dalyvavimo darant pažeidimą. Kaip išplaukia iš 516–518 konstatuojamųjų dalių, Komisija visų pirma rėmėsi Austrijos bankininkystės rinkos ypatumais, kuriai, anot jos, būdinga tai, jog centrinių įstaigų reikšmė jų tinkluose ir pajėgumas iškraipyti konkurenciją yra reikšmingesni nei jų, kaip komercinių bankų, pajėgumas vykdyti atitinkamą veiklą. Antra, Komisija, viena vertus, pasirėmė vadovaujančių įmonių vaidmeniu jų tinkluose siekiant įgyvendinti susitarimus, visų pirma keičiantis

informacija, ir, antra vertus, jų, kaip savo sektorių atstovų, vaidmeniu kartelyje. Taip Komisija patraukė vadovaujančias įmones atsakomybėn už jų pačių veiksmus, kurių sunkumo laipsnis buvo nustatytas pagal padaryto pažeidimo pobūdį, t. y. horizontalus susitarimas dėl kainų, taip pat atsižvelgiant į aplinkybę, kad bankininkystės sektorius siūlo ypatingos svarbos paslaugas ir vartotojams, ir įmonėms, t. y. visam ūkiui (ginčijamo sprendimo 506 ir 507 konstatuojamosios dalys).

357 Todėl reikia atmesti visus ieškovų ieškinių pagrindus, paremtus klaidinga prielaida, kad Komisija jiems inkriminavo neteisėtus jų sektorių bankų veiksmus.

358 Be to, neginčijama, kad Komisijos vadovaujančioms įmonėms skirtos baudos neviršija 10 % jų apyvartos ribos, nustatytos Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 1 dalyje. Taip pat neabejotina, kad Komisija vadovaujančių įmonių nekvalifikavo kaip įmonių asociacijų. Todėl šioje byloje nėra taikomos taisyklės, kurias teismų praktika nustatė, siekiant įmonių asociacijos narių apyvartą priskirti asociacijai, kad būtų galima nustatyti minėtą ribą. Taip pat reikia atmesti visus kitus prieštaravimus, susijusius su sąlygų, kurios taikomos atsižvelgiant į įmonių asociacijų narių apyvartą nustatant šiai asociacijai skiriamą baudą, nepaisymu.

359 Be to, pažymėtina, kad, kaip visos šalys patvirtino savo atsakymuose į Pirmosios instancijos teismo klausimus, siekiant suskirstyti į kategorijas pagal gairių 1 punkto A dalies šeštąją pastraipą, reikia atsižvelgti į įmonės objektyvias ar struktūros savybes bei į situaciją nagrinėjamoje rinkoje.

360 Šioms objektyvioms savybėms priskiriamas ne tik įmonės dydis ir galia rinkoje, kaip jas atspindi jos pačios rinkos dalys ar jos pačios apyvarta, bet ir ryšiai su kitomis įmonėmis, jeigu jie gali turėti įtakos rinkos struktūrai. Kaip Komisija teisingai pažymėjo ginčijamo sprendimo 516–518 konstatuojamosiose dalyse, faktinis įmonės pajėgumas padaryti didelės žalos ir realus jos padaryto pažeidimo poveikis turi būti vertinami atsižvelgiant į ekonominę realybę. Taigi teisinga, jei atsižvelgdama į gaires Komisija įvertina tokius ryšius, siekdama nustatyti tikrąjį kartelio narių ekonominį pajėgumą padaryti žalą ir jų pažeidimo sunkumą.

361 Šiuo atžvilgiu reikia patikslinti, kad rinkos struktūra gali būti paveikiama, ne tik kai ryšiai tarp įmonių vienai iš jų suteikia galią vadovauti ar visiškai kontroliuoti kitų ūkio subjektų konkurencinį elgesį, kaip yra ūkio subjektų atveju. Tam tikros įmonės galia rinkoje taip pat gali viršyti jos turimą rinkos dalį, jeigu ji palaiko tvirtus ryšius su kitomis įmonėmis, per kuriuos neformaliai gali daryti įtaką jų veiksmams. Taip pat yra, kai tarp įmonių egzistuojantys ryšiai sumažina ar panaikina konkurenciją tarp jų (pagal analogiją žr. 1978 m. vasario 14 d. Teisingumo Teismo sprendimo *United Brands prieš Komisiją*, 27/76, Rink. p. 207, 99–103 punktus). Aplinkybė, kad tokie ryšiai neleidžia konstatuoti, jog atitinkamos įmonės sudaro ūkio subjektą, nereiškia, kad Komisija turi jų nepaisyti ir įvertinti situaciją rinkoje, tarsi tokių ryšių nebūtų.

362 Atvirkščiai, konkretūs įvairių kartelio narių veiksmai arba jų individualios kaltės laipsnis savaime nėra lemiami suskirstant juos į kategorijas. Teisinga, kad tam tikros įmonės veiksmai gali parodyti santykių, kuriuos ji palaiko su kitomis įmonėmis, pobūdį. Tačiau konkretūs veiksmai, pavyzdžiui, pasikeitimo informacija su kitomis įmonėmis organizavimas arba aiškių pozicijų užėmimas per kartelio susitikimus, siekiant apginti jų interesus arba užtikrinti antikonkurencinių susitarimų paisymą, nėra nei būtini, nei savaime pakankami, kad būtų galima pateisinti atsižvelgimą į

pastarųjų įmonių apyvartą vertinant pirmosios įmonės galią rinkoje. Nesant tvirtų ryšių su įmonėmis, su kuriomis keičiamasi informacija arba kurių interesams atstovaujama, toks elgesys nėra lemiamas suskirstant į kategorijas, nors prireikus į jį galima atsižvelgti vertinant sunkinančias ar lengvinančias aplinkybes pagal gairių 2 ir 3 punktus.

363 Argumentai, kuriais Komisija grindė rinkos dalių priskyrimą (žr. šio sprendimo 356 punktą), turi būti aiškinami atsižvelgiant į anksčiau pateiktą analizę.

364 Šiuo požiūriu ginčijamo sprendimo 516 ir 517 konstatuojamosiose dalyse esančią nuorodą į vadovaujančių įmonių vaidmenį, kaip savo sektorių atstovų, ir teiginį, kad buvo susitarimai tarp grupių, iš esmės reikia suprasti kaip nuorodą į vadovaujančioms įmonėms būdingus požymius, pavyzdžiui, įtaka, kurią jos gali daryti grupės nariams dėl savo vaidmens, o ne į konkrečius ieškovų veiksmus. Tai patvirtina ginčijamo sprendimo 58 konstatuojamoji dalis, numatanti:

„Čia reikia aptarti ypatingą vadovaujančių įmonių – *Erste* (anksčiau *GiroCredit*), RZB ir ÖVAG – vaidmenį „Lombardo tinkle“. Šis (istoriškai susiklostęs ir nuo seno perimtas) koordinavimo ir atstovavimo savo grupėms vaidmuo buvo tiesiogiai naudingas geram šio tinklo funkcionavimui. Viena vertus, vadovaujančios įmonės organizavo abipusį pasikeitimą informaciją tarp Vienos ir federalinių žemių atitinkamų grupių viduje; kita vertus, jos gynė savo grupės interesus santykiuose su kitomis kartelio grupėmis.“

365 Be to, Komisija, teigdama, kad egzistuoja „ypatingi ryšiai“, suteikiantys taupomųjų kasų tinklui „koncernui prilygstančią struktūrą“ (21 išnaša) ir kad vietiniai *Raiffeisen* bankai, nors jie ir nepaklūsta RZB ar regioninių bankų nurodymams, palaiko „ribotus konkurencinius santykius“ (23 išnaša), rėmėsi objektyviomis, su rinkos struktūra susijusiomis aplinkybėmis.

366 Šiame kontekste nuoroda į tam tikrus elgesio požymius yra vadovaujančių įmonių vaidmens aprašymo dalis. Ginčijamame sprendime minimi pasikeitimai informacija parodo vadovaujančių įmonių vaidmenį ir jų poziciją grupėse, o sąvoka „atstovavimas“ susijusi ne tik su konkrečiais veiksmais, bet ir gali būti suprasta struktūrine prasme.

367 Nagrinėdamas centrinių įmonių ieškinių pagrindus, kuriais keliamas klausimas dėl ginčijamo sprendimo teisėtumo, nes jiems buvo priskirtos jų sektorių bankų rinkos dalys, Pirmosios instancijos teismas privalo atsižvelgti į pirmiau išdėstytus argumentus bei diskreciją, kurią turi Komisija nustatydama baudas (1995 m. balandžio 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Martinelli prieš Komisiją*, T-150/89, Rink. p. II-1165, 59 punktas), bei apriboti savo teisminę kontrolę tik įvertinimu dėl procedūros ir pagrindimo taisyklių paisymo bei faktinių aplinkybių teisingumo, teisinių klaidų, akivaizdžių vertinimo klaidų ir piktnaudžiavimo įgaliojimais nebuvimo. Greta šios teisėtumo kontrolės Pirmosios instancijos teismas turi įvertinti, ar reikia pasinaudoti neribota jurisdikcija centrinėms įmonėms skirtų baudų atžvilgiu.

368 Taigi visų pirma reikia išnagrinėti, ar ginčijamame sprendime buvo paisoma teisės į gynybą, kuri yra procedūrinė norma, ir ar sprendimas yra pakankamai pagrįstas, kiek tai susiję su decentralizuotų bankų rinkos dalių priskyrimu centrinėms įmonėms. Toliau bus nagrinėjamas argumentų, pagrindžiančių Komisijos atliktą priskyrimą, teisėtumas, atsižvelgiant į individualų atsakomybės už konkurencijos teisės

pažeidimus pobūdį. Trečia, reikės išnagrinėti ieškovų kaltinimus, susijusius su gairių nepaisymu, vienodo požiūrio principo pažeidimu ir Komisijos veiksmų nesuderinamumu su 345 punkte minėtu sprendimu *SCK ir FNK prieš Komisiją*. Galiausiai bus įvertinti ieškovų kaltinimai dėl konstatuotų faktinių aplinkybių, kuriomis rėmėsi Komisija, teisingumo ir dėl klausimo, ar, atsižvelgiant į centrinių įmonių vaidmenį, Komisijos sprendimas dėl rinkos dalių priskyrimo buvo pagrįstas.

Dėl teisės į gynybą ir motyvavimo

369 Pirmiausia reikia atmesti kaltinimą, kad pranešime apie kaltinimus nenurodžiusi, jog ketina priskirti decentralizuotų sektorių rinkos dalis centrinėms įmonėms, Komisija pažeidė ieškovų teisę į gynybą. Kalbant apie baudų dydžio apskaičiavimą, pasakytina, kad, remiantis nusistovėjusia teismų praktika, pakanka, jog pranešime apie kaltinimus Komisija aiškiai nurodytų, kad išnagrinės, ar atitinkamoms įmonėms reikia skirti baudas, ir nurodys baudos skyrimą lemiančias pagrindines teisines ir faktines aplinkybes, pavyzdžiui, įtariamo pažeidimo sunkumo laipsnį ir trukmę bei aplinkybę, ar jis buvo padarytas „tyčia ar dėl neatsargumo“ (šio sprendimo 213 punkte minėto sprendimo *MDF* 21 punktas). Jeigu Komisija nurodė faktines ir teisines aplinkybes, kuriomis ketina pagrįsti baudos apskaičiavimą, ji neprivalo patikslinti būdo, kaip pasinaudos kiekviena iš šių aplinkybių nustatydama baudos dydį. Be to, dėl baudos dydžio nustatymo įmonės turi papildomą garantiją, nes Pirmosios instancijos teismas turi neribotą jurisdikciją ir pagal Reglamento Nr. 17 17 straipsnį gali panaikinti ar sumažinti baudą (šio sprendimo 225 punkte minėto sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją* 199, 200 ir 206 punktai). Nagrinėjamu atveju pranešime apie kaltinimus Komisija nurodė, kad RZB, *Erste* ir ÖVAG yra atitinkamų sektorių vadovaujančios įmonės. Šios nuorodos pakako, kad šiuo klausimu būtų užtikrinta ieškovų teisė į gynybą.

370 Iš to išplaukia, kad *Erste* ir ÖVAG nurodyti kaltinimai, jog pranešime apie kaltinimus nebuvo pakankamų nuorodų dėl informacijos perdavimo jų sektoriuose ir dėl šių vadovaujančių įmonių atstovavimo decentralizuotiems bankams, taip pat atmestini. Nuoroda į šias aplinkybes ginčijamame sprendime buvo padaryta analizuojant faktinį vadovaujančių įmonių pajėgumą iškraipyti konkurenciją, kad bankus būtų galima suskirstyti į kategorijas. Šiame kontekste nuorodos pavaizduoja vadovaujančių įmonių vaidmenį, kuris savo ruožtu buvo minėtas pranešime apie kaltinimus. Tačiau šios aplinkybės neturi jokios savarankiškos įtakos vertinant pažeidimo sunkumo laipsnį, kuris, kaip jau pažymėta, buvo nustatytas remiantis pažeidimo pobūdžiu, atsižvelgiant į bankininkystės sektoriaus svarbą visam ūkiui (šio sprendimo 311 punkte minėto sprendimo *Scandinavian Airlines System prieš Komisiją* 158 ir 159 punktai). Todėl Komisija neprivalėjo jų paminėti pranešime apie kaltinimus.

371 Kalbant apie kaltinimą dėl nepakankamo pagrindimo, konstatuotina, kad nuorodų apie decentralizuotų grupių rinkos dalių priskyrimo priežastis, esančių ginčijamo sprendimo 515–518 konstatuojamosiose dalyse, pakanka, jog ieškovai galėtų ginti savo teises, o Pirmosios instancijos teismas – atlikti kontrolę. Iš 516 ir 518 konstatuojamųjų dalių išplaukia, kad, siekdama įvertinti faktinį centrinių įmonių pajėgumą iškraipyti konkurenciją, Komisija ketino atsižvelgti į ekonominę realybę, susiklosčiusią dėl šių įmonių padėties decentralizuotuose bankininkystės tinkluose ir įtakos, kurią jos galėjo daryti savo sektorių bankams. Siekiant paaiškinti, kodėl faktinis šių įmonių pajėgumas padaryti žalos konkurencijai atitiko decentralizuotų sektorių pajėgumą, 517 konstatuojamojoje dalyje daroma nuoroda į centrinių įmonių indėlį į „Lombardo tinklo“ veiksmingumą, į šių įmonių atstovavimą sektorių interesams ir į kitų apskritojo stalo susitikimų dalyvių požiūrį, kurie, remiantis ginčijamu sprendimu, centrines įmones vertino kaip sektorių atstovus. Neatsižvelgiant į tai, ar šie argumentai pateisina Komisijos požiūrį, jie pakankamai aiškiai parodo priežastis, dėl kurių ji nusprendė galinti jį taikyti.

Dėl Komisijos požiūrio teisėtumo, atsižvelgiant į individualų atsakomybės už konkurencijos teisės pažeidimus pobūdį

372 Remiantis principu, kad atsakomybė už konkurencijos teisės pažeidimų padarymą yra individuali, fizinis ar juridinis asmuo gali būti baudžiamas tik už aplinkybes, kurias galima inkriminuoti jam individualiai (žr. šio sprendimo 333 punktą).

373 Pirmiausia reikia priminti, kad ginčijamame sprendime vadovaujančioms įmonėms nebuvo inkriminuoti jų sektorių bankų veiksmai; jie buvo nubausti už savo veiksmus, kurie nustatyti pagal pajėgumą padaryti žalą konkurencijai ir konkretų jų pažeidimo poveikį, o tai išplaukia iš jų padėties decentralizuotuose bankininkystės sektoriuose (žr. šio sprendimo 355–366 punktus).

374 Kadangi Komisija vadovaujančioms įmonėms neinkriminavo decentralizuotų bankų neteisėtų veiksmų, nagrinėjamu atveju nėra reikšminga, ar ryšiai, egzistuojantys tarp tokios bankų grupės narių, leidžia ją kvalifikuoti kaip ūkio subjektą. Iš to išplaukia, kad kaltinimas, jog Komisijos požiūris prieštarauja individualiam atsakomybės už konkurencijos teisės pažeidimus pobūdžiui, yra nepagrįstas.

375 Šiame kontekste ieškovai kaltina Komisiją, kad ši pasielgė nenuosekliai ir skyrė dvigubą bausmę, nes taikė individualias sankcijas dviem decentralizuotų sektorių, kuriuose nustatė pažeidimą, įmonėms. Tai yra RLB, įeinantis į *Raiffeisen* sektorių, ir EÖ, kuris prieš susijungimą su vadovaujančia įmone *GiroCredit*, iš kurios susikūrė *Erste*, buvo vienas iš taupomųjų kasų grupės decentralizuotų bankų (žr. šio sprendimo 319 punktą).

376 Pateikdamos šį kaltinimą, vadovaujančios įmonės iš esmės tvirtina, kad, nusprendusi suskirstyti kartelio narius į kategorijas pagal jų rinkos dalis Komisija privalėjo iš anksto nustatyti bendrą maksimalų baudos dydį, 100 % atitinkantį kartelio narių rinkos dalį, paskui padalyti šią sumą tarp nubaustų įmonių, atsižvelgiant į jų individualias rinkos dalis. Teisinga, kad Teisingumo Teismas ir Pirmosios instancijos teismas tokį požiūrį pripažino suderinamą su individualiu sankcijos skyrimu (1970 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Boehringer prieš Komisiją*, 45/69, Rink. p. 769, 55 ir 56 punktai ir 1983 m. lapkričio 8 d. Sprendimo *IAZ ir kt. prieš Komisiją*, 96/82–102/82, 104/82, 105/82, 108/82 ir 110/82, Rink. p. 3369, 52 ir 53 punktai; 2003 m. rugsėjo 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Atlantic Container Line ir kt. prieš Komisiją*, T-191/98 ir T-212/98–T-214/98, Rink. p. II-3275, 1572 punktas). Tačiau jis neturi būti laikomas vieninteliu leistinu požiūriu. Vienintelė privaloma maksimali riba, kurios turi paisyti Komisija nustatydama baudas, išplaukia iš Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies ir yra individualiai susijusi su kiekviena pažeidime dalyvavusia įmone. Taigi Komisija, be kita ko, kaip ji padarė gairėse, gali teikti pirmenybę požiūriui, kai kaip atspirties taškas imamas individualaus kiekvienos įmonės pažeidimo sunkumo laipsnis, įvertintas pagal jos turimą galią rinkoje.

377 Kaip nurodyta šio sprendimo 361 punkte, tam tikros įmonės galia rinkoje ir pajėgumas pakenkti konkurencijai dėl neformalių ryšių, kuriuos ji palaiko su kitais ūkio subjektais, net jei šie ryšiai nesuteikia jai visiškos pastarųjų veiksmų rinkoje kontrolės, gali būti didesni nei tie, kurie tiesiogiai išplaukia iš jos individualių rinkos dalių. Esant tokiems ryšiams, kitų ūkio subjektų atsakomybei neturi poveikio tai, kad atsižvelgiama į neformalią įtaką, kurią pirmoji įmonė gali daryti jų veiksmams. Iš to išplaukia, kad nėra neteisėta nubausti ir vadovaujančią įmonę, atsižvelgiant į jos pažeidimo poveikį, išplaukiantį iš įtakos, kurią ji gali daryti decentralizuotiems bankams, ir pastaruosius už jų pačių padarytus pažeidimus.

378 Kadangi Komisijos taikyto požiūrio esmė buvo nubausti kiekvieną ginčijamo sprendimo adresatą už jo veiksmus, šis požiūris negali būti laikomas nenuosekliu, o bankams nebuvo skirta dviguba bausmė. Iš to išplaukia, kad taip pat atmestinas

RZB kaltinimas, jog Komisija skyrė jam baudą už decentralizuotų bankų veiksmus, nesuteikusi galimybės gintis.

379 Kadangi vadovaujančios įmonės irgi nebuvo nubaustos už decentralizuotų bankų veiksmus, Komisijos pasirinkto požiūrio teisėtumas taip pat nepriklauso nuo to, ar kiekviena vadovaujanti įmonė turi galimybę išieškoti jai skirtą baudą iš decentralizuotų bankų.

380 Iš to taip pat išplaukia, kad kaltinimas, jog Komisija bandė panaikinti savo sprendimo nepersekioti visų apskritojo stalo susitikimuose dalyvavusių bankų pasekmes, yra nepagrįstas. Aplinkybė, kad Komisija nepradeda procedūros prieš tam tikras kartelyje dalyvavusias įmones arba kad ji neskiria joms sankcijos, savaime negali uždrausti jai priskirti šių įmonių rinkos dalių kitiems kartelio nariams, jei toks priskyrimas reikalingas siekiant visiškai įvertinti pastarųjų galią rinkoje, atsižvelgiant į ekonominę realybę.

Dėl kitų kaltinimų, susijusių su Komisijos požiūrio teisėtumu

— Dėl Komisijos požiūrio suderinamumo su gairėmis

381 Pirmiausia reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismų praktiką, pažeidimo sunkumo laipsnio vertinimo kriterijams gali būti priskiriamas pažeidimo objektu esančių produktų kiekis ir vertė bei įmonės dydis ir ekonominė galia (šio sprendimo 213 punkte minėto sprendimo *MDF* 120 punktas ir 376 punkte minėto sprendimo *IAZ ir kt. prieš Komisiją* 52 punktas). Tačiau tai tikrai nereiškia, kad nustatydama pažeidimo sunkumą Komisija neturi teisės pažeidimo pobūdžiui teikti didesnę reikšmę nei įmonės dydžiui (šio sprendimo 167 punkte minėto sprendimo

FETTCSA 411 punktas). Nagrinėjamu atveju, kaip jau buvo pabrėžta šio sprendimo 356–370 punktuose, pažeidimo sunkumo laipsnio kriterijus buvo jo pobūdis, o remiantis ginčijamo sprendimo 519 konstatuojamąja dalimi, ieškovų rinkos dalių kriterijus buvo pasitelktas tik kitoje stadijoje, skirstant juos į kategorijas pagal gairių 1 punkto A dalies šeštąją pastraipą. Iš šio sprendimo 360 ir 361 punktuose išdėstytų argumentų išplaukia, kad pastarojoje stadijoje Komisija turi teisę atsižvelgti į santykius, kuriuos pažeidėjai palaiko su kitomis įmonėmis. Todėl kaltinimui, kad ginčijamas priskyrimas negali būti pateisinamas nuoroda į faktinį vadovaujančių įmonių pajėgumą padaryti žalos vartotojams, negalima pritarti.

382 Taip pat konstatuotina, kad RZB kaltinimas, jog ginčijamas sprendimas pažeidžia gaires, nes reikalavimas užtikrinti pakankamą atgrasomąjį baudų poveikį buvo panaudotas kaip savarankiška priežastis rinkos dalims priskirti, nėra pagrįstas. Kaip išdėstyta šio sprendimo 364–366 punktuose, Komisija šį priskyrimą iš esmės grindė vadovaujančių įmonių vaidmeniu. Esant tokioms aplinkybėms, nei bendra nuoroda į atgrasomąjį baudų poveikį ginčijamo sprendimo 515 konstatuojamojoje dalyje, nei nuoroda 518 konstatuojamojoje dalyje, kuri buvo padaryta atsižvelgiant į ekonominę realybę, kad būtų galima įvertinti faktinį bankų pajėgumą padaryti žalos konkurencijai ir specifinę pažeidimo reikšmę, neviršija gairių 1 punkto A dalies ketvirtojoje pastraipoje numatytų atsižvelgimo į atgrasomąjį baudų poveikį ribų. Kadangi bauda siekiama atgrasomojo poveikio, reikalavimas jį užtikrinti yra bendras reikalavimas, kuriuo Komisija turi vadovautis apskaičiuodama baudą.

383 Kalbant apie RZB kaltinimą, kad jo atveju pakankamam atgrasomajam baudos poveikiui užtikrinti nebuvo būtina atsižvelgti į grupės rinkos dalis, pažymėtina, kad reikalavimas užtikrinti pakankamą atgrasomąjį baudų poveikį nepriklauso nuo pakartotino pažeidimo padarymo tikimybės. Net jei ginčijamo sprendimo adresatai neketina vėl atlikti veiksmų, kurie būtų analogiški ginčijamame sprendime aprašytiesiems, sankcijų, nustatytų atsižvelgiant tik į vadovaujančių įmonių, veikiančių kaip komerciniai bankai, rinkos dalis, atgrasomasis poveikis galėtų

pasirodyti esantis nepakankamas, palyginti su žala, kurią gali sukelti pažeidimai. Be to, Komisija visiškai teisėtai gali atsižvelgti į savo sprendimo atgrasomąjį poveikį kitų įmonių, esančių padėtyje, panašioje į vadovaujančių įmonių padėtį, atžvilgiu. Galiausiai RZB kaltinimas, kad Komisija pažeidė pareigą motyvuoti, nes ginčijamame sprendime ji nepaaiškino argumentų dėl tokio atgrasomojo poveikio apskritai, yra nepagrįstas. Šio atgrasomojo poveikio aspekto reikšmė akivaizdi ir specialūs paaiškinimai šiuo klausimu nėra būtini, kad RZB galėtų ginčyti ginčijamą sprendimą šiuo klausimu arba kad Pirmosios instancijos teismas galėtų atlikti su tuo susijusią kontrolę.

384 Atsižvelgiant į šį kontekstą taip pat reikia atmesti ÖVAG teiginį, kad suskirstoma į kategorijas turi būti tik pagal įmonių dydį, o atgrasomasis poveikis šiuo atveju nėra svarbus. Atsižvelgimas į įmonių dydį ir suskirstymas į kategorijas būtent numatyti tam, kad būtų užtikrintas pakankamas atgrasomasis baudų poveikis.

385 Iš to išplaukia, kad ieškovų kaltinimus, pateiktus siekiant įrodyti, jog Komisijos požiūris prieštarauja gairėms, reikia atmesti.

— Dėl tariamo lygybės principo pažeidimo

386 Kalbant apie kaltinimą, jog neteisingai prilyginusi decentralizuotus sektorius dideliems centralizuotiems bankams Komisija pažeidė lygybės principą, reikia pažymėti, kad jeigu buvo paisoma individualios atsakomybės už konkurencijos teisės pažeidimus, remdamasi gairėmis Komisija privalėjo įvertinti, ar atsižvelgimas į

ekonominę realybę pateisina tai, jog vadovaujančioms įmonėms būtų priskirta jų sektorių ekonominė galia. Nepažeisdamas galimybės pasinaudoti neribota jurisdikcija, Pirmosios instancijos teismas gali paneigti tokį vertinimą tik esant akivaizdžiai klaidai. Tačiau tokia klaida nenustatyta.

387 Dėl ÖVAG pateikto kaltinimo, jog nebuvo atsižvelgta į pasikeitimą informacija tarp BA-CA ir tam tikrų bankų, kuriuose pastarasis turi dalį kapitalo, Komisija teisingai pažymi, kad BA-CA nebūtų priskirtas kitai kategorijai net tuomet, jeigu jam būtų priskirtos atitinkamų bankų rinkos dalys.

— Dėl sprendimo SCK ir FNK prieš Komisiją

388 Kalbant apie argumentą, kad rinkos dalių priskyrimas centrinėms įmonėms prieštarauja 345 punkte minėtam sprendimui *SCK ir FNK prieš Komisiją*, reikia pažymėti, jog toje byloje Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad (paisant Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje nustatytų ribų) įmonei skirtos baudos proporcingumo vertinimas turi būti atliekamas atsižvelgiant į jos apyvartą, nekreipiant dėmesio į kitų įmonių, turinčių su ja komercinių ryšių, apyvartą, jei visos jos negali būti kvalifikuotos kaip įmonių asociacija. Kadangi ieškovai neginčija baudos, kuri jiems buvo paskirta atsižvelgiant į jų apyvartą, proporcingumo, jų kaltinimas, pagrįstas sprendimu *SCK ir FNK prieš Komisiją*, turi būti atmestas kaip netinkamas.

Dėl kaltinimų, susijusių su faktinėmis aplinkybėmis ir centrinių įmonių vaidmens įvertinimu

389 Dėl faktinių aplinkybių, kuriomis grindžiamas ginčijamas sprendimas, teisingumo ieškovai iš esmės kaltina Komisiją neįrodžius tam tikrų ginčijamo sprendimo

517 konstatuojamoje dalyje minimų veiksmų, t. y. pasikeitimo informacija (*Erste* ir ÖVAG) bei atstovavimo decentralizuotiems bankams apskritojo stalo susitikimuose (RZB ir *Erste*).

390 Tačiau savo argumentais dėl decentralizuotų bankų nepriklausomumo, sektorių struktūros ir centrinių įmonių užduočių ieškovai ginčija ne ginčijamame sprendime konstatuotas konkrečias faktines aplinkybes dėl šių įmonių vaidmens sektoriuose, o iš esmės – Komisijos šio vaidmens ir jo įtakos rinkoje įvertinimą.

391 Nagrinėdamas šiuos kaltinimus, Pirmosios instancijos teismas, viena vertus, vertindamas ginčijamo sprendimo teisėtumą, turi patikrinti, ar Komisija padarė faktinių arba akivaizdžių vertinimo klaidų šiuo klausimu. Kita vertus, Pirmosios instancijos teismas, vadovaudamasis EB 229 straipsniu ir Reglamento Nr. 17 17 straipsniu jam suteikta neribota jurisdikcija, yra kompetentingas vertinti piniginių baudų dydį. Pastarasis vertinimas gali pareikalauti papildomos informacijos, kurią nurodyti ginčijamame sprendime pagal EB 253 straipsnyje įtvirtintą pareigą motyvuoti nėra privaloma, bei ją išnagrinėti (šio sprendimo 330 punkte minėto 2000 m. lapkričio 16 d. Sprendimo *KNP BT prieš Komisiją* 38–40 punktai ir 2003 m. liepos 9 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Cheil Jedang prieš Komisiją*, T-220/00, Rink. p. II-2473, 215 punktas).

392 Šiuo atžvilgiu ryšiai tarp trijų sektorių centrinių įmonių ir decentralizuotų bankų, be kita ko, yra aprašyti 1993 m. birželio 23 d. Austrijos Konstitucinio teismo sprendime, kurį, atsakydama į Pirmosios instancijos teismo klausimus, pateikė Komisija.

393 Nagrinėdamas vietinio (arba pirminio) *Raiffeisen* banko ieškinį dėl tuo metu galiojusios Kredito įstaigų įstatymo nuostatos, įpareigojusios prie centrinių įmonių „sektoriniame tinkle“ („sektoraler Verbund“) esančius decentralizuotus bankus centrinėje įmonėje laikyti tam tikro dydžio likvidumo rezervus, Konstitucinis teismas pirmiausia pažymėjo, kad bankų priklausomybė tokiam tinklui yra savanoriška ir kad tarp tinklo narių ir centrinių įmonių egzistuoja įvairių teisinių ryšių, pagrįstų įmonių, kooperatinių bendrovių ir asociacijų teisės aktais bei jų įstatais. Jis pareiškė, kad šis glaudus teisių ir pareigų tinklas tiek *Raiffeisen* sektoriaus, dėl kurio priimamas sprendimas, atveju, tiek kredito unijų ir taupomųjų kasų atveju susiformavo per ilgus dešimtmečius. Konstitucinis teismas tvirtina, kad įstatymų leidėjas turi teisę atsižvelgti į susiklosčiusią situaciją ir remtis principu, jog prie tokio tinklo prisijungę partneriai siekia, remdamiesi bendra kooperacine idėja, optimaliausiu kiekvienam dalyviui būdu įgyvendinti savo lygiagrečius interesus. Jis pabrėžė, kad jo nagrinėjama nuostata konkrečiai siekiama išsaugoti „pirminių bankų“ teisinę ir ekonominę autonomiją, mažinant neigiamas pasekmes, susijusias su mažų ar labai mažų ūkio subjektų ekonominės veiklos valdymu. Konstitucinis teismas taip pat pažymėjo, kad minėta nuostata siekiama ne tik užtikrinti pakankamus likvidumo rezervus; greta to egzistuoja „įstatyminė centrinės įstaigos garantija sektoriaus grupei“. Teismas taip pat teigė, kad šie du tikslai akivaizdžiai yra bendrojo intereso tikslai ir pateisina ginčijamą įstatyminę nuostatą, juo labiau kad daugeliu požiūrių grupė garantuoja daugelio mažesnių finansinių įstaigų veiklą, o tai atitinka modernaus ekonominio gyvenimo reikalavimus ir iš to kildinamą įstatymų leidėjo požiūrį.

394 Ieškovai neįrodė, kad šis centrinių įmonių vaidmens ir jų santykių su decentralizuotais bankais aprašymas būtų netikslus arba kad per pažeidimą susiklosčiusi situacija labai skirtųsi nuo situacijos, apie kurią kalbama Konstitucinio teismo sprendime. Teisinga, kad atsakydami į Pirmosios instancijos teismo klausimus ieškovai pareiškė, jog 1994 m., t. y. jau priėmus Konstitucinio teismo sprendimą ir

dar nepradėjus pažeidimo procedūros, buvo priimtas naujas Bankininkystės įstatymas. Vis dėlto jie nepateikė jokių konkrečių argumentų dėl galimų šio naujo įstatymo skirtumų, palyginti su ankstesne teisine situacija, kurie galėtų būti svarbūs vertinant centrinių įmonių vaidmenį nagrinėjant šias bylas.

395 Atsižvelgiant į centrinių įmonių vaidmenį ir jų santykius su decentralizuotais bankais, kaip juos aprašė aukščiausioji atitinkamos valstybės narės teisminė institucija remdamasi šios valstybės vyriausybės pateikta informacija, reikia daryti prielaidą, kad trijų grupių bankai buvo tarpusavyje susiję taip, jog jų nebuvo įmanoma laikyti konkurentais rinkoje, ir kad jie turėjo bendrų interesų, prie kurių įgyvendinimo prisidėjo vadovaujančios įmonės.

396 RZB ir *Erste* tvirtina, jog tarp decentralizuotų bankų egzistuoja konkurencija, kai jie veikia tose pačiose rinkose.

397 Vis dėlto RZB pripažįsta, kad decentralizuoti *Raiffeisen* sektoriaus bankai veikia skirtingose rinkose ir skirtingose vietovėse. Dėl *Raiffeisen* sektoriaus Konstitucinis teismas taip pat pažymėjo, kad reikėjo „atsižvelgti į <...> visoje Austrijoje ir už jos ribų atsirandančias ypatingas galimybes rinkoje, kuriomis į grupę susijungę nariai galėjo pasinaudoti tik kartu veikdami ekonominiame Austrijos gyvenime ir už jos ribų ir kurios dėl to leido sudėti ir vien regioninės veiklos, ir regioninio bei tarpregioninio atstovavimo pranašumus“. Be to, Komisija pateikė RZB veiklos ataskaitos už 2000 m. ištrauką, kur pats RZB „*Raiffeisen* bankininkystės grupę“ aprašo taip, tarsi ji sudarytų vieną vienintelę įmonę.

398 Tačiau *Erste* patikslina, kad yra 17 ar net 29 vietovės, kur *GiroCredit* arba jis pats per savo padalinius tiesiogiai konkuravo su taupomųjų kasų grupės nariais, ir kad daugelyje vietovių yra tarpusavyje konkuruojančių taupomųjų kasų.

399 Tačiau šis tvirtinimas neprieštarauja tam, kad yra struktūrinio pobūdžio ryšių tarp decentralizuoto sektoriaus ir centrinių įmonių, kuriais pagrįsta Komisijos prielaida, jog Austrijos bankininkystės rinkoje konkuravo komerciniai bankai (*Aktienbanken*) ir trys taupomųjų kasų, *Raiffeisen* bankų ir kredito unijų „sektoriai“. Šis teiginys sudaro ne tik ginčijamo sprendimo, bet ir sprendimų, kuriuose Komisija pareiškė nuomonę dėl koncentracijos šioje rinkoje, pagrindą (be kita ko, žr. 2000 m. lapkričio 7 d. Komisijos sprendimą, kuriuo koncentracija paskelbiama suderinama su bendrąja rinka (byla COMP/M.2140 – BAWAG/PSK), ir 2000 m. lapkričio 14 d. Komisijos sprendimą, kuriuo koncentracija paskelbiama suderinama su bendrąja rinka (byla COMP/M.2125 – *Hypovereinsbank/Bank Austria*) (OL C 362, p. 7). Iš tikrųjų net komercinio banko, per savo padalinius veikiančio vietos rinkose, atveju negalima atmesti galimybės, kad tarp toje pačioje vietovėje įsteigtų tokio banko padalinių yra tam tikra konkurencija.

400 Iš Konstitucinio teismo sprendimo taip pat išplaukia, kad viena iš centrinių įmonių funkcijų yra teikti savo sektoriaus bankams paslaugas, susijusias su funkcijomis, kurių šios įmonės negali įgyvendinti pačios dėl to, kad yra nedidelės ir neturi pakankamai išteklių, ir ši funkcija nėra nesuderinama su sektoriaus įmonių nepriklausomumu, o veikiau priešingai – skirta jų autonomijai užtikrinti. Atsakydami į rašytinius Pirmosios instancijos teismo klausimus, *Erste* ir ÖVAG patvirtino, kad vykdo tokią funkciją. Tačiau RZB, nors ir pripažino, kad anksčiau tokią funkciją vykdė, neigė ją vykdąs šiuo metu, be kita ko, teigdamas, jog regioniniams bankams tokių paslaugų nebereikia nuo devintojo dešimtmečio. Vis dėlto šis teiginys prieštarauja centrinių įmonių veiklos aprašymui Konstitucinio teismo sprendime, kuris buvo priimtas 1993 m. ir kuris konkrečiai susijęs su *Raiffeisen* sektoriumi. Šiuo atžvilgiu Konstitucinis teismas, be kita ko, paminėjo tam tikras paslaugas, numatytas atitinkamo regioninio *Raiffeisen* banko įstatuose, pavyzdžiui, pagalba ir narių konsultacijos ekonominiais klausimais, dalyvavimas garantinėse įstaigose, skirtose apsaugoti tinklo narius ir jų klientus, ir atstovavimas narių interesams. Be to, minėtoje RZB veiklos ataskaitoje už 2000 m. buvo nurodyta,

kad grupėje jis vykdo „centrines paslaugų teikimo funkcijas“. Šiomis sąlygomis darytina prielaida, kad centrinių įmonių vaidmuo, be kita ko, buvo teikti paslaugas, siekiant suteikti decentralizuotų tinklų nariams galimybę vykdyti bankininkystės veiklą, nepaisant to, kad jie yra nedideli.

401 Atsižvelgiant į visas šias aplinkybes, konstatuotina, kad ryšiai tarp bankų grupių galėjo paveikti rinkos struktūrą. Šios aplinkybės, be to, parodo, kad viena iš vadovaujančių įmonių užduočių buvo atstovauti savo sektoriams per svarbiausius apskritojo stalo susitikimus, kuriuose nedalyvavo daug sektorių narių, išskyrus RBW ir *NÖ-Hypo*.

402 Šiuo klausimu pažymėtina, kad „atstovavimo“ sąvoką šiame kontekste reikia suprasti ekonomine, o ne griežtai civilinės teisės prasme. Ši sąvoka, kaip nurodyta ginčijamo sprendimo 517 punkte, apima atstovavimą viso sektoriaus ekonominiams interesams. Tačiau klausimas, ar centrinės įmonės turėjo galių teisiškai įpareigoti decentralizuotus bankus, šiame kontekste neturi jokios reikšmės, nes teisiškai galiojančio šių bankų „įpareigojimo“ kartelio narių atžvilgiu negali būti remiantis EB 81 straipsnio 2 dalimi.

403 Šiuo atžvilgiu taip pat nesvarbus klausimas, ar atstovavimas grupių interesams pateko į užduotis, kurias centrinėms įmonėms numatė įstatymas ar jų įstatai, arba ar ši užduotis teko asociacijoms, kurių narės yra įvairių grupių įmonės (*Österreichischer Raiffeisenverband*, *Sparkassenverband* ir *Österreichischer Genossenschaftsverband*). Atsižvelgiant į svarbų ir centrinį vadovaujančių įmonių vaidmenį jų atitinkamose grupėse, jų dalyvavimas pagrindiniuose apskritojo stalo susitikimuose kitų bankų neišvengiamai buvo suvokiamas ne kaip dalyvavimas komercinių bankų statusu, o kaip pačių sektorių dalyvavimas. Taip yra juo labiau dėl to, kad daugelis pagrindinių apskritojo stalo susitikimų sprendimų buvo susiję su bankininkystės

paslaugomis, kurios vaidino nereikšmingą vaidmenį pačių vadovaujančių įmonių komercinėje veikloje, tačiau sudarė esminę decentralizuotų bankų veiklos dalį. Be to, šie apskritojo stalo susitikimai duodavo „signalus“, į kuriuos turėjo orientuotis regioninių ir vietinių apskritojo stalo susitikimų sprendimai. Šiomis aplinkybėmis nėra reikšminga, ar vadovaujančių įmonių atstovai apskritojo stalo susitikimuose atliko konkrečius „atstovavimo“ decentralizuotiems bankams veiksmus, pavyzdžiui, darė pareiškimus ar prisiėmė įsipareigojimus šių bankų vardu. Todėl reikia atmesti ieškovų kaltinimus, susijusius su tuo, kad nėra rašytinių tokių veiksmų įrodymų.

404 Pirmosios instancijos teismas mano, kad dėl pirmiau aprašytų ryšių, siekiant teisingai įvertinti faktinį vadovaujančių įmonių pajėgumą padaryti didelės žalos ir specifinę jų neteisėto elgesio reikšmę, reikia atsižvelgti ne tik į jų, kaip komercinių bankų, rinkos dalis, bet ir į decentralizuotų bankų rinkos dalis.

405 Iš tikrųjų pirmiau aprašytos paslaugų teikimo ir pagalbinės funkcijos suponuoja, kad kompetenciją sudaryti sandorius, kurie dėl savo sudėtingumo, reikšmės arba išimtinumo nepateko į kasdienių banko paslaugų sritį, turėjo tik vadovaujančios įmonės. Taigi decentralizuoti bankai, neturėję atitinkamos kompetencijos, priimdami sprendimus dėl klausimų, išeinančių už įprastų banko operacijų srities, turėjo pasitikėti vadovaujančių įmonių teikiamais nurodymais. Šiomis aplinkybėmis atsakingi decentralizuotų bankų asmenys galėjo būti nesunkiai paskatinti imituoti neteisėtus savo vadovaujančios įmonės veiksmus pernelyg nesusimąstydami apie jo teisėtumą, nebent jie turėjo konkrečių ekonominių pagrindų elgtis kitaip. Todėl vadovaujančių įmonių prisijungimas prie kartelio galėjo sukelti atsakingiems grupėms priklausančių bankų asmenims įspūdį, kad dalyvavimas susitarimuose siekiant visos grupės interesų buvo pageidautinas elgesys, kuriam pritarė daugiau kompetencijos ir geresnės informacijos turinčios instancijos ir kurio galima laikytis nesant pernelyg didelės rizikos. Taigi šis prisijungimas iš esmės turėjo įtakos atsakingų decentralizuotų bankų asmenų sprendimui taip pat dalyvauti kartelyje.

Tačiau vadovaujančių įmonių neprisijungimas prie bendrojo kartelio parodytų decentralizuotiems bankams, kad atsakomybė už bet kokį antikonkurencinį elgesį, kurio jie gali imtis „Lombardo tinkle“ vietiniu ar regioniniu lygmeniu, tenka tik jiems, o tokiam elgesiui vadovaujančios įmonės nepritaria. Šiuo požiūriu vargu ar galima manyti, kad decentralizuoti bankai būtų sistemingai dalyvavę derinant veiksmus vietiniu ar regioniniu lygmeniu, jei vadovaujančios įmonės nebūtų dalyvavusios Vienoje vykusiuose apskritojo stalo susitikimuose.

406 Nors šią vadovaujančių įmonių elgesio įtaką jų grupių narių elgesiui galėjo sustiprinti informacijos srautas tarp centrinės įmonės ir decentralizuotų įmonių, kaip tai pripažino RZB, vis dėlto tokio pasikeitimo buvimas šiuo klausimu nėra lemiamas. Nėra svarbu, kaip decentralizuoti bankai buvo informuojami apie susitarimus, kuriuose dalyvavo vadovaujančios įmonės, nes būtent šis dalyvavimas kartu su centrinės įmonės padėtimi sektoriuje galėjo turėti įtakos decentralizuotų bankų konkurenciniam elgesiui, kaip aprašyta ankstesniame punkte. Iš to išplaukia, kad *Erste* ir ÖVAG pateikti argumentai, jog tokie pasikeitimai informacija jų atveju nebuvo įrodyti, atmestini kaip netinkami.

407 Iš pirmiau išdėstytų argumentų matyti, kad ryšiai tarp vadovaujančių įmonių ir decentralizuotų jų grupių bankų vadovaujančioms įmonėms suteikė daug didesnę ekonominę galią, nei išplaukė iš jų, kaip komercinių bankų, rinkos dalių, kuri atitinka visos atitinkamos grupės rinkos dalį.

408 Šiomis aplinkybėmis kaltinimai, kuriuos pateikė ieškovai dėl ginčijamame sprendime šiuo klausimu atlikto faktinių aplinkybių vertinimo, nėra pagrįsti.

Išvada

409 Iš to išplaukia, kad visi kaltinimai dėl decentralizuotų sektorių rinkos dalių priskyrimo centriniams institutams atmestini.

3. Dėl suskirstymo į kategorijas ir pradinių baudos sumų nustatymo pagrindimo (bylos T-260/02, T-261/02, T-263/02 ir T-264/02)

a) Šalių argumentai

410 BA-CA, BAWAG, PSK ir *Erste* tvirtina, kad ginčijamas sprendimas nepakankamai motyvuotas suskirstymo į kategorijas klausimu. Pirma, jie kaltina Komisiją nenurodžius kriterijų, kuriais ji vadovavosi šiuo klausimu. Antra, jie tvirtina, kad ginčijamas sprendimas nesuteikia galimybės patikrinti rinkos dalių apskaičiavimo, kuriomis remiantis buvo suskirstyta į kategorijas. BAWAG ir PSK, be kita ko, pabrėžia, kad iš ginčijamo sprendimo nėra aiškiai matyti nei laikotarpis, kurį Komisija laikė reikšmingu, nei šaltiniai, kuriais ji rėmėsi nustatydama rinkos dalis skirtingose rinkose, į kurias buvo atsižvelgta, nei bendra rinkos dalis. Be to, PSK tvirtina, kad Komisija nustatė atskiras pradines sumas jai ir PSK-B (žr. šio sprendimo12 punktą) nenurodžiusi atitinkamų jų rinkos dalių.

411 BA-CA, BAWAG ir PSK taip pat mano, kad pradinių sumų skirtingoms kategorijoms nustatymas nepakankamai pagrįstas visų pirma, kiek tai susiję su nustatymo metodu ir panaudotais kriterijais.

412 Komisija mano, kad ginčijamas sprendimas pakankamai motyvuotas. Dėl kaltinimo, kad nebuvo atskirai nurodytos PSK ir PSK-B rinkos dalys, ji priduria, jog bankai žino savo rinkos dalis ir todėl gali patikrinti ginčijamo sprendimo teisingumą.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

413 Pagal nusistovėjusią teismų praktiką individualaus sprendimo motyvai turi aiškiai ir nedviprasmiškai atskleisti aktą priėmusios institucijos argumentus, kad suinteresuotieji asmenys galėtų žinoti jį priimti paskatinusias priežastis, o kompetentingas teismas – vykdyti savo kontrolę. Motyvavimo reikalavimas turi būti vertinamas atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes. Nėra reikalaujama motyvuojant nurodyti visų svarbių teisinių ir faktinių aplinkybių, nes klausimas, ar tenkinami EB sutarties 253 straipsnio reikalavimai, turi būti vertinamas atsižvelgiant ne tik į atitinkamo akto tekstą, bet ir į jo priėmimo aplinkybes (šio sprendimo 270 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Sytraval ir Brink's France* 63 punktas).

414 Kalbant apie baudų nustatymą už konkurencijos teisės pažeidimus, pažymėtina, kad Komisija įvykdo savo pareigą motyvuoti, jei savo sprendime nurodo vertinimo kriterijus, kurie leido nustatyti padaryto pažeidimo sunkumą ir trukmę, ir ji neprivalo pateikti jame detalių paaiškinimų arba skaičių, susijusių su baudos nustatymo metodu (šio sprendimo 286 punkte minėto sprendimo *Cascades prieš Komisiją* 38–47 punktai; taip pat žr. šio sprendimo 376 punkte minėto sprendimo *Atlantic Container Line ir kt. prieš Komisiją* 1522 ir 1525 punktus). Skaičiais išreikštų duomenų, susijusių su baudos nustatymo metodu, pateikimas, kad ir kokie reikšmingi šie duomenys būtų, pareigos motyvuoti paisymui nėra būtinas (2003 m. spalio 2 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Salzgitter prieš Komisiją*, C-182/99 P, Rink. p. I-10761, 75 punktas).

415 Nagrinėjamoje byloje duomenys ginčijamame sprendime leido ieškovams nurodyti nemažai ieškinio pagrindų dėl baudų nustatymo kriterijų, susijusių su jų suskirstymu į kategorijas, teisėtumu iš esmės. Komisija nurodė, kad, viena vertus, suskirstymas buvo atliktas pagal rinkos dalis (519 konstatuojamoji dalis), ir, kita vertus, kokias rinkos dalis, remiantis apskaičiavimu, užėmė ginčijamo sprendimo adresatai (9 konstatuojamoji dalis). Austrijos bankai žino savo rinkos dalis, kurias gali apskaičiuoti, remdamiesi kas mėnesį *OeNB* publikuojamomis ataskaitomis ir savo pačių apyvarta. Todėl aplinkybė, kad ginčijamame sprendime tik iš dalies (17 ir 522 išnašose) buvo nurodyti specialūs šaltiniai, kurių skaičiais Komisija pasirėmė, ir kad ji nepaaiškino nustatymo metodo, taikyto apskaičiuojant rinkos dalis ir suskirstant bankus į kategorijas, nepažeidė bankų gynybos. Tas pats pasakytina apie PSK ir PSK-B rinkos dalių nenurodymą, ir tai nesutrukdė PSK detaliai ginčyti šio ginčijamo sprendimo aspekto. Iš to išplaukia, kad Komisija nepažeidė pareigos motyvuoti, kiek tai susiję su suskirstymu į kategorijas.

416 Kalbant apie pradinių sumų nustatymą, pasakytina, kad jie skaičiais išreiškia suskirstymą į kategorijas ginčijamame sprendime, o to pakanka jų santykiniam dydžiui pagrįsti (376 punkte minėto sprendimo *Atlantic Container Line ir kt. prieš Komisiją* 1555 punktas). Dėl absoliučių šių dydžių skaičių pagrindimo primintina, kad baudos yra Komisijos konkurencijos politikos instrumentas, ir ji, nustatydama jų dydžius, turi naudotis tam tikra diskrecija, siekdama nukreipti įmonių elgesį konkurencijos normų paisymo linkme (367 punkte minėto sprendimo *Martinelli prieš Komisiją* 59 punktas). Be to, svarbu išvengti, kad ūkio subjektai galėtų lengvai numatyti baudas. Todėl negalima reikalauti, kad šiuo atžvilgiu Komisija pateiktų kitus motyvus, išskyrus susijusius su pažeidimo sunkumu.

417 Taigi kaltinimai, susiję su ginčijamo sprendimo pagrindimu dėl suskirstymo į kategorijas ir pradinių sumų nustatymo, nėra pagrįsti.

4. Dėl tariamo vienodo požiūrio principo pažeidimo (bylos T-261/02, T-263/02 ir T-271/02)

a) Šalių argumentai

418 BAWAG ir PSK mano, jog vienodo požiūrio principui prieštarauja tai, kad jie, turėdami po 5 % rinkos, buvo priskirti trečiai kategorijai kartu su ÖVAG ir *Erste*, turinčiais po 7 % rinkos. BAWAG pabrėžia, kad šis 40 % santykinis skirtumas yra labai panašus į skirtumą tarp ÖVAG ir CA (42,9 %), kurie buvo priskirti skirtingoms kategorijoms. BAWAG, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* nuomone, skirtumas tarp kategorijų negali būti pateisintas atsižvelgiant į skirtumus tarp rinkos dalių, išreikštų absoliučiais skaičiais, nes lemiamos reikšmės turi santykiniais skaičiais išreikšti skirtumai.

419 BAWAG ir PSK taip pat mano, kad jie buvo įvertinti nepalankiau nei BA-CA ir *Erste*, kurių rinkos dalys penkis ar net šešis kartus didesnės, o baudos didesnės tik keturis ar penkiskart.

420 ÖVAG ir *NÖ-Hypo* tvirtina, kad suskirstant į kategorijas nepakankamai atsižvelgta į įmonių, priskirtų ketvirtai ir penktai kategorijoms, apyvartos bei rinkos dalių skirtumą, kuris yra daug didesnis nei skirtumai tarp kitų kategorijų, ir į pastarajai kategorijai priskirtų įmonių dydžių skirtumus. Be to, jie prašo, kad ÖVAG (kurio rinkos dalis mažesnė kaip 1 %) ir kredito unijų grupės bankai (kurių rinkos dalis yra apie 4 %) būtų priskirti kategorijoms atskirai, dėl ko, jų nuomone, grupė turėtų būti priskirta ketvirtai kategorijai, o ÖVAG – paskutiniajai. Jie mano, kad Komisija taip pasielgė *Erste* atveju.

421 Komisija pažymi, kad tai pačiai kategorijai priskirtų įmonių rinkos dalys yra artimesnės vienos kitoms nei kitoms kategorijoms priskirtų įmonių rinkos dalims ir kad skirtumai tarp tai pačiai kategorijai priskirtų įmonių rinkos dalių išplaukia iš sistemos.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

422 Kalbant apie kartelio narių suskirstymą į kelias kategorijas, o tai lėmė pradinių sumų, nustatytų tai pačiai kategorijai priklausančioms įmonėms, suvienodinimą, pasakytina, kad toks Komisijos metodas, nors dėl jo ignoruojami tai pačiai kategorijai priskirtų įmonių dydžių skirtumai, iš principo negali būti kritikuojamas. Tuomet, kai baudos skiriamos kelioms darant tą patį pažeidimą dalyvavusioms įmonėms, Komisija neprivalo užtikrinti, kad galutinių baudų dydžiai atspindėtų visus atitinkamų įmonių dydžio skirtumus (167 punkte minėto sprendimo *FETTCSA* 385 punktas ir jame nurodyta teismų praktika).

423 Tačiau tokio suskirstymo į kategorijas atveju turi būti paisoma vienodo požiūrio principo, o kiekvienos taip sukurtos kategorijos ribų nustatymas turi būti logiškas ir objektyviai pateisinamas (167 punkte minėto sprendimo *FETTCSA* 416 punktas).

424 Nagrinėjamu atveju Komisija nenustatė tikslių penkių savo sudarytų kategorijų ribų, tačiau savo atsiliepimuose į ieškinį ji įvardijo „orientacinius dydžius“, greta kurių nurodė tai pačiai kategorijai priskirtų įmonių rinkos dalis. Skirtumai tarp šių orientacinių dydžių, kalbant apie pirmą ir ketvirtą kategorijas, yra logiški ir

objektyviai pateisinami. Antros–ketvirtos kategorijų orientaciniai dydžiai kiekvienu atveju atitinka pusę pirmesnės kategorijos orientacinio dydžio; tas pats pasakytina apie atitinkamą pradinę sumą.

425 Penktos „pasivijimo kategorijos“ atveju Komisija nukrypo nuo šios sistemos, sugrupavusi įmones, kurių rinkos dalis (mažesnė kaip 1 %) atitinka ne daugiau kaip trečdalį ketvirtosios kategorijos orientacinio dydžio (2,75 %), tačiau gali būti ir daug mažesnė. Nors skirtumai tarp šiai kategorijai priklausančių įmonių rinkos dalių procentiniais punktais nėra dideli, santykiniai skirtumai tarp jų gali būti nemaži. Pradinė 1,25 mln. eurų suma, kurią ji nustatė šiai kategorijai, yra mažiau nei pusė, tačiau daugiau nei trečdalis 3,13 mln. eurų, kuriuos ji nustatė ketvirtai kategorijai.

426 Nepaisant santykinių dydžio skirtumų, kurie gali egzistuoti tarp įmonių, turinčių mažiau kaip 1 % rinkos, priskyrusi jas vienai kategorijai, Komisija neviršijo savo diskrecijos. Teisinga, kad pagal teismų praktiką tikrąją sprendimo adresatų specifinę svarbą atspindi jų santykinis dydžių skirtumas (167 punkte minėto sprendimo *FETTCSA* 424 punktas). Tačiau Komisijos teisė skirstyti į kategorijas iš esmės netektų prasmės, jei bet koks skirtumas tarp rinkos dalių, jeigu jis sąlygiškai didelis, net jei procentiniu požiūriu atrodytų labai nedidelis, neleistų suskirstyti įmonių į kategorijas pagal joms skiriamas baudas.

427 Be to, vienodo požiūrio principui neprieštarauja tai, kad pradinė suma, nustatyta šiai „pasivijimo kategorijai“, atitinkamų įmonių dydžio atžvilgiu būtų didesnė nei nustatytoji pirmesnėms kategorijoms. Atgrasomasis baudos poveikis priklauso ne tik nuo jos sąlyginio dydžio atsižvelgiant į nubaustos įmonės dydį arba į jos padėtį rinkoje, bet ir nuo baudos sumos absoliučiais skaičiais. Šiuo atžvilgiu būtent Komisijai, naudojantis savo diskrecija baudų srityje ir nepažeidžiant Pirmosios

instancijos teismo neribotos jurisdikcijos, tenka nustatyti tokias pradines sumas visoms sprendime įvardytoms įmonėms, kad jos turėtų pakankamą atgrasomąjį poveikį.

428 Todėl paskutinei kategorijai priskirtų įmonių atžvilgiu Komisija nepažeidė vienodo požiūrio principo.

429 Pasiliekant galimybę išnagrinėti kaltinimus dėl rinkos dalių nustatymo teisingumo, taip pat pažymėtina, kad BAWAG ir PSK (turinčių 5 % rinkos) priskyrimas tai pačiai kategorijai kaip ir ÖVAG bei *Erste* (turinčių 7 % rinkos) pagal proporcingumo ir vienodo požiūrio principus neperžengia leistinų ribų. Iš tikrųjų 5 % rinkos dalis yra labai netoli orientacinio 5,5 % dydžio, kuris buvo nustatytas trečiai kategorijai, o 7 % rinkos dalis yra daug arčiau šio orientacinio dydžio nei nustatyto pirmesnei kategorijai (11 %).

430 Galiausiai nagrinėjamu atveju vienodo požiūrio principas nereikalauja, kad ÖVAG ir kredito unijų grupę Komisija atskirai skirstytų į kategorijas. ÖVAG teiginys, kad vadovaujančios įmonės *Erste* ir taupomųjų kasų atveju Komisija ėmėsi tokio atskiro skirstymo, grindžiamas faktine klaida, nes atskira bauda *Erste*/EÖ buvo susijusi su tuo laikotarpiu, kai jis dar nebuvo vadovaujanti minėtos grupės įmonė, o vadovaujančiai įmonei (*GiroCredit* iki susijungimo, o vėliau *Erste*) pradinė suma buvo nustatyta atsižvelgiant į grupės rinkos dalis.

431 Todėl bylose T-261/02, T-263/02 ir T-271/02 išdėstyti kaltinimai dėl vienodo požiūrio principo pažeidimo nustatant pradines sumas yra nepagrįsti.

5. Dėl rinkos dalių nustatymo (bylos T-263/02, T-264/02 ir T-271/02)

a) Šalių argumentai

PSK ir PSK-B (byla T-263/02)

432 Pirmiausia, PSK kaltina Komisiją veikus neobjektyviai, kai ji, skirstydama į kategorijas, pasirėmė rinkos dalimis aktyvių ir pasyvių operacijų su privačiais klientais ir įmonėmis srityje, tiksliai neatskyrusi rinkos, nors, remiantis ginčijamu sprendimu, kartelio veikla apėmė daug didesnę sritį nei vien šias operacijas.

433 Antra, PSK tvirtina, kad Komisijos pasirinkto apibendrinimo metodo netinkamumą ir neobjektyvumą įrodo jo situacija. Ieškovas pažymi, kad jo rinkos dalys aktyvių ir pasyvių operacijų srityje labai skiriasi. Jis teigia, kad atsakovės pasirinktas 5 % skaičius kalbant apie bendrą PSK ir PSK-B rinkos dalį yra neteisingas, ir tvirtina, kad, išskyrus privačių asmenų santaupas, jo rinkos dalis yra daug mažesnė nei 5 %. Dublike PSK pateikia detalių duomenų, kuriuos jis parengė remdamasis mėnesinėmis *OeNB* ataskaitomis, pagal kurias tiksli jo rinkos dalis privačių asmenų indėlių ir kreditavimo rinkose 1999–2001 metais (t. y. prijungus PSK-B) buvo 3,2–3,6 %. Atsakydamas į Pirmosios instancijos teismo klausimus, jis taip pat pateikė duomenų apie savo rinkos dalis 1995–1998 metais ir apie PSK-B rinkos dalis 1996–1998 metais.

434 Trečia, PSK kaltina Komisiją neatsižvelgus į visiškai nereikšmingą PSK-B> padėtį rinkoje. Jis paaiškina, kad PSK-B iš esmės buvo PSK padalinys, kurio specializacija –

kreditai, nes kitose bankininkystės srityse jis neveikė visiškai arba vaidino jose tik labai nedidelį vaidmenį. Jis nurodo, kad *PSK-B* rinkos dalis tirtu laikotarpiu siekė daugiausia 1,5 % privačių asmenų kreditavimo srityje ir apie 0,7 % įmonių kreditavimo srityje. PSK mano, kad jeigu rinkos dalys būtų paskaičiuotos teisingai, PSK-B galėtų būti priskirtas nebent penktai kategorijai. Dublike jis priduria, kad jei būtų taikomas Komisijos atsiliepime į ieškinį aprašytas metodas ir bendra dviejų įmonių rinkos dalis būtų per pusę padalyta PSK ir PSK-B, kiekvienam bankui tektų tik vidutiniškai 1,6–1,8 % rinkos dalis. *PSK* teigimu, dėl to ir PSK, ir PSK-B turėtų būti priskirti penktai kategorijai ir todėl atitinkamai sumažinta bauda.

435 Komisija pirmiausia teigia, kad bankų pajėgumą iškraipyti konkurenciją ji nustatė remdamasi jų rinkos dalimis reprezentatyviojoje rinkoje, nes aktyvių ir pasyvių operacijų su privačiais ir verslo klientais rinka yra pagrindinė bankininkystės produktų rinka. Ji mano, kad šiuo pagrindu jos pasirinktas suskirstymas į kategorijas yra objektyvus ir tinkamas, ir laikosi nuomonės, jog neprivalėjo įvertinti indėlių ir kreditavimo sandorių rinkos dalių, nes abiejose srityse apyvarta buvo panaši.

436 Antra, Komisija tvirtina, jog PSK neįrodė, kad jo rinkos dalys buvo mažesnės nei nurodytos ginčijamame sprendime. Remdamasi paties PSK pateikta informacija, ji daro išvadą, kad PSK ir PSK-B kartu turėjo mažiausiai 4 % rinkos. Ji nurodo, viena vertus, PSK ieškinį, pagal kurį indėlių srityje PSK rinkos dalis kartu su PSK-B rinkos dalimi buvo 5 %, ir, kita vertus, pranešimą apie PSK ir BAWAG koncentraciją, kuriame kalbama apie 3 % bendrą rinkos dalį kreditavimo sektoriuje. Išvedus vidurkį iš šių dviejų skaičių, Komisijos nuomone, būtų gauta bendra 4 % rinkos dalis, kuri

turėtų būti maždaug pusiau padalyta dviem bankams, nes PSK, kuris ilgą laiką neturėjo teisės sudaryti kreditavimo sandorių, juos pavedė PSK-B, o pats vykdė veiklą daugiausia indėlių srityje. Taip Komisija gavo mažiausiai 2 % vidutinę kiekvieno banko rinkos dalį.

437 Trečia, Komisija mano, kad PSK ir PSK-B buvo teisingai priskirtos ketvirtai kategorijai, kurios atveju orientacinis dydis siekė 2,75 %. Jos nuomone, šiuo klausimu nėra svarbu, ar jų rinkos dalis siekė 2,5 %, kaip teigė Komisija, ar 1,6–1,8 % kaip šiandien tvirtina PSK. Ji paaiškina, kad ketvirtai kategorijai priskirtos įmonės užima mažesnes rinkos dalis nei trečios kategorijos įmonės (apie 5,5 %), bet didesnes nei penktai kategorijai priskirtos įmonės (mažiau kaip 1 %). Komisijos teigimu, kategorijos, kuriai turėtų būti priskirti PSK ir PSK-B, įmonės yra tarp šių dviejų grupių, t. y. tarp aiškiai daugiau kaip 1 % ir aiškiai mažiau kaip 5 % rinkos.

Erste ir taupomųjų kasų grupė

438 *Erste* tvirtina, kad 30 % rinkos dalis, priskirta taupomųjų kasų grupei ginčijamo sprendimo 9 konstatuojamojoje dalyje, apima dviejų bankų, kuriems buvo skirtos atskiros baudos, t. y. BA (be CA) ir EÖ (ankstesnis *Erste* pavadinimas prieš susijungimą su *GiroCredit*), rinkos dalis.

439 Viena vertus, *Erste* tvirtina, kad *BA* pagal savo teisinę formą yra taupomoji kasa ir todėl *OeNB* statistikoje priskiriama taupomųjų kasų sektoriui. Remiantis *OeNB* skaičiais už 1995–1998 metus, taupomųjų kasų sektorius (įskaitant BA) sudarė apie 30 % (nuo 25 iki 35 % atsižvelgiant į rinkas), iš kurių 12–13 % teko BA. *Erste* iš to daro išvadą, kad BA rinkos dalis buvo neteisingai priskirta taupomųjų kasų grupei, ir

tai, jo nuomone, patvirtina duomenys dėl filialų ir darbuotojų skaičiaus ginčijamo sprendimo 9 konstatuojamojoje dalyje, kurie apima ir BA. Jis tvirtina, kad oficialių *OeNB* statistinių duomenų įrodomoji galia yra didesnė nei Komisijos sprendimai koncentracijos kontrolės srityje, ir kaltina Komisiją neįvertinus atskirų veiklos sričių.

440 Kita vertus, *Erste* tvirtina, kad taupomųjų kasų sektoriaus rinkos dalis apima *EÖ* rinkos dalį, nors už laikotarpį iki susijungimo su *GiroCredit* buvo skirta atskira bauda.

441 Be to, *Erste* pažymi, kad EÖ bauda buvo apskaičiuota remiantis 7 % rinkos dalimi, tačiau ši dalis, jo teigimu, atitinka jo rinkos dalį po susijungimo su *GiroCredit*, o laikotarpiu, už kurį EÖ buvo skirta atskira bauda, jo rinkos dalis siekė apie 4 %.

442 Komisija neigia priskaičiavusi BA rinkos dalis *Erste* bankui. Papildomai ji tvirtina, kad šis kaltinimas netinkamas, nes *Erste* turėjo būti priskirtas pirmai kategorijai, net jeigu jo rinkos dalis būtų buvusi nuo 12 iki 13 % mažesnė už ginčijamame sprendime nustatytą rinkos dalį. Tariamas EÖ rinkos dalies priskyrimas taupomųjų kasų grupės rinkos daliai taip pat neturi įtakos suskirstymui į kategorijas. Dėl *Erste*/EÖ (iki susijungimo) atveju nustatytų rinkos dalių Komisija tvirtina, kad į ją neįtraukta *GiroCredit* rinkos dalis ir kad ji bet kuriuo atveju buvo didesnė kaip 5 %.

ÖVAG ir kredito unijų grupė

443 ÖVAG ir *NÖ-Hypo* tvirtina, kad kredito unijų grupės (įskaitant ÖVAG) rinkos dalis yra daug mažesnė nei 7 %, t. y. ÖVAG paskaičiavimais, apie 5 %, o remiantis oficialiais tyrimais, tik 3–4 %.

444 Komisija mano, kad šis kaltinimas netinkamas, nes turėdamas 5 % rinkos dalį ÖVAG bet kuriuo atveju būtų priskirtas trečiai kategorijai. Ji priduria, kad ÖVAG rinkos dalis yra aiškiai didesnė kaip 5 %, ir siūlosi tai įrodyti konfidencialiais dokumentais, pateiktais per kontrolės procedūras, kurių pabaigoje buvo priimti sprendimai dėl koncentracijos, į kuriuos ji darė nuorodas ginčijamame sprendime.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

PSK ir PSK-B (byla T-263/02)

445 Kalbant visų pirma apie rinkų pasirinkimą, pažymėtina, jog Komisija nepadarė klaidos manydama, kad aktyvių ir pasyvių sandorių su privačiais klientais ir įmonėmis rinkos yra reprezentatyvios vertinant ekonominės galios santykius Austrijos bankininkystės rinkoje, ir pasirinkdama bankų rinkos dalių vidurkį šiose rinkose kaip suskirstymo į kategorijas pagrindą.

446 Antra, dėl Komisijos konstatavimo, jog bendra PSK ir PSK-B rinkos dalis bendrose indėlių ir kreditavimo rinkose buvo 5 %, reikia pažymėti, kad šis skaičius nebuvo

ginčijamas, kiek jis susijęs su privačiais indėliais, ir kad, remiantis PSK atsakant į Pirmosios instancijos teismo klausimus pateiktais duomenimis, bendra PSK ir PSK-B rinkos dalis visiems indėliams, įskaitant įmonių indėlius, vidutiniškai per 1996–1998 metus nebuvo mažesnė kaip 4,89 %.

447 Tačiau dėl kreditavimo ieškovas teigia, kad bendra PSK ir PSK-B rinkos dalis buvo mažesnė už 2 %, o Komisija savo ruožtu tvirtina, kad ši dalis buvo 3,5 ar 4 %. Pagrįsdamos savo teiginius, šalys pateikia tokius dokumentus:

— koncentracijos kontrolės procedūros dokumentą, kurį Komisija pateikė tripliko priede, pagal kurį „PSK grupės“ dalis kreditavimo rinkoje 1998 m. buvo 3 %,

— 1997 m. PSK parengtą dokumentą, esantį šios bylos administracinių dokumentų dalimi, Komisijos pateiktą atsakant į Pirmosios instancijos teismo klausimus, pagal kurį jo „klientų dalis“ kreditavimo rinkoje buvo 3–4 %,

— dokumentą, parengtą vykdant koncentracijos kontrolės procedūrą COMP/M.873, *BA/CA*, Komisijos pateiktą atsakant į Pirmosios instancijos teismo klausimus, kurio konfidenciali versija, Komisijos teigimu, įrodo, kad 1995 m. PSK turėjo 4 % rinkos dalį kreditavimo srityje, nors nekonfidencialioje šio dokumento versijoje įvairių kreditavimo rinkų atveju nurodomos 2–6 %, 3–7 % ir 1–5 % ribos,

— PSK atsakant į Pirmosios instancijos teismo klausimus pateiktą sąrašą, pagal kurį bendra PSK ir PSK-B rinkos dalis kreditavimo rinkoje 1996–1998 metais svyravo nuo 1,49 % iki 2,03 %, o vidurkis buvo apie 1,8 %.

448 Dėl pirmojo iš šių dokumentų pirmiausia pažymėtina, kad Komisija savo triplike klaidingai nurodė, jog jis parengtas per procedūrą COMP/M.2140, BAWAG/PSK (žr. šio sprendimo 436 punktą). Savo rašytiniuose atsakymuose į Pirmosios instancijos teismo klausimus ji pranešė, kad iš tikrųjų šis dokumentas buvo parengtas per procedūrą COMP/M.2125, *HypoVereinsbank/Bank Austria*, kur jis buvo vienas iš pateiktų dokumentų. Konstatuotina, kad ši klaida galėjo paskatinti Komisiją pripažinti šiam dokumentui didesnę įrodomąją galią, nei jam tenka iš tikrųjų. Priešingai nei juo remdamasi manė Komisija, jį pateikė ne PSK, o jo konkurentai, kito susitarimo šalys. Kadangi kiekvienas bankas žino savo rinkos dalis (žr. šio sprendimo 415 punktą), duomenims, kuriuos pateikia susitarimo Austrijos bankininkystės rinkoje šalys dėl savo pačių rinkos dalių, tenka didesnė įrodomoji galia. Tačiau duomenys, kuriuos bankai gali pateikti apie savo konkurentų rinkos dalis, paprastai yra apytiksliai, nes jie sudaro pastarųjų komercinę paslaptį. Tai nagrinėjamu atveju patvirtina aplinkybė, kad šis dokumentas, iš kurio nematyti laikotarpis, apie kurį jame kalbama, nurodo 4 % PSK grupės rinkos dalį indėlių rinkoje, nors, PSK ir Komisijos teigimu, ši dalis siekė apie 5 %. Todėl šiame dokumente nurodyti skaičiai negali būti laikomi patikimais, kiek jie susiję su PSK ir PSK-B rinkos dalimis.

449 Kalbant apie antrąjį dokumentą, „klientų dalį“, apie kurią jame kalbama, reikia skirti nuo rinkos dalies, nes pastaroji priklauso ne tik nuo kredito operacijų skaičiaus, bet ir nuo jų dydžio. Kalbant apie trečiąjį dokumentą, pagal Procedūros reglamento 67 straipsnio 3 dalį Pirmosios instancijos teismas gali atsižvelgti tik į nekonfiden-

cialią šio dokumento versiją. Šioje versijoje nurodomos pernelyg didelės ribos, kad šiame kontekste būtų galima pakankamai tiksliai įvertinti bendrą rinkos dalį. Galiausiai konstatuotina, kad, remiantis mėnesinėmis *OeNB* ataskaitomis, PSK nustatyti skaičiai yra daug mažesni nei Komisijos pateiktuose dokumentuose.

450 Remiantis šiais skaičiais, bendra PSK ir PSK-B dalis indėlių rinkoje (4,89 %) ir kreditavimo rinkoje (1,8 %), apskaičiuota pagal Komisijos taikytą metodą, vidutiniškai sudarė apie 3,35 %. Konstatuotina, kad taikant proceso organizavimo priemones šalių pateikti dokumentai neįrodė, jog bendra PSK ir *PSK-B* rinkos dalis buvo didesnė.

451 Skirtumas tarp šio skaičiaus ir Komisijos konstatavimų dėl bendros PSK ir PSK-B rinkos dalies yra pakankamai svarbus, kad galėtų turėti įtakos jų priskyrimui tam tikrai kategorijai.

452 Iš tikrųjų remiantis bendra PSK ir PSK-B 3,35 % rinkos dalimi, taikant Komisijos metodą, kiekvieno banko atveju turėtų būti nustatyta 1,675 % rinkos dalis. Tokiu atveju jų priskyrimas ketvirtai kategorijai, atsižvelgiant į proporcingumo ir vienodo požiūrio principus, viršytų leistinumo ribas ir neigiamai paveiktų nagrinėjamu atveju Komisijos atlikto suskirstymo į kategorijas nuoseklumą. Tokia 1,675 % rinkos dalis sudaro tik apie 60 % orientacinio 2,75 % dydžio, nustatyto ketvirtai kategorijai, ir 25 % nuo 7 % rinkos dalies, kuri, Komisijos teigimu, pateisino *Erste* bei ÖVAG priskyrimą trečiai kategorijai ir dvigubai didesnės baudos skyrimą nei PSK ir PSK-B. Galiausiai atsižvelgimas į bendrą PSK ir PSK-B rinkos dalį (3,35 %) pagal Komisijos taikytą sistemą turėtų lemti priskyrimą ketvirtai kategorijai, kuriai ši institucija atskirai priskyrė PSK ir PSK-B. Tačiau su nagrinėjamu atveju pasirinkta suskirstymo sistema nėra suderinama tai, kad – išskyrus „pasivijimo kategoriją“ – įmonės, kurių viena turi dvigubai didesnę rinkos dalį nei kita, būtų priskirtos tai pačiai kategorijai.

Teisinga, kad skirtumas tarp 1,675 % rinkos dalies ir orientacinio penktos kategorijos dydžio (mažiau kaip 1 %), kaip pažymi Komisija, yra pernelyg didelis, jog PSK ir PSK-B būtų priskirtos pastarajai kategorijai. Tačiau, reikia pripažinti, kad duomenų, kuriais Komisija rėmėsi suskirstydama į kategorijas, atžvilgiu ji neatsižvelgė į rinkos dalis nuo 1 iki 2 %, nors būtų privalėjusi tai padaryti, jei PSK ir PSK-B rinkos dalys iš tikrųjų patektų į šias ribas.

453 Šiomis sąlygomis Pirmosios instancijos teismas, naudodamasis savo neribota jurisdikcija, turi nustatyti pradinių PSK ir PSK-B skirtinų baudų sumas.

454 Šiuo atžvilgiu tikslinga PSK ir PSK-B nustatyti vieną pradinę sumą. Nors teisinga, kad Komisija buvo nustačiusi atskiras pradines sumas, tačiau, atsižvelgusi į šių dviejų įmonių susijungimą 1998 m., ji PSK skyrė tik vieną baudą. Atsižvelgiant į visus byloje esančius duomenis apie PSK ir PSK-B rinkos dalis, visų pirma į taikant proceso organizavimo priemones pateiktą informaciją, būtų tinkama nustatyti 3,13 mln. eurų pradinę sumą, atitinkančią ketvirtąją kategoriją.

Erste ir taupomųjų kasų grupė

455 Pagal ginčijamo sprendimo 9 konstatuojamąją dalį *Erste* (po susijungimo su *GiroCredit*) ir taupomųjų kasų grupė užėmė 30 % rinkos dalį, o vien *Erste* rinkos dalis sudarė apie 7 %. Iš ginčijamo sprendimo 519 ir 522 konstatuojamųjų dalių matyti, kad Komisija apskaičiavo dvi atskiras pradines sumas, viena vertus, vadovaujančiai įmonei (*GiroCredit* prieš susijungimą ir *Erste* po susijungimo),

kuriai buvo priskirtos taupomųjų kasų grupės rinkos dalys, ir, kita vertus, EÖ už laikotarpį iki susijungimo. Dėl pažeidimo trukmės pradinės sumos buvo padidintos vadovaujančiai įmonei už visą nagrinėjamą laikotarpį (3,5 metų), o EÖ už laikotarpį po susijungimo (3 metai).

— Vadovaujančiai įmonei skirta bauda

456 Iš šio sprendimo 377 ir 378 punktuose išdėstytų argumentų išplaukia, kad Komisija teisėtai nusprendė, jog taupomųjų kasų grupės rinkos dalis apėmė EÖ rinkos dalį, į kurią dėl to buvo atsižvelgta ir nustatant pradinę sumą taupomųjų kasų atveju, ir apskaičiuojant baudą jam pačiam.

457 Kalbant apie kaltinimą, kad BA rinkos dalis, prilygusi 12–13 %, buvo klaidingai įtraukta į 30 % rinkos dalį, kuri ginčijamame sprendime priskirta vadovaujančios įmonės ir taupomųjų kasų subjektui, reikia pažymėti, kad, atėmus BA rinkos dalį, likusi 17–18 % rinkos dalis vis dar būtų pateisinusi priskyrimą pirmai kategorijai, nes ji aiškiai artimesnė orientaciniam 22 % nei 11 % dydžiui, nustatytam antrai kategorijai. Todėl, vertinant Komisijos sprendimo teisėtumą, šis kaltinimas atmestinas, nes net jeigu būtų pagrįstas, jis neturėtų įtakos ginčijamo sprendimo rezoliucinei daliai. Be to, Pirmosios instancijos teismas, naudodamasis savo neribota jurisdikcija, mano, kad *Erste* priskyrimas pirmajai kategorijai pagrįstas, siekiant skirti tinkamo dydžio baudą.

— Atskira EÖ skirta bauda

458 Kaltinimas, susijęs su netikslia 7 % rinkos dalimi, ginčijamame sprendime priskirta EÖ, netinkamas. Remiantis *Erste* ieškinyje ir atsakant į Pirmosios instancijos teismo klausimus pateiktais duomenimis, EÖ rinkos dalis sudarė 5,3 % indėlių, 4,8 % įmonių kreditavimo ir 4,1–4,4 % privačių asmenų kreditavimo atvejais. Net jei būtų manoma, kad šių skaičių teisingumas įrodytas, tai tik reikštų, kad bendrai paėmus EÖ rinkos dalis būtų tik kiek mažesnė už 5 %, todėl jo priskyrimas trečiai kategorijai, kuriai buvo pasirinktas 5,5 % orientacinis dydis, bet kuriuo atveju turėtų būti pripažintas pagrįstu.

ÖVAG ir kredito unijų grupė (byla T-271/02)

459 Siekdamas įrodyti Komisijos klaidą dėl ginčijamame sprendime nustatytos rinkos dalies, ÖVAG pateikė tris dokumentus, t. y.:

— su 1994–1998 metais susijusią lentelę, pagal kurią kredito unijų rinkos dalis pagal bendrą balanso sumą svyravo nuo 4,31 iki 4,45 %,

— tariamai *OeNB* sudarytą lentelę, kuri parodo Austrijos bankų rinkos dalis 1999 ir 2000 metais ir pagal kurią kredito unijų rinkos dalis siekė 2,7 % ar 2,8 %; tačiau joje nepatikslinama, kokios rinkos atžvilgiu šie skaičiai buvo apskaičiuoti,

— tariamai *OeNB* parengtą grafiką, kuriame parodytos rinkos dalys pagal bendrą balanso sumą, nenurodant laikotarpio, į kurį buvo atsižvelgta, pagal kurį ÖVAG rinkos dalis buvo lygi 4,38 %.

460 Konstatuotina, kad šie dokumentai nesusiję su aktyviomis ir pasyviomis operacijomis su privačiais asmenimis ir įmonėmis, atsižvelgdama į kurias Komisija vertino ginčijamo sprendimo adresatų rinkos dalis. Be to, antrasis iš minėtų dokumentų nesusijęs su pažeidimo laikotarpiu, o jame pateikti skaičiai labai skiriasi nuo skaičių pirmajame dokumente tuo pačiu laikotarpiu. Pirmajame ir trečiajame iš šių dokumentų pateikti absoliutūs ir santykiniai skaičiai yra daug artimesni trečios kategorijos orientaciniam dydžiui (5,5 %) nei ketvirtos kategorijos orientaciniam dydžiui (2,75 %).

461 Iš to išplaukia, kad ÖVAG pateikti kaltinimai negali turėti įtakos jo priskyrimo trečiai kategorijai teisėtumui. Be to, Pirmosios instancijos teismas, naudodamasis savo neribota jurisdikcija, mano, kad ÖVAG priskyrimas pirmai kategorijai pagrįstas, siekiant skirti tinkamo dydžio baudą.

c) Išvada

462 Iš to išplaukia, kad turi būti nustatyta pradinė 3,13 mln. eurų suma PSK ir PSK-B atveju (byla T-263/02), o *Erste* (byla T-264/02) ir ÖVAG (byla T-271/02) pateikti kaltinimai dėl rinkos dalių ir pradinių sumų nustatymo yra atmestini.

6. Išvada dėl suskirstymo į kategorijas ir pradinių sumų nustatymo

463 Iš to, kas pasakyta, išplaukia, kad – išskyrus PSK ir PSK-B atvejį (byla T-263/02) – reikia atmesti visus ieškovų kaltinimus dėl suskirstymo į kategorijas ir pradinių sumų nustatymo.

D — *Dėl ieškinių pagrindų, susijusių su pažeidimo trukme (bylos T-259/02, T-261/02 ir T-263/02)*

a) Šalių argumentai

464 RZB, BAWAG ir PSK mano, kad pradinės sumos padidinimas 35 % dėl susitarimų trukmės yra neproporcingas. Jie remiasi tuo, kad 1997 ir 1998 m. apskritojo stalo susitikimų ir susitarimų skaičius sumažėjo, bei pabrėžia, kad, remiantis gairėmis, 10 % per metus yra maksimumas, kuriuo gali būti padidinta pradinė suma. BAWAG ir PSK taip pat nurodo, kad už trumpesnius kaip vieneri metai pažeidimus bauda negali būti didinama. Jie mano, kad padidinusi baudas 10 % už metus Komisija neteisėtai nepasinaudojo diskrecija, kuria jai suteikė gairės.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

465 Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies paskutinė pastraipa reikalauja, nustatant baudos dydį, atsižvelgti ne tik į pažeidimo sunkumą, bet ir į jo trukmę. Iš to išplaukia, kad iš principo pažeidimo trukmės įtaka pradinei baudos sumai turi būti

pakankamai didelė. Tai prieštarauja tam, kad, išskyrus ypatingas aplinkybes, pradinė suma dėl pažeidimo trukmės būtų padidinta tik simboliškai. Jei antikonkurencinio tikslo susitarimas nebuvo įgyvendintas, vis dėlto reikia atsižvelgti į laikotarpį, kurį šis susitarimas buvo, t. y. į laikotarpį, praėjusį nuo jo sudarymo iki nutraukimo datos (167 punkte minėto sprendimo *FETTCSA* 280 punktas).

466 Ieškovų tvirtinimui, kad, remiantis gairėmis, dėl pažeidimo trukmės pradinės sumos negalima padidinti daugiau kaip 10 % per metus, negali būti pritarta. Gairės numato tokią ribą tik ilgalaikiams pažeidimams, o vidutinės trukmės pažeidimams (paprastai nuo vienerių iki penkerių metų) nustatyta 50 % pradinės sumos vienoda maksimali riba, nepašalinant galimybės didinti baudos daugiau kaip 10 % per metus. Todėl ieškovų teiginys, kad baudos padidinimas 10 % pradinės sumos per metus turėtų būti taikomas tik išimtiniais atvejais, yra atmestinas. Be to, kaltinimas, kad Komisija nepasinaudojo diskrecija, kuria turi nustatydama papildomą baudos dydį iki maksimalios ribos, nėra pagrįstas.

467 Kalbant apie tvirtinimą, kad ieškovams inkriminuojamo pažeidimo intensyvumas mažėjo, primintina, jog baudą padidinti dėl trukmės įmanoma ne tik tuomet, kai yra tiesioginis ryšys tarp trukmės ir padidintos žalos, padarytos Bendrijos tikslams, kurių siekiama konkurencijos normomis (2001 m. liepos 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tate & Lyle ir kt. prieš Komisiją*, T-202/98, T-204/98 ir T-207/98, Rink. p. II-2035, 106 punktas; taip pat žr. 2003 m. rugsėjo 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Michelin prieš Komisiją*, T-203/01, Rink. p. II-4071, 278 punktą).

468 Todėl reikia atmesti ieškinių pagrindus, susijusius su pradinės sumos padidinimu dėl pažeidimo trukmės.

E — *Dėl lengvinančių aplinkybių*

1. Pirminės pastabos

469 Ieškovai kaltina Komisiją neatsižvelgus į lengvinančias aplinkybes, kurias jie nurodė per administracinę procedūrą.

470 Visų pirma, RZB (byla T-259/02), BAWAG (byla T-261/02), PSK (byla T-263/02), ÖVAG ir *NÖ-Hypo* (byla T-271/02) tvirtina, kad pažeidimas buvo padarytas dėl neatsargumo, o ne tyčia. Kaip buvo konstatuota šio sprendimo 201–211 punktuose, šis prieštaravimas nepagrįstas. Antra, BAWAG, PSK ir *Erste* (byla T-264/02) tvirtina, kad susitarimai nebuvo įgyvendinti. Kiek jų argumentai susiję su visu pažeidimu, o ne su konkrečiu elgesiu, jie buvo patikrinti nagrinėjant faktinį pažeidimo sunkumą (žr. šio sprendimo 289–295 punktus). Trečia, tas pats pasakytina apie kaip lengvinanti aplinkybė bylose T-259/02, T-261/02 ir T-263/02 pateiktą argumentą dėl tariamai antraeilio pažeidimo poveikio, kuris patenka į faktinio pažeidimo sunkumo vertinimą (žr. šio sprendimo 231–233 punktus).

471 Ketvirta, RZB, BAWAG, PSK, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* kaltina Komisiją neatsižvelgus į jų individualų vaidmenį kartelyje. Penkta, daugelis bankų nurodo, kad pažeidimas buvo nutrauktas nedelsiant po patikrinimų. Šešta, BAWAG, PSK ir *Erste* tvirtina, kad Komisija privalėjo atsižvelgti į aplinkybę, jog yra pagrįstų abejonių dėl bankų veiksmų neteisėtumo. Septinta, *Erste* kaltina Komisiją krizės Austrijos bankininkystės sektoriuje nevertinus kaip lengvinančios aplinkybės.

472 Prieš pradedant nagrinėti kaltinimus dėl įvairių anksčiau aprašytų aplinkybių reikia priminti, kad skirdama baudas Komisija privalo laikytis savo pačios priimtų gairių. Tačiau gairės nenurodo, kad Komisija visada privalo atskirai atsižvelgti į kiekvieną jų 3 punkte nurodytą lengvinančią aplinkybę ir neprivalo automatiškai papildomai sumažinti baudos, nes tinkamą baudos sumažinimo dėl lengvinančių aplinkybių dydį reikia nustatyti bendrai įvertinus visas svarbias aplinkybes.

473 Priėmus gaires netapo nereikšminga ankstesnė teismų praktika, pagal kurią Komisija turi diskrecijos teisę, jai leidžiančią, nelygu bylos aplinkybės, nustatant baudas, kurias ji ketina skirti, atsižvelgti į tam tikrus veiksnius arba ne (šiuo klausimu žr. 1996 m. kovo 25 d. Teisingumo Teismo nutarties *SPO ir kt. prieš Komisiją*, C-137/95 P, Rink. p. I-1611, 54 punktą; 166 punkte minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Ferriere Nord prieš Komisiją* 32 ir 33 punktus ir 2002 m. spalio 15 d. Sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją*, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ir C-254/99 P, Rink. p. I-8375, 465 punktą; šiuo klausimu taip pat žr. 330 punkte minėto 1998 m. gegužės 14 d. Sprendimo *KNP BT prieš Komisiją* 68 punktą). Nesant gairėse privalomų nurodymų dėl lengvinančių aplinkybių, į kurias gali būti atsižvelgta, reikia daryti prielaidą, kad Komisija turėjo tam tikrą laisvę, kad atlikdama bendrą įvertinimą galėtų priimti sprendimą dėl galimo baudos sumažinimo, atsižvelgiant į lengvinančias aplinkybes.

2. Dėl tam tikrų ieškovų vaidmens apskritojo stalo susitikimuose (bylos T-259/02, T-260/02, T-261/02, T-263/02 ir T-271/02)

a) Šalių argumentai

474 RZB (byla T-259/02) tvirtina, kad susitarimai iš esmės neturėjo nieko bendra su jo bankininkystės veikla ir todėl jis nebuvo pats jais suinteresuotas; antra vertus, jo

indėlis į apskritojo stalo susitikimus apsiribojo informacijos perdavimu kitiems *Raiffeisen* sektoriaus bankams ir buvo minimalus, palyginti su kitais bankais, su kurių veikla susiję susitarimai. Jis mano, kad jo vaidmuo prilygsta „kartelinių susitarimų sergėtojo“ vaidmeniui, t. y. įmonės, kurios funkcijos apsiriboja kartelinių susitarimų laikymosi priežiūra ir papildomais veiksmais, pavyzdžiui, informacijos perdavimu, koordinavimu ir kontrole.

475 PSK (byla T-263/02) tvirtina, kad jo vaidmuo buvo nereikšmingas dėl jo komercinei veiklai taikytų apribojimų, o PSK-B turėjo tik labai nedidelį komercinį svorį, kad jie iš viso nedalyvavo tam tikruose apskritojo stalo susitikimuose ir kad jų dalyvavimas kituose susitikimuose buvo nereikšmingas arba pasyvus. Jis nurodo, kad PSK-B tik sporadiškai dalyvavo apskritojo stalo susitikimuose (15 % iš 335 apskritojo stalo susitikimų, kurių dalyvių sąrašas buvo pateiktas pranešimo apie kaltinimus priede), ir kaltina Komisiją atskirai neįvertinus individualaus PSK ir PSK-B dalyvavimo, nors ji jiems skyrė atskiras baudas.

476 ÖVAG ir *NÖ-Hypo* (byla T-271/02) tvirtina, kad jie turėjo būti kvalifikuoti kaip „prisitaikėliai“. Jie dar kartą nurodo, kad buvo „siauresnis bankų ratas“ (žr. šio sprendimo 145 punktą), kur didžiausi bankai derindavo veiksmus prieš apskritojo stalo susitikimus ir priimdavo sprendimus, prie kurių kiti kartelio nariai (pavyzdžiui, ÖVAG ir *NÖ-Hypo*) galėjo tik prisijungti, neturėdami galimybės daryti įtakos turiniui.

477 BA-CA (byla T-260/02) – tiesiogiai nesiremdamas lengvinančiomis aplinkybėmis – tvirtina, kad jis elgėsi ne pagal susitarimus ir kad nebuvo jokio priežastinio ryšio tarp susitarimų ir jo politikos palūkanų srityje. BAWAG (byla T-261/02) nurodo, kad atliko „laisvo elektrono“ vaidmenį, kurio sistemingas susitarimų nepaisymas smarkiai trukdė apskritojo stalo susitikimų darbą ir lėmė, jog kiti bankai imdavosi atsakomųjų veiksmų ir jį kritikuodavo. Savo dalyvavimą apskritojo stalo susitikimuose jis pateisina būtinybe nelikti daugelio su konkurencijos teise suderinamų susitarimų, kurie buvo svarstomi šiame kontekste, nuošalyje.

478 Komisija remiasi savo diskrecija atsižvelgti į lengvinančias aplinkybes ir mano, kad į vaidmenų pasidalijimą kartelyje nereikėjo atsižvelgti, nes visi dalyviai gavo vienodos naudos iš susitarimų ir pasikeitimo informacija, o visų bankų dalyvavimas buvo labai svarbus, siekiant užtikrinti kartelio funkcionavimą.

479 Dėl RZB, PSK ir PSK-B ji pažymi, kad jų vaidmuo per apskritojo stalo susitikimus nebuvo pasyvus ar nereikšmingas. Byloje T-271/02 Komisija neneigia „siauresnio rato" buvimo, kurį nurodo ÖVAG ir *NÖ-Hypo*, tačiau tvirtina, kad šie konkretūs susitarimai tarp dalies kartelio narių buvo tik parengiamojo pobūdžio. Ji pabrėžia aktyvų ÖVAG ir *NÖ-Hypo* dalyvavimą susitarimuose per svarbiausius apskritojo stalo susitikimus ir jų dalyvavimo reikšmę kartelio funkcionavimui.

480 Komisijos nuomone, BAWAG neįrodė, kad privalėjo dalyvauti kartelyje prieš savo valią ir kad bet kuriuo atveju jo veiksmai negalėjo atsverti didelės dalies kitų bankų sudarytų susitarimų antikonkurencinio poveikio, nes jo rinkos dalis sudarė tik 5 %.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

Dėl pasyvaus ar prisitaikėliško elgesio (bylos T-259/02, T-263/02 ir T-271/02)

481 Pagal gairių 3 punkto pirmąją pastraipą „tik pasyvus arba prisitaikėliškas prie lyderio (įmonės) elgesys" darant pažeidimą, gali, jei buvo įrodytas, būti lengvinanti aplinkybė.

482 Visų pirma šiuo atžvilgiu iš nusistovėjusios teismų praktikos išplaukia, kad aplinkybe, patvirtinanačia pasyvų įmonės vaidmenį kartelyje, gali būti laikoma tai, kad ji daug rečiau nei tikrieji kartelio nariai dalyvavo susitikimuose (1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *BPB de Eendracht prieš Komisiją*, T-311/94, Rink. p. II-1129, 343 punktas; 391 punkte minėto sprendimo *Cheil Jedang prieš Komisiją* 168 punktas ir 331 punkte minėto sprendimo *Tokai I* 331 punktas).

483 Tačiau Komisija pasirinko ginčijamo sprendimo adresatus būtent dėl jų dažno dalyvavimo apskritojo stalo susitikimuose, kuriuos ji manė esant svarbiausius (žr. ginčijamo sprendimo 470 konstatuojamąją dalį), o iš jos pateikto įvairių bankų dalyvavimo apskritojo stalo susitikimuose sąrašo matyti, kad RZB, PSK ir ÖVAG dalyvavo maždaug 70 % susitikimų (kurių bendras skaičius – 126), PSK-B – 30 %, o *NÖ-Hypo* – maždaug 40 %, ir to negalima kvalifikuoti kaip sporadiško dalyvavimo (žr. šio sprendimo 146 punktą). Aplinkybė, kad PSK-B rečiau dalyvavo kituose apskritojo stalo susitikimuose, nepateisina kitokios išvados.

484 Dėl ÖVAG ir *NÖ-Hypo* kaltinimo, jog buvo neteisingai įvertintas „siauresnio bankų rato“, kuris, jų teigimu, vadovavo karteliui, vaidmuo, primintina, kad Komisija atsižvelgė į išankstinių didelių bankų susitarimų buvimą, ir neatrodo, kad jos sprendimas pripažinti kitiems apskritojo stalo susitikimams lemiamą reikšmę vertinant atitinkamą kartelio narių vaidmenį būtų priimtas pažeidžiant procedūros ar motyvavimo taisykles. ÖVAG ir *NÖ-Hypo* taip pat neįrodė, kad Komisija būtų padariusi faktinių klaidų ar piktnaudžiavusi įgaliojimais arba kad, apsisprendusi remtis „organizuotais“ įvairių „Lombardo klubo“ apskritojo stalo susitikimais (žr. šio sprendimo 144 ir 145 punktus), ji būtų padariusi akivaizdžią vertinimo klaidą.

485 Antra, kalbant apie bankų elgesį per susitikimus, pažymėtin, kad RZB, PSK, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* nenurodo nei konkrečių aplinkybių, nei pateikia įrodymų, pavyzdžiui, kitų kartelio narių pareiškimų, galinčių įrodyti, kad jų elgesys per aptariamus susitikimus vien savo pasyvumu ir prisitaikėliškumu gerokai skyrėsi nuo kitų bankų elgesio.

486 Be to, jei įmonė net neaktyviai dalyvavo viename ar keliuose susitikimuose, turinčiuose antikonkurencinį tikslą, ji laikytina dalyvavusia kartelyje, nebent įrodytų atvirai atsiribojusi nuo neteisėtų susitarimų (žr. 2000 m. kovo 15 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Cimenteries CBR ir kt. prieš Komisiją*, T-25/95, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ir T-104/95, Rink. p. II-491, toliau – sprendimas *Cementas*, 3199 punktą ir ten nurodytą teismų praktiką). Dalyvaudami susitikimuose ieškovai pritarė arba bent leido kitiems dalyviams suprasti iš esmės pritariantys juose sudarytų antikonkurencinių susitarimų turiniui (2004 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Dalmine prieš Komisiją*, T-50/00, Rink. p. II-2395, 296 punktas).

487 Reikia pridurti, kad ginčijamo sprendimo 539–541 konstatuojamosiose dalyse pripažįstami tam tikri skirtingų bankų vaidmens skirtumai per apskritojo stalo susitikimus ir visų pirma svarbesnis didelių bankų ar bankų grupių vaidmuo tiek, kiek tai susiję su kvietimais į susitikimus ir su jų eiga. Tačiau jame pažymima, kad tuo atveju, kai įvairių bankų ar įvairių bankų grupių vaidmuo atitiko jų padėtį rinkoje, į reikiamus skirtumus buvo atsižvelgta suskirstant bankus į skirtingas kategorijas. Ieškovai neįrodė, kad nusprendusi, jog tokių skirtumų pakanka įvairių bankų vaidmeniui kartelyje atspindėti, Komisija būtų padariusi akivaizdžią vertinimo klaidą (pagal analogiją žr. 167 punkte minėto sprendimo *FETTCSA* 293 punktą), ir Pirmosios instancijos teismas mano, kad nėra reikalo nukrypti nuo tokio vertinimo, pasinaudojant neribota jurisdikcija.

488 Šių skirtumų taip pat pakanka siekiant atsižvelgti į RZB ir PSK teiginius, kad jie tariamai nebuvo suinteresuoti susitarimais, susijusias su jų nevykdoma banko veikla. RZB atveju jo vaidmuo kartelyje negali būti atskirtas nuo jo, kaip vadovaujančios įmonės, vaidmens, o kaltinimai dėl atsižvelgimo į jo vaidmenį jau buvo atmesti šio sprendimo 367–407 punktuose. Kalbant apie PSK ir PSK-B, reikia pažymėti, kad į aplinkybes, kurias PSK nurodo šiame kontekste, buvo atsižvelgta suskirstant į kategorijas (žr. šio sprendimo 445–454 punktus), o to užtenka, norint tinkamai įvertinti PSK ir PSK-B vaidmenį kartelyje.

489 Galiausiai, norint įvertinti pasyvų ar prisitaikėlišką ieškovų elgesį, nėra svarbu, ar ginčijamo sprendimo adresatai gavo naudos iš susitarimų. Viena vertus, prisitaikėlis taip pat gali gauti naudos iš kartelio poveikio. Kita vertus, aplinkybė, kad iš pažeidimo nebuvo gauta naudos, negali būti lengvinanti, antraip skirta bauda prarastų atgrasomąjį poveikį (šiuo klausimu žr. 167 punkte minėto sprendimo *FETTCSA* 340–342 punktus ir ten nurodytą teismų praktiką bei 331 punkte minėto sprendimo *Tokai I* 347 punktą).

Dėl BA-CA (byla T-260/02) ir BAWAG (byla T-261/02) vaidmens

490 Pagal gairių 3 punkto antrąją pastraipą „neteisėtų susitarimų arba veiksmų neįgyvendinimas praktikoje“ taip pat gali būti lengvinanti aplinkybė. Vis dėlto tai, kad įmonė, kurios dalyvavimas susitarime su konkurentais buvo įrodytas, rinkoje veikia ne taip, kaip sutarta su konkurentais, nebūtinai yra veiksnys, į kurį, nustatant skirtinos baudos dydį, turi būti atsižvelgta kaip į lengvinančią aplinkybę.

491 Gali atsitikti, jog įmonė, kuri, nepaisant susitarimo su savo konkurentais, vykdo daugiau ar mažiau nepriklausomą politiką rinkoje, paprasčiausia bando panaudoti kartelį savo naudai (324 punkte minėto 1998 m. gegužės 14 d. Sprendimo *SCA Holding prieš Komisiją* 142 punktas ir 262 punkte minėto sprendimo *Cascades prieš Komisiją* 230 punktas), o įmonė, neatsiribojanti nuo susitikimo, kuriame dalyvavo, rezultatų, iš esmės lieka visiškai atsakinga už dalyvavimą kartelyje (486 punkte minėto sprendimo *Cementas* 1389 punktas). Todėl Komisija privalo kaip lengvinančią aplinkybę pripažinti kartelio neįgyvendinimą, tik jei įmonė, kuri remiasi šia aplinkybe, gali įrodyti, jog taip aiškiai ir ryžtingai priešinosi šių kartelinių susitarimų įgyvendinimui, kad net buvo sutrukdytas kartelio veikimas, ir kad ji nebuvo net tariamai pritarusi susitarimui bei taip paskatinusi kitas įmones jį įgyvendinti. Įmonėms būtų per daug paprasta sumažinti didelės baudos riziką, jeigu gavusios naudos iš neteisėto kartelio jos paskui galėtų pasinaudoti ir baudos sumažinimu dėl to, kad jų vaidmuo įgyvendinant pažeidimą buvo ribotas, nors jų pozicija skatino kitas įmones imtis labiau konkurencijai žalą darančių veiksmų (224 punkte minėto sprendimo *Mannesmannröhren-Werke prieš Komisiją* 277–279 punktai).

492 BA-CA atžvilgiu iš bylos medžiagos neišplaukia, kad jis būtų atvirai priešinęsis susitarimų sudarymui ar jų įgyvendinimui. Iš tikrųjų jis tik nurodo, kad sprendimai, priimti per tam tikrus apskritojo stalo susitikimus, neturėjo įtakos palūkanų normoms, kurias jis arba ankstesnis CA faktiškai taikė. Į šią aplinkybę negali būti atsižvelgta norint sumažinti BA-CA skirtą baudą.

493 BAWAG atveju Komisijos administracinės bylos ištraukos, kurias ji pateikė savo ieškinio priede, neparodo vienodo jo elgesio. Iš jų išplaukia, kad BAWAG daugelį kartų vienašališkai siūlė klientams geresnes nei suderėta tarp bankų sąlygas, kartais stebindamas savo konkurentus arba elgdamasis skirtingai, nei nurodė per apskritojo stalo susitikimą, o kartais pareiškęs ketinąs nesilaikyti susitarimų. Tačiau vienu iš šių atveju CA ir *Erste* elgėsi kaip BAWAG, kuris irgi nebuvo vienintelis kartelio narys, kartais elgęsis nepriklausomai. Taip pat yra duomenų apie susitikimus, kuriuose BAWAG pareiškė savo nepritarimą – bent iš dalies arba kiek tai susiję su suderėtų sąlygų taikymo datomis. Kartais jo elgesys priversdavo kitus bankus prisiderinti arba

patikrinti, ar jie gali įgyvendinti susitarimą neatsižvelgdami į BAWAG elgesį; dėl šių aplinkybių jis buvo kritikuojamas, kitiems bankams pareiškus, kad jų pasitikėjimas BAWAG sumažėjo, ir buvo svarstomas jo pašalinimas iš tam tikrų apskritojo stalo susitikimų. Vis dėlto iš vieno paties BAWAG kitame kontekste nurodyto protokolo, cituoto šio sprendimo 294 punkte, matyti, kad BAWAG imdavosi veiksmų dėl kai kurių savo padalinių, kurie nesilaikė susitarimų.

494 Šie dokumentai parodo, kad BAWAG kartais aiškiai atsisakydavo dalyvauti susitarimuose ir kad tam tikrais atvejais jis panaudodavo kartelį savo naudai, o kitais atvejais laikydavosi sudarytų susitarimų. Nepaisant nedidelės rinkos dalies, neatmestina galimybė, kad jo elgesys tam tikrais atvejais galėjo sutrukdyti kitiems bankams įgyvendinti susitarimus. Tačiau, atsižvelgiant į prieštaringą BAWAG elgesį, nebuvo įrodyta, kad atsisakiusi jo atžvilgiu pripažinti lengvinančią aplinkybę Komisija būtų padariusi akivaizdžią vertinimo klaidą. Pirmosios instancijos teismas mano, kad taip pat nėra reikalo dėl šios priežasties sumažinti baudą, vykdant neribotą jurisdikciją.

3. Dėl pažeidimo nutraukimo (bylos T-259/02, T-261/02, T-263/02, T-264/02 ir T-271/02)

a) Šalių argumentai

495 RZB, BAWAG, PSK, *Erste*, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* kaltina Komisiją nepaisius gairių, nes ji neatsižvelgė į tai, kad bankai iš karto po patikrinimų nutraukė apskritojo stalo susitikimus. Jie teigia, kad šiuo atveju Komisija savo atsisakymo minėtą faktą vertinti

kaip lengvinančią aplinkybę gairių prasme negali motyvuoti nagrinėjimo pažeidimo „akivaizdumu“. ÖVAG ir *NÖ-Hypo* šiuo klausimu pažymi, kad nežinojo apie EB 81 straipsnio pažeidimą. Jie priduria, jog Komisija pažeidė pareigą motyvuoti, nes iš ginčijamo sprendimo nematyti, kokios „ypatingos aplinkybės“ neleidžia vertinti kaip lengvinančios aplinkybės to, kad pažeidimas buvo nedelsiant nutrauktas.

496 Komisija tvirtina, jog pažeidimo nutraukimas automatiškai ne visada yra lengvinanti, o jo tęsimas – sunkinanti aplinkybė. Ji mano, kad šiuo atveju tariamas pažeidimo nutraukimas po jos patikrinimų dėl „akivaizdaus“ daugiamečio pažeidimo pobūdžio negali būti laikomas lengvinančia aplinkybe gairių prasme.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

497 Remiantis gairių 3 punkto trečia įtrauka, „pažeidimo nutraukimas Komisijai įsikišus (visų pirma jai atlikus patikrinimus)“ laikomas lengvinančia aplinkybe. Tačiau bauda negali būti automatiškai sumažinama dėl pažeidimo nutraukimo Komisijai įsikišus, o tai priklauso nuo konkretaus atvejo aplinkybių vertinimo, kurį Komisija atlieka naudodamasi savo diskrecija. Šiuo požiūriu minėtą gairių nuostatą ypač rekomenduojama taikyti įmonei tada, kai nagrinėjamo pažeidimo antikonkurencinis pobūdis nėra akivaizdus. Ir, atvirkščiai, iš esmės jos nereikėtų taikyti, jei nagrinėjamas elgesys, jeigu jis įrodytas, yra aiškiai antikonkurencinis (žr. šio sprendimo 224 punkte minėto sprendimo *Mannesmanröhren-Werke prieš Komisiją* 281 punktą ir 2005 m. birželio 15 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tokai Carbon ir kt. prieš Komisiją*, T-71/03, T-74/03, T-87/03 ir T-91/03, nepaskelbta Rinkinyje – Rink. 2005, p. II-10*, 292 ir 294 punktus).

498 Net jei Komisija anksčiau savanorišką pažeidimo nutraukimą yra vertinusi kaip lengvinančią aplinkybę, taikydama gaires ji gali atsižvelgti į tai, kad vis dar gana dažnai pasitaiko sunkių akivaizdžių pažeidimų, nors nuo pat Bendrijos konkurencijos politikos pradžios buvo aiškus jų neteisėtas pobūdis; todėl ji gali laisvai nuspręsti nebetaikyti šios geranoriškos praktikos ir nekompensuoti tokio pažeidimo nutraukimo baudos sumažinimu (pagal analogiją žr. šio sprendimo 213 punkte minėto sprendimo *MDF* 108 ir 109 punktus).

499 Esant tokioms sąlygoms, tinkamas baudos sumažinimas dėl pažeidimo nutraukimo priklauso nuo to, ar bankai galėjo turėti pagrįstų abejonių dėl savo elgesio neteisėtumo; tai bus įvertintina šio sprendimo 500 ir paskesniuose punktuose. Be to, iš to, kas išdėstyta, išplaukia, kad ginčijamo sprendimo 529 konstatuojamojoje dalyje pateikta nuoroda į akivaizdų pažeidimo pobūdį yra pakankamas Komisijos pasirinkimo motyvavimas.

4. Dėl pagrįstų abejonių, susijusių su konkurenciją ribojančio elgesio neteisėtumu

a) Šalių argumentai

500 BAWAG (byla T-261/02), PSK (byla T-263/02) ir *Erste* (byla T-264/02) pirmiausia mano, kad Komisija kaip lengvinančią aplinkybę turėjo laikyti tai, jog bankai turėjo pagrįstų abejonių dėl savo elgesio neteisėtumo. Šiuo klausimu jie remiasi tam tikrais pačių ir kitų ieškovų nurodytais aspektais, kuriais išreiškia savo abejones dėl pažeidimo kvalifikavimo kaip „labai sunkaus“. Kadangi šie aspektai negali sumažinti tikrojo pažeidimo sunkumo laipsnio (žr. šio sprendimo 252–263 punktus), šioje stadijoje reikia patikrinti, ar jie turėjo įtakos individualaus ieškovų, kurie rėmėsi šiais aspektais, elgesio neteisėtumui. Ieškovų argumentas šiuo klausimu visų pirma susijęs

su istoriniu kartelio kontekstu, nacionalinių institucijų vaidmeniu ir aplinkybe, kad Austrijos teisė nagrinėjamu laikotarpiu nedraudė „elgesio kartelių“ (*Verhaltenskartelle*), t. y. neprivalomojo pobūdžio susitarimų, ir numatė kredito įstaigoms kartelių teisės bendrąją išimtį, kad kartelis nebuvo slaptas ir kad Austrijos Respublika ką tik buvo įstojusi į Europos Sąjungą.

501 Antra, BAWAG, PSK ir *Erste* nurodo Komisijos sprendimų priėmimo praktiką, kuri nėra aiški kredito įstaigų ir pirmiausia susitarimų dėl palūkanų normų atžvilgiu.

502 *Erste* taip pat teigia, kad bankai turėjo pagrįstų abejonių dėl savo veiksmų tarptautinio pobūdžio. Jis išsamiai išanalizuoja aplinkybes, kuriomis remdamasi Komisija ginčijamo sprendimo 30–50 konstatuojamosiose dalyse priėjo prie išvados, kad bankams buvo žinoma apie savo veiksmų neteisėtumą, ir pabrėžia, kad šios aplinkybės neįrodo, jog bankams buvo žinoma apie pažeidimo galimybę visą reikšmingą laikotarpį arba visų susitikimų atžvilgiu, abejonių kilo tik dėl apskritojo stalo susitikimų dėl tarptautinių operacijų arba baigiantis reikšmingam laikotarpiui.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

503 Priešingai nei taisyklės, taikomos nustatant, ar pažeidimas buvo padarytas tyčia (žr. šio sprendimo 205–211 punktus), šiame kontekste svarbu tai, ar ieškovai protingai galėjo suvokti, kad pažeidžia EB 81 straipsnį, o ne tik tai, ar jie žinojo apie šį pažeidimą sudarančias aplinkybes.

504 Reikėtų pažymėti, kad šioje byloje dėl istorinio konteksto ir teisėtų apskritojo stalo susitikimų ištakų susiklostė ypatinga situacija. Tačiau ieškovai, kaip didelėmis lėšomis disponuojančios kredito įstaigos, privalėjo pasirengti teisinėms Austrijos narystės Europos Sąjungoje pasekmėms, kurios jiems nebuvo netikėtos. Visų pirma jie turėjo laiku susipažinti su jiems galiojančių Bendrijos teisės (taip pat EEE teisės) konkurencijos normų turiniu bei su tuo susijusiomis naujovėmis Austrijos teisės atžvilgiu. Todėl galimo susitarimų leistinumo pagal nacionalinę teisę savaime nepakanka, kad galėtų likti pagrįstų abejonių dėl jų veiksmų suderinamumo su Bendrijos teise.

505 Kalbant apie tam tikrų nacionalinių institucijų (*OeNB*, Finansų ministerija ir Ekonomikos rūmai (*Wirtschaftskammer*) dalyvavimą susitikimuose, pasakytina, kad ieškovų pateiktų duomenų nepakanka, kad būtų galima pateisinti pagrįstas abejones dėl apskritojo stalo susitikimų suderinamumo su Bendrijos konkurencijos teise. Nors negalima atmesti galimybės, kad, esant tam tikroms aplinkybėms, kuri nors nacionalinės teisės nuostata arba nacionalinių institucijų elgesys gali būti lengvinanti aplinkybė (pagal analogiją žr. 258 punkte minėto sprendimo *CIF* 57 punktą), šiuo atveju negalima atsižvelgti į tai, kad Austrijos institucijos pritarė tokiam pažeidimui arba jį toleravo, visų pirma turint galvoje lėšas, kuriomis bankai disponavo, kad galėtų gauti tikslios ir teisingos teisinės informacijos.

506 Taigi argumentui, kad ieškovai galėjo protingai manyti, jog jų susitarimai yra teisėti, nes kartelis nebuvo slaptas, negalima pritarti. Straipsniai spaudoje, kuriais remiasi BA-CA ir *Erste*, rodo, kad besidomintiems sluoksniams buvo žinoma apie „Lombardo klubą“ ir mažesniu mastu apie kitus apskritojo stalo susitikimus ir kad susitarimai dėl palūkanų normų nebuvo paslaptis. Tačiau to nepakanka norint

įrodyti, kad viešai buvo žinoma apie kartelį visu jo mastu. RZB ir BA-CA, kurių manymu, ginčijamo sprendimo paskelbimas yra neteisėtas, savo atsakymuose į Pirmosios instancijos teismo klausimus, be kita ko, patvirtino, kad tikslus apskritojo stalo pasitarimų turinys viešai nebuvo žinomas.

507 Bankai taip pat neteisingai tvirtina, kad buvo teisinio netikrumo dėl EB 81 straipsnio taikymo bankų palūkanoms, kuris davė pagrindą pagrįstoms abejonėms dėl jų veiksmų neteisėtumo. Net jei būtų daroma prielaida, kad Komisijos pozicija dėl tokių susitarimų devintajame dešimtmetyje buvo nevienareikšmė, 1989 m. lapkričio 16 d. Komisijos nario, atsakingo už konkurencijos klausimus, pareiškime spaudai (cituotame ginčijamo sprendimo 425 išnašoje) aiškiai nurodoma, kad, Komisijos nuomone, susitarimai dėl bankų palūkanų „riboja konkurenciją lygiai taip pat, kaip kainų karteliai“ ir jų „turi būti vengiama arba atsisakoma“. Taigi Austrijos Respublikos įstojimo į Europos Sąjungą momentu šiuo klausimu jau nebebuvo jokio netikrumo.

508 BAWAG ir PSK negali ginčyti šios pozicijos svarbos motyvuodami tuo, kad ji neturėjo privalomo teisinio poveikio ir aiškiai neatspindi tam tikrų teisinių EB 81 straipsnio taikymo aspektų, visų pirma tokių susitarimų poveikio rinkai reikšmingumo, neigiamo poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai ir išimties taikymo galimybės. Teisės aktuose, kuriais ieškovai remėsi įrodydami teisinį netikrumą susitarimų dėl palūkanų atžvilgiu, Komisija neišsakė savo pozicijos dėl susitarimų, taigi tai nėra privalomojo pobūdžio teisės aktai, kuriuose ji paneigė EB 81 straipsnio taikymą. Be to, reikšmingo ir neigiamo konkurencijos poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai klausimai nėra konkrečiai susiję su susitarimais dėl kainų, o klausimą, ar įmanoma taikyti išimtį, buvo galima išspręsti pateikiant pranešimą. Be to, aplinkybė, kad Komisija ginčijamame sprendime pirmą kartą skyrė baudą už susitarimus dėl palūkanų normų, pati savaime negali būti kvalifikuojama kaip lengvinanti.

509 Galiausiai galimos ieškovų abejonės dėl tarptautinio susitarimų pobūdžio šiuo atveju negali būti laikomos pagrįstomis.

5. Dėl krizės bankų sektoriuje (byla T-264/02)

510 Kalbant apie *Erste* nurodytą struktūrinę krizę Austrijos bankų sektoriuje, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad Komisija nėra įpareigota blogą atitinkamo sektoriaus finansinę padėtį laikyti lengvinančia aplinkybe (2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Lögstör Rör prieš Komisiją* T-16/99, Rink. p. II-1633, 319 ir 320 punktai). Vien dėl to, kad ankstesnėse bylose Komisija į ekonominę sektoriaus padėtį atsižvelgdavo kaip į lengvinančią aplinkybę, ji neprivalo toliau taikyti tokios praktikos (žr. šio sprendimo 196 punkte minėto sprendimo *ICI prieš Komisiją* 372 punktą). Apskritai karteliai paprastai atsiranda kaip tik tada, kai sektorius patiria sunkumų.

6. Išvada

511 Iš to, kas pirmiau išdėstyta, matyti, kad ieškovų prieštaravimai dėl Komisijos atlikto lengvinančių aplinkybių vertinimo yra nepagrįsti.

F — *Dėl ieškinio pagrindų, grindžiamų neteisingu pranešimo dėl bendradarbiavimo vertinimu*

1. Ginčijamas sprendimas

512 Bankų bendradarbiavimą Komisija vertino remdamasi pranešimo dėl bendradarbiavimo D skyriumi. Skirtas baudas ji 10 % sumažino pagal D skyriaus 2 punkto antrą

įtrauką, nes bankai neginčijo pranešime apie kaltinimus išdėstytų faktinių aplinkybių (ginčijamo sprendimo 558 ir 559 konstatuojamosios dalys). Tačiau ji atsisakė sumažinti baudą pagal D skyriaus 2 punkto pirmą įtrauką, pagal kurią bauda gali būti sumažinama, jei „prieš išsiunčiant pranešimą apie kaltinimus įmonė suteikė Komisijai informaciją, dokumentus ir įrodomąją medžiagą, kuri padeda patvirtinti padarytą pažeidimą".

513 Dėl atsakymų į prašymus pateikti informacijos Komisija laikė nuomonės, kad duomenys ir apskritojo stalo susitikimų dalyviai nebuvo paskelbti, o dokumentai nebuvo pateikti savanoriškai, todėl jų negalima kvalifikuoti kaip bendradarbiavimo. Dėl atsakymų į klausimus, susijusius su kartelinių susitikimų turiniu, Komisija pažymi, kad sprendimas grindžiamas jau turimais dokumentais, tad atsakymai neturėjo jokios papildomos vertės (ginčijamo sprendimo 545 ir 546 konstatuojamosios dalys).

514 Dėl bendro bankų faktinių aplinkybių aprašo Komisija mano, kad jame nebuvo vertingesnės informacijos nei reikalaujama pagal teisės aktus. Ji pripažįsta, kad bendrame aplinkybių apraše yra daugiau informacijos nei reikalauta, nes išsamiai išdėstomas istorinis tinklo kontekstas ir apibendrinamas pavienių apskritojo stalo susitikimų turinys. Tačiau šis aprašas labiau buvo skirtas ne aplinkybėms paaiškinti, o bankų gynybai, sušvelninant aplinkybių sunkumą; visų pirma bankai nenurodė tikslių palūkanų normų ir banko komisinių mokesčių tarifų, aprašydami apskritojo stalo susitikimus pagražino tikrovę, atskirai aprašė įvairius apskritojo stalo susitikimus ir neigė vadovaujančią „Lombardo klubo" funkciją.

515 Dėl kartu su bendru aplinkybių aprašu pateiktų dokumentų Komisija pažymi, kad bankai negalėjo atsakyti į jos užklausą nurodyti, kuriuose dokumentuose yra naujų faktinių aplinkybių nei nurodytų dokumentuose, paimtuose per patikrinimus arba turėjusiuose būti perduotais dėl prašymo pateikti informacijos, todėl, nepaisant

didelio dokumentų skaičiaus ir chronologiškos išdėstymo tvarkos, ji nusprendė, kad jie nedavė jokios papildomos naudos. Komisija taip pat kaltina bankus nepateikus visų prašomų dokumentų. Ji nurodo 1998 m. gegužės 25 d. „Halės bankų apskritojo stalo susitikimo" protokolą, kurį gavo iš anoniminio informatoriaus, ir protokolus, kurie buvo pateikti kartu su atsakymu į papildomą pranešimą apie kaltinimus (ginčijamo sprendimo 547–557 konstatuojamosios dalys).

2. Šalių argumentai

516 Visi ieškovai, išskyrus RLB (byla T-262/02), teigia, kad Komisija neteisėtai atsisakė visų pirma atsakymus į jiems skirtą prašymą suteikti informacijos ir prie jų pridėtus dokumentus, taip pat bendrą faktinių aplinkybių aprašą ir prie jo pridėtus dokumentus laikyti savanorišku bendradarbiavimu pagal pranešimo dėl bendradarbiavimo D skyriaus 2 punkto pirmą įtrauką ir už tai sumažinti baudą nuo 10 % iki 50 %.

517 Byloje T-259/02 *RZB* mano, kad jo bendradarbiavimas prilygintinas spontaniškam bendradarbiavimui pagal pranešimo dėl bendradarbiavimo B arba C skyrius, be to, jis pripažino antikonkurencinį pažeidimo tikslą. Byloje T-260/02 BA-CA kaltina Komisiją neatsižvelgus į 33 segtuvus su daugiau kaip 10 000 puslapių apimties papildomais dokumentais, kuriuos jis pateikė 1999 m. balandžio mėn., ir į papildomą informaciją, išdėstytą atsakymuose į pranešimą apie kaltinimus.

518 Ieškovai kaltina Komisiją reikalavus iš jų bendradarbiavimo „papildomos naudos", kad į jį būtų atsižvelgta. Jų nuomone, tai yra neleistinas Komisijos pranešimo apie atleidimą nuo baudų ir baudų sumažinimą kartelių atveju (OL C 45, 2002, p. 3) taikymas atgaline data.

519 Ieškovai pažymi, kad jų bendradarbiavimas atsakant į prašymus pateikti informacijos ir pateikiant bendrą faktinių aplinkybių aprašą buvo savanoriškas tuo požiūriu, jog buvo pateikta daugiau informacijos, nei Komisija gali reikalauti pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnį; bet kuriuo atveju jis gerokai palengvino Komisijos darbą.

520 Dėl atsakymų į prašymus pateikti informacijos ieškovai tvirtino, kad Komisija jiems uždavė tokius klausimus, kurie buvo neleistini jų teisės į gynybą požiūriu ir į kuriuos jie neprivalėjo atsakyti. Išskyrus RZB (byla T-259/02), jie teigia, kad taip buvo tokių klausimų atveju:

— prašymo pateikti vidaus dokumentus (užrašus, protokolus ir t. t.), susijusius su tam tikrais susitikimais,

— arba, jei tokių dokumentų nėra, – išdėstyti šių susitikimų turinį.

Be to, neleistini yra „visa apimantys“ klausimai, kuriais jie buvo raginami:

— pateikti duomenis (įskaitant duomenis apie pirmą ir paskutinį susitikimą) ir nurodyti įvairių išvardytų apskritojo stalo susitikimų, „galimų kitų reguliariai vykusių apskritojo stalo susitikimų“, visų federalinių žemių ir regioninių susitikimų dalyvius (pavardes, įmonę, pareigas),

— pateikti Komisijai visus – oficialius ir neoficialius – protokolus, užrašus, korespondenciją arba kitus dokumentus (jeigu jie nebuvo paimti per patikrinimus), informuojančius apie kiekvieno banko susitikimus, pokalbius ar kitokius ryšius su kitomis Austrijos kredito įstaigomis, susijusius su ankstesniame klausime išvardytais apskritojo stalo susitikimais (parengtais iki, per arba po šių kontaktų).

521 Bankų nuomone, jų atsakymai į šiuos neleistinus klausimus ir reikalautų dokumentų pateikimas turi būti kvalifikuojamas kaip savanoriškas bendradarbiavimas. BA-CA (byla T-260/02) tvirtina, kad tai pasakytina netgi apie visus atsakymus į prašymus pateikti informacijos, nes atsakymai į leistinus klausimus buvo glaudžiai susiję su atsakymais į neleistinus klausimus. RZB taip pat teigia, kad visi bankų atsakymai turi būti kvalifikuoti kaip savanoriški, nes Komisija nepriėmė jokio sprendimo pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 5 dalį.

522 Dėl bendro faktinių aplinkybių aprašo ieškovai nurodo, kad jame pateikta informacija ir pridėti dokumentai yra kur kas išsamesni nei informacija ir dokumentai, kurie buvo prašymo pateikti informaciją dalykas.

523 Ieškovai pabrėžia savo bendradarbiavimo praktinę naudą Komisijos tyrimui. Jie pažymi, kad atsakymuose į neleistinus klausimus ir bendrame faktinių aplinkybių apraše buvo pateikta naujų faktų, nes Komisijai buvo pranešta apie daug apskritojo stalo susitikimų, apie kuriuos, nepaisant patikrinimų, ji nežinojo. Dublike keletas ieškovų pateikė ginčijamame sprendime paminėtų 36 dokumentų sąrašą, kurie pirmą kartą buvo perduoti kartu su bendru faktinių aplinkybių aprašu.

524 Bet kuriuo atveju jie teigia, kad, neatsižvelgiant į šiuos naujus aspektus, jų bendradarbiavimas gerokai palengvino Komisijos darbą. Viena vertus, atsakymai į prašymą pateikti informacijos buvo labai išsamūs. Kita vertus, be bendro faktinių aplinkybių aprašo, kuriame didelėmis sąnaudomis ir pastangomis buvo sukaupti ir sugrupuoti visi faktai ir dokumentai ir kuris Komisijai buvo perduotas netrukus po tyrimo pradžios, šiai institucijai būtų buvę labai sunku suvokti ryšius tarp informacijos, gautos iš atskirų bankų, ir dokumentų. Jie nurodo, kad yra pavyzdžių, parodančių, jog Komisija ne kartą rėmėsi šiame apraše pateiktu apskritojo stalo susitikimų aprašymu ir prie jo pateiktais dokumentais, visų pirma dėl faktinių aplinkybių, kurios jai po patikrinimų ir iš atsakymų į prašymą pateikti informacijos nebuvo žinomos. Ieškovai neigia Komisijos padarytą prielaidą, kad bendru faktinių aplinkybių aprašu buvo siekiama pagražinti situaciją. Jie mano, kad tai, jog nebuvo pateiktas vienintelio vietinio susitikimo, kuriame daugelis jų nedalyvavo ir apie kurį netgi nežinojo, protokolas, nesumažina bendro faktinių aplinkybių aprašo praktinės naudos, o atsakyme į papildomą pranešimą apie kaltinimus pateikti dokumentai nebuvo svarbūs.

525 BAWAG ir PSK (bylos T-261/02 ir T-263/02) taip pat mano, kad, atsižvelgiant į Komisijos sprendimų priėmimo praktiką, baudos sumažinimas už faktinių aplinkybių neginčijimą 10 % yra pernelyg mažas.

526 Komisija iš esmės tvirtina, kad ieškovų atsakymuose į prašymus pateikti informacijos ir bendrame faktinių aplinkybių apraše pateikta informacija bei dokumentai, palyginti su duomenimis, kuriuos perduoti bankus įpareigojo Reglamento Nr. 17 11 straipsnis, nedavė papildomos naudos. Net jeigu būtų preziumuojama, kad dalis prašyme pateikti informacijos nurodytų klausimų viršijo informacijos, kurios ji galėjo iš bankų reikalauti, ribas, tai nėra reikšminga, nes ginčijamas sprendimas grindžiamas vien egzistuojančiais dokumentais.

3. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

a) Pirminės pastabos

527 Iš pradžių reikėtų atmesti RZB argumentą, kad jo bendradarbiavimas turėtų būti įvertintas pagal pranešimo dėl bendradarbiavimo B arba C skyrių.

528 Kadangi šis bendradarbiavimas prasidėjo Komisijai užbaigus patikrinimą, pranešimo B skyrius, skirtas tam atvejui, kai įmonė Komisijai praneša apie slaptą kartelį prieš jai atliekant patikrinimą, nėra taikomas. Dėl C skyriaus, kuris taikomas tada, kai įmonė „praneša apie slaptą kartelį, Komisijai atlikus įmonėse kartelio narėse patikrinimą (ir) šiam nedavus pakankamo pagrindo pagrįsti procedūros dėl sprendimo priėmimo pradėjimo", pasakytina, kad remiantis aplinkybe, jog Komisija po patikrinimo paprašė informacijos, negali būti daroma išvada, kad patikrinimai nedavė pakankamo pagrindo pagrįsti procedūros dėl sprendimo priėmimo pradėjimą. Be to, kaip teigiama šio sprendimo 506 punkte, kai kurie kartelio aspektai net nebuvo slapti. Todėl šiuo atveju netaikytinas ir pranešimo dėl bendradarbiavimo C skyrius.

529 Remiantis nusistovėjusia teismų praktika, toks bendradarbiavimas atliekant tyrimą, kuris neviršija įmonei pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 4 ir 5 dalis tenkančių pareigų, nepateisina baudos sumažinimo (1992 m. kovo 10 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Solvay prieš Komisiją*, T-12/89, Rink. p. II-907, 341 ir 342 punktai ir šio sprendimo 262 punkte minėto sprendimo *Cascades prieš Komisiją* 260 punktas). Tačiau toks sumažinamas pateisinamas tada, kai įmonės suteikia informacijos, išsamesnės už tą, kurios Komisija gali reikalauti pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnį (žr. šio sprendimo 262 punkte minėto sprendimo *Cascades prieš*

Komisiją 261 ir 262 punktus ir 2003 m. liepos 9 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Daesang et Sewon Europe prieš Komisiją*, T-230/00, Rink. p. II-2733, 137 punktą).

530 Be to, remiantis nusistovėjusia teismų praktika, kad įmonei bauda būtų sumažinta dėl bendradarbiavimo, jos veiksmai turi padėti Komisijai įvykdyti užduotį nustatyti bei užkirsti kelią Bendrijos konkurencijos teisės pažeidimams (žr. šio sprendimo 333 punkte minėto sprendimo *KTS* 270 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką bei 2004 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Corus UK prieš Komisiją*, T-48/00, Rink. p. II-2325, 193 punktą) ir atspindėti tikro bendradarbiavimo dvasią (šio sprendimo 189 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 395 ir 396 punktai).

531 Todėl Pirmosios instancijos teismas, viena vertus, turi išnagrinėti, ar Komisija pakankamai įvertino, kiek šiuo atveju bankų bendradarbiavimas viršijo Reglamento Nr. 17 11 straipsnio reikalaujamas ribas. Šiuo klausimu jis atlieka išsamią kontrolę, visų pirma dėl įmonių teisės į gynybą, susijusios su jų pareiga atsakyti į prašymą pateikti informacijos, ribų.

532 Kita vertus, Pirmosios instancijos teismas turi patikrinti, ar Komisija pranešimo dėl bendradarbiavimo atžvilgiu teisingai įvertino bendradarbiavimo naudą pažeidimui nustatyti. Neviršydama šių pranešimo nubrėžtų ribų, Komisija naudojasi savo diskrecija įvertinti, ar informacija arba dokumentai, kuriuos įmonė pateikė savanoriškai, padėjo jai atlikti užduotį ir ar, remiantis šiuo pranešimu, įmonei reikia sumažinti baudą (žr. šio sprendimo 189 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 393 ir 394 punktus). Šiam įvertinimui taikoma tik ribota teisminė kontrolė.

533 Įgyvendindama savo diskreciją, Komisija negali nepaisyti vienodo požiūrio principo, kuris yra pažeidžiamas, kai panašios situacijos vertinamos skirtingai arba skirtingos situacijos vertinamos vienodai, išskyrus atvejus, kai toks vertinimas gali būti objektyviai pateisinamas (žr. šio sprendimo 333 punkte minėto sprendimo *KTS* 237 punktą; 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *ABB Asea Brown Boveri prieš Komisiją*, T-31/99, Rink. p. II-1881, 240 punktą bei jame nurodytą teismų praktiką ir šio sprendimo 331 punkte minėto sprendimo *Tokai I* 394 punktą) Vadovaudamasi šiuo principu, Komisija negali skirtingai vertinti įmonių, kurioms skirtas vienas ir tas pats sprendimas, bendradarbiavimo.

534 Tačiau remiantis vien aplinkybe, kad Komisija ankstesnėje sprendimų priėmimo praktikoje už tam tikrą elgesį tam tikra dalimi sumažindavo baudą, negalima daryti išvados, kad ji yra įpareigota per vėlesnę administracinę procedūrą vertindama panašų elgesį atitinkamai sumažinti baudą (dėl lengvinančios aplinkybės žr. šio sprendimo 205 punkte minėto sprendimo *Mayr-Melnhof* 368 punktą ir 1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Fiskeby Board prieš Komisiją*, T-319/94, Rink. p. II-1331, 82 punktą; dėl bendradarbiavimo žr. 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Brugg Rohrsysteme prieš Komisiją*, T-15/99, Rink. p. II-1613, 193 punktą).

b) Dėl atsakymų į prašymą pateikti informacijos

Dėl sprendimo pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 5 dalį nebuvimo (byla T-259/02)

535 Pirmiausia reikia atmesti RZB argumentą, kad visi atsakymai į prašymą pateikti informacijos turi būti vertinami kaip savanoriškas bendradarbiavimas, nes Komisija bankų atžvilgiu nepriėmė sprendimo pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 5 dalį.

536 Jei pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 1 ir 2 dalis būtų gauta informacija, kurią atskleisti Komisija savo sprendimu gali pareikalauti pagal šio straipsnio 5 dalį, tokiu atveju tik skubus atitinkamos įmonės atsakymas galėtų būti kvalifikuojamas kaip bendradarbiavimas. Komisijos užduotis yra vertinti, ar tokia skuba taip palengvino jos darbą, kad gali būti pateisinamas baudos sumažinimas; pranešimas dėl bendradarbiavimo jos neįpareigoja dėl minėtos priežasties sistemiškai mažinti baudą.

Dėl savanoriško atsakymų į prašymą pateikti informacijos pobūdžio

537 Reikėtų priminti, kad Komisijos pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 1 ir 2 dalis įvairiems bankams skirtų prašymų pateikti informacijos apimtis svyravo nuo 30 klausimų (BA-CA) iki 3 klausimų (ÖVAG ir PSK-B). Bankams pateikti klausimai išsamiausiuose prašymuose pateikti informacijos, be kita ko, buvo susiję su:

— tam tikrų specialių apskritojo stalo susitikimų atveju:

— dalyvių nurodymu (pavardės, įmonės, pareigų),

— visų su jais susijusių vidaus dokumentų (užrašų, raštų, protokolų) pateikimu,

— pokalbių turinio aprašymu, jeigu jis nebuvo aiškus iš pateiktų dokumentų;

— konkrečiai įvardytų apskritojo stalo susitikimų atveju:

— susitikimų datos, įskaitant pirmą ir paskutinį susitikimą, bei dalyvių nurodymu.

— visų su jais susijusių dokumentų pateikimu, jeigu jie nebuvo paimti per patikrinimą;

— bendro pobūdžio apskritojo stalo susitikimų atveju:

— susitikimų datos, įskaitant pirmą ir paskutinį susitikimą, bei dalyvių nurodymu,

— visų su jais susijusių dokumentų pateikimu, jeigu jie nebuvo paimti per patikrinimą,

— pokalbių turinio aprašymu;

— „galimų kitų reguliariai vykusių apskritojo stalo susitikimų atveju – su jų datos, įskaitant pirmą ir paskutinį susitikimą, bei dalyvių nurodymu.

538 Prašymuose pateikti informacijos taip pat būdavo nurodomi tokie prašymai:

— „Pateikite visus protokolus, raštus, korespondenciją arba kitus dokumentus, susijusius su susirinkimais, pokalbiais arba kitais Jūsų įmonės ryšiais su kitomis Austrijos kredito įstaigomis per toliau nurodytus apskritojo stalo susitikimus arba galimus kitus reguliariai vykusius apskritojo stalo susitikimus (vykusius iki, per ar po tokių kontaktų). Nurodykite datas (įskaitant atitinkamai pirmo ir paskutinio susitikimo datą) ir dalyvius (pavardes, įmonę, pareigas)". (Toliau pateikiamas tam tikrų apskritojo stalo susitikimų sąrašas)

— „Pateikite visus dokumentus (korespondenciją, nurodymus, užrašus, raštus, aplinkraščius ir t. t.) bei viešus Jūsų įmonės veiksmus, susijusius su aktyvių ir pasyvių operacijų sąlygų pasikeitimu, reklamos priemonėmis, banko komisinių mokesčių suderinimu ir su palūkanų indeksavimo išlygos įvedimu nuo 1994 m. sausio mėn. iki šios dienos".

539 Remiantis nusistovėjusia teismų praktika, Komisija, pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 5 dalį perduodama prašymą pateikti informacijos, negali įpareigoti įmonės pateikti atsakymus, kuriais ši turėtų pripažinti pažeidimo faktą, kurį įrodyti privalo Komisija (1989 m. spalio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Orkem prieš Komisiją*, 374/87, Rink. p. 3283, 35 punktas; 2001 m. vasario 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Mannesmannröhren-Werke prieš Komisiją*, T-112/98, Rink. p. II-729, 67 punktas). Tačiau Komisija turi teisę nurodyti įmonėms pateikti visą būtiną informaciją apie faktus, kurie joms gali būti žinomi, ir prireikus perduoti jai turimus su tuo susijusius dokumentus, net jeigu jais pasinaudojus galima nustatyti konkurenciją pažeidžiančius veiksmus. Taigi Komisija gali įpareigoti įmones atsakyti vien į klausimus dėl faktų ir pateikti egzistuojančius dokumentus (žr. minėtų sprendimų *Orkem prieš Komisiją* 34 punktą ir *Mannesmannröhren-Werke prieš Komisiją* 65 punktą).

540 Tačiau prašymai pateikti informacijos, kuriais įmonių prašoma nurodyti susitikimų, kur jos tariamai dalyvavo, dalyką ir eigą bei jų rezultatus arba išvadas, jei kyla įtarimas, kad šių susitikimų dalykas buvo konkurencijos apribojimas, yra nesuderinami su teise į gynybą, nes toks prašymas pateikti informacijos gali priversti įmones prisipažinti dalyvavus darant Bendrijos konkurencijos normų pažeidimą (žr. šio sprendimo 539 punkte minėto sprendimo *Mannesmannröhren-Werke prieš Komisiją* 71–73 punktus ir jame nurodytą teismų praktiką bei šio sprendimo 331 punkte minėto sprendimo *Tokai I* 402, 403, 406 ir 407 punktus).

541 Taigi Komisija turėjo teisę, pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 5 dalį perduodama prašymą pateikti informacijos, pareikalauti iš bankų nurodyti apskritojo stalo susitikimų datas ir jų dalyvius. Tai taikytina ne tik apskritojo stalo susitikimams, kurių atveju Komisija po patikrinimo turėjo tikslios informacijos, pavyzdžiui, apie tam tikrų susitikimų pavadinimus ir datas, bet ir visiems kitiems apskritojo stalo susitikimams, nes Komisija po patikrinimų turėjo daug įrodymų dėl organizuoto susitarimų, priimtų daugelyje apskritojo stalo susitikimų dėl visų bankininkystės produktų, tinklo buvimo. Esant šioms aplinkybėms, atsakymai į prašymus, pateiktus siekiant gauti faktinės informacijos apie visus apskritojo stalo susitikimus, negali būti kvalifikuojami kaip savanoriški, o Komisija nepadarė teisės klaidos, atsisakydama atsižvelgti į savanorišką bendradarbiavimą.

542 Kaip išplaukia iš ginčijamo sprendimo 546 konstatuojamosios dalies, Komisija pripažino savarankišką atsakymų į klausimus dėl kartelio susitikimų turinio pobūdį.

543 Dėl klausimo, ar Komisija padarė teisės klaidą ginčijamo sprendimo 546 konstatuojamojoje dalyje nurodydama, kad atsakant į prašymus pateikti informacijos dokumentai buvo perduoti nesavanoriškai, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad Komisija vardan Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 2 ir 5 dalių veiksmingumo turi teisę nurodyti įmonėms pateikti visą būtiną informaciją apie faktus, kurie joms gali

būti žinomi, ir prireikus perduoti jai turimus su tuo susijusius dokumentus, net jeigu jais pasinaudojus galima nustatyti vienos ar kitos įmonės konkurenciją pažeidžiančius veiksmus (šio sprendimo 539 punkte minėto sprendimo *Orkem prieš Komisiją* 34 punktas; 2006 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš SGL Carbon*, C-301/04 P, Rink. p. I-5915, 41 punktas bei šio sprendimo 539 punkte minėto sprendimo *Mannesmannröhren-Werke prieš Komisiją* 65 punktas).

544 Todėl dokumentų, susijusių su prašyme pateikti informacijos nurodytais susitikimais, pateikimas negali būti kvalifikuojamas kaip savanoriškas bendradarbiavimas, nes Komisija, pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 5 dalį perduodama prašymą pateikti informacijos, galėjo įpareigoti bankus nurodyti minėtus dokumentus (šio sprendimo 543 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš SGL Carbon* 44 punktas). Tad prieštaravimas, kad Komisija savanoriško šių dokumentų pateikimo atžvilgiu padarė teisės klaidą, yra nepagrįstas.

545 Be to, tas pats pasakytina ir tuo atveju, jei savanoriškas šių dokumentų pateikimo pobūdis būtų vertinamas kitaip.

546 Jei pagal prašymą pateikti informacijos bankų perduoti dokumentai būtų vertinami kaip savanoriškas bendradarbiavimas, šiuo atveju tai negalėtų lemti baudos sumažinimo daugiau kaip 10 %, kurį Komisija pritaikė ginčijamame sprendime.

547 Šiuo požiūriu iš BAWAG, PSK, *Erste* ir Komisijos atsakymų į Pirmosios instancijos teismo klausimus, kurių teisingumo kiti ieškovai neginčijo, išplaukia, kad Komisija po patikrinimų turėjo daugiau kaip 5 000 puslapių dokumentų, kurie buvo svarbūs „Lombardo klubo“ kartelio buvimui, veikimui, dalyviams, trukmei ir mastui įrodyti bei svarbiausiems apskritojo stalo susitikimams nustatyti, kopijų. Nors teisinga tai,

kad ieškovai, atsakydami į prašymą pateikti informacijos, perdavė 11 000 puslapių dokumentų, jie neginčija, kad tarp jų buvo po keletą daugelio dokumentų kopijų ir kad atsakymuose į prašymą pateikti informacijos buvo daug dokumentų, kuriuos Komisija gavo per patikrinimus. Ieškovai savo atsakymuose į prašymus pateikti informacijos taip pat nenurodė, kokia dalis dokumentų, perduotų pagal prašymą pateikti informacijos, nebuvo paimta per patikrinimus ir kurių pateikimas prilygo pažeidimo pripažinimui.

548 Šiuo klausimu iš *Erste* pateiktos ir kitų šalių neginčytos lentelės išplaukia, kad 44 % nuorodų yra susijusios su ginčijamame sprendime pateikiamais dokumentais, paimtais per patikrinimus. Tai parodo šių dokumentų svarbą konstatuojant pažeidimą. Ją taip pat patvirtina tai, kad Komisija galėjo bankams nusiųsti labai išsamius prašymus pateikti informacijos. Šie prašymai pateikti informacijos rodo, kad Komisija aptiko svarbiausių apskritojo stalo susitikimų įkalčių arba jų įrodymų. Be to, nors Komisija pateikė daugybę klausimų, į kuriuos atsakyti atitinkamų subjektų nebuvo galima priversti, ir to jie neneigia, tai netaikytina klausimams dėl susitikimų datos ir dalyvių pavardžių. Todėl ieškovai galėjo būti įpareigoti suteikti Komisijai informacijos, galėjusios jai padėti sugrupuoti per patikrinimus paimtus įvairių apskritojo stalo susitikimų dokumentus ir taip nustatyti jų reikšmę bei įrodomąją galią.

549 Be to, tai, kad Komisija ginčijamame sprendime rėmėsi dokumentais, kurie buvo perduoti pagal prašymą pateikti informacijos, neįrodo, kad ji šių dokumentų negavo per patikrinimus. Komisija neginčijamai nurodė, kad ji buvo linkusi remtis ieškovų susistemintais dokumentais, neatsižvelgdama į tai, ar tie dokumentai jau buvo įtraukti į bylą.

550 Be to, tie ieškovai, kurie išnagrinėjo minėtų dokumentų įrodomąją galią, nurodė tik keletą dokumentų, kuriems jie teikė didesnę įrodomąją galią. Pavyzdžiui, BAWAG ir PSK teigia, kad 37 jų pagal prašymą pateikti informacijos perduoti dokumentai iš beveik 900 ginčijamame sprendime cituotų dokumentų turėjo didesnę įrodomąją galią. Tačiau jie netvirtina, kad šie dokumentai buvo reikalingi esminiams faktams ginčijamame sprendime patvirtinti.

551 Iš to, kas pirmiau išdėstyta, išplaukia, kad ieškovai neįrodė, jog atsakant į prašymą pateikti informacijos perduoti dokumentai buvo reikalingi tam, kad leistų Komisijai nustatyti visus svarbiausius apskritojo stalo susitikimus arba kad be jų per patikrinimus gautų dokumentų nebūtų pakakę, kad būtų galima iš esmės įrodyti pažeidimą ir priimti sprendimą dėl baudos skyrimo.

c) Dėl bendro faktinių aplinkybių aprašo

552 Komisija ginčijamo sprendimo 553 konstatuojamojoje dalyje pripažino, kad bankai bendrame faktinių aplinkybių apraše savanoriškai pateikė išsamesnės informacijos, nei reikalauta.

553 Galimybę atsižvelgti į šį bendradarbiavimą susiejusi su papildomos naudos reikalavimu, išplaukiančiu iš pranešimo apie „naujus faktus“ arba iš bylą suprasti padedančių paaiškinimų, Komisija neviršijo jai priklausančios diskrecijos įvertinti, ar bendradarbiavimas pagal pranešimo dėl bendradarbiavimo D skyriaus 2 punkto pirmą įtrauką padeda „atskleisti padarytą pažeidimą“. Nei pranešimas dėl bendradarbiavimo, nei šio sprendimo 530 punkte nurodyta teismų praktika neįpareigoja Komisijos sumažinti baudos už praktinę ar logistinę pagalbą jos tyrimui.

554 Dėl klausimo, ar Komisija, vertindama šio bendradarbiavimo mastą ir naudą, neteisingai įvertino, kuria dalimi bendro faktinių aplinkybių aprašo priede pateikti dokumentai buvo „nauji“, palyginti su atsakymų į prašymus pateikti informacijos priedais, reikėtų nurodyti, kad per administracinę procedūrą bankai nemanė galintys pateikti Komisijai šiais klausimais prašomų paaiškinimų (žr. šio sprendimo 19 punktą). Esant tokioms aplinkybėms, Komisija negali būti kaltinama šiuo požiūriu padariusi klaidą.

555 Komisija taip pat turėjo teisę, vertindama savanoriško bankų bendradarbiavimo naudą, atsižvelgti į tai, kad bankai kartu su bendru faktinių aplinkybių aprašu jai neperdavė visų dokumentų, susijusių su apskritojo stalo susitikimais (žr. šio sprendimo 515 punktą). Galiausiai neišsamūs bendro faktinių aplinkybių aprašo priedai mažina jo patikimumą ir naudą Komisijos darbui.

556 Be to, Komisija turėjo įvertinti, ar bendrame faktinių aplinkybių apraše pateikti paaiškinimai padėjo jai geriau suprasti bylos esmę. Pirmosios instancijos teismas šį vertinimą gali paneigti tik esant akivaizdžiai klaidai. Taigi Komisija šiuo požiūriu turėjo teisę daryti prielaidą, kad bankai šį dokumentą pasitelkė kaip galimybę išdėstyti savo požiūrį į apskritojo stalo susitikimus, t. y. kaip gynybos priemonę. Iš tikrųjų natūralu ir teisėta, kad įmonė, kurios atžvilgiu Komisija atlieka tyrimą, imasi tokių veiksmų. Todėl šis dokumentas, visiškai neatsižvelgiant į konkretų jo turinį, neleido Komisijai išsiversti be bylos tyrimo ir savos analizės bei nevertinti faktinių aplinkybių ir įrodymų.

557 Tai, kad Komisija rengdama ginčijamą sprendimą rėmėsi bankų bendro faktinių aplinkybių aprašo priede sugrupuotų dokumentų kopijomis, o ne pačios per patikrinimus ir atsakant į prašymus pateikti informacijos gautų dokumentų kopijomis bei bendro faktinių aplinkybių aprašo redakcine dalimi, šiomis

aplinkybėmis neįrodo, kad pateikti paaiškinimai iš esmės palengvino Komisijos darbą, net jei techniniu požiūriu šiai buvo lengviau tirti bylą.

558 Todėl ieškovų prieštaravimai dėl Komisijos atlikto bendro faktinių aplinkybių aprašo vertinimo yra atmestini.

d) Dėl specialių RZB ir BA-CA kaltinimų

Dėl RZB padaryto antikonkurencinio pažeidimo tikslo pripažinimo

559 Reikia atmesti RZB teiginį, kad Komisija turėjo atsižvelgti į tiesioginį jo prisipažinimą dėl antikonkurencinio tikslo. Teisinga, kad kartelio pripažinimas gali labiau palengvinti Komisijos darbą vykstant tyrimui nei paprasčiausias faktinių aplinkybių pripažinimas ir todėl Komisija faktines aplinkybes pripažinusias įmones gali vertinti kitaip nei įmones, kurios pripažino ir kartelio buvimą (333 punkte minėto sprendimo *KTS* 270 punktas). Vis dėlto Komisija neįpareigota daryti tokio skirtumo. Ji kiekvienu atskiru atveju privalo įvertinti, ar toks prisipažinimas iš tikrųjų palengvino jos darbą. Tačiau antikonkurencinis šioje byloje nagrinėjamo elgesio tikslas daugelio susitikimų, kuriuos pripažino visi bankai, atveju išplaukia iš paties jų dalyko, kurį sudarė susitarimas dėl kainų ar kitų konkurencijos veiksnių. Tiesioginis šio tikslo pripažinimas niekaip nepapildo šios aplinkybės. Todėl šioje byloje Komisija neprivalėjo sumažinti baudos dėl šios priežasties.

Dėl papildomų BA-CA nurodytų aplinkybių

560 Kalbant apie 33 segtuvus su daugiau kaip 10 000 puslapių, kuriuos 1999 metų balandžio mėnesį BA-CA atsiuntė Komisijai, reikia priminti, kad pateikę bendrą faktinių aplinkybių aprašą visi bankai siekė vienodai bendradarbiauti vykstant tyrimui, todėl, siekiant paisyti vienodo požiūrio principą taikant pranešimą dėl bendradarbiavimo, bauda turi būti esant galimybei vienodai sumažinama visiems bankams (333 punkte minėto sprendimo *KTS* 270 punktas). Šiomis sąlygomis vieno iš bankų papildomų dokumentų pateikimas gali pateisinti vėlesnį individualų baudos sumažinimą tik tuomet, jei per šį bendradarbiavimą iš tikrųjų buvo sužinota naujų ir naudingų aplinkybių, palyginti su bendrai visų įmonių išdėstytomis. Be to, kaip teisingai pažymi Komisija, šių papildomų dokumentų vertė yra atvirkščiai proporcinga bendram faktinių aplinkybių aprašui: jei pastarasis buvo išsamus, tai, kad BA-CA pateikė naujus dokumentus, negalėjo būti reikšminga, o priešingu atveju bendras aprašas turi būti laikomas ribotai naudingu.

561 Šiuo klausimu iš BA-CA atsakymų į Pirmosios instancijos teismo klausimus išplaukia, kad iš daugiau kaip 10 000 puslapių pateiktų dokumentų 33 jų buvo cituoti ginčijamame sprendime. Tačiau savanoriško bendradarbiavimo reikšmė priklauso ne nuo pateiktų dokumentų skaičiaus, o nuo jų reikšmingumo ir naudingumo nustatant pažeidimą. Negali būti automatiškai pripažįstama, kad daugiau kaip 10 000 puslapių dokumentų pateikimas, iš kurių tik 33 yra dokumentai, kuriais paremtas ginčijamas sprendimas, palengvino Komisijos darbą. Nors BA-CA pateikti dokumentai galėjo palengvinti pažeidimo nustatymą, net jei jie nebuvo cituoti ginčijamame sprendime, dokumentų panaudojimas yra svarbus jų naudingumo įrodymas, o tai BA-CA, be to, pats teigė savo pastabose. Atsižvelgiant į tai, kad, remiantis BA-CA paaiškinimais, išdėstydama faktines aplinkybes Komisija ginčijamame sprendime citavo 892 dokumentus, papildomų BA-CA pateiktų dokumentų nauda laikytina ribota. Tai juo labiau pasakytina dėl to, kad BA-CA neteigia, jog 1999 metų balandžio mėnesį pateikti dokumentai turėjo lemiamos reikšmės reikšmingoms ginčijamo sprendimo nuostatoms. Teisinga, kad BA-CA tvirtina, jog 21 atveju ginčijamo sprendimo teiginiai paremti tik vienu iš 1999 metų balandžio mėnesį jo pateiktų dokumentų. Tačiau šešiais iš šių atvejų BA-CA nurodytas dokumentas buvo cituotas kartu su

kitais dokumentais, o ieškovas nepateikė detalesnių paaiškinimų, leidžiančių patikrinti, kokia reikšmė teko kiekvienam jų. Dviem kitais atvejais BA-CA dokumentuose kalbama apie susitarimų pavyzdžius, kuriems visame kartelyje tenka antraeilis vaidmuo (ginčijamo sprendimo 65 ir 66 konstatuojamosios dalys), o vienu atveju kalbama apie to paties susitikimo protokolą (ginčijamo sprendimo 248 konstatuojamoji dalis).

562 Šiomis sąlygomis Komisija neprivalėjo papildomai dėl šios priežasties sumažinti BA-CA baudos.

563 Siekdamas įrodyti, kad Komisija naudojo jo pateiktus dokumentus, BA-CA prašo Pirmosios instancijos teismo kaip liudytoją apklausti Komisijos pareigūną, kuris iš esmės parengė ginčijamą sprendimą. Kadangi šių dokumentų panaudojimas savaime neįrodo, jog jų pateikimas iš esmės palengvino Komisijos darbą, šis pasiūlytas įrodymų gavimo būdas nėra tiesiogiai reikšmingas vertinant minėtus dokumentus. Taigi šis prašymas dėl tyrimo priemonių netenkintinas.

564 BA-CA taip pat neteisingai teigia, kad Komisija kaip į bendradarbiavimą turėjo atsižvelgti į jo atsakymą į pranešimą apie kaltinimus. Šis atsakymas iš esmės skirtas suteikti įmonei galimybę ginti savo teises, todėl jo turinį Komisija privalo išnagrinėti labai atidžiai. Tokio atsakymo įtaka Komisijos sprendimui parodo, kad BA-CA atliko savo gynybinę funkciją, tačiau nereiškia, kad jis suteikė papildomos naudos arba palengvino ar supaprastino Komisijos darbą.

e) Išvada

565 Iš išdėstytų argumentų išplaukia, kad ieškinių pagrindai, susiję su pranešimo dėl bendradarbiavimo nepaisymu, yra atmestini.

566 Be to, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą, palyginti su kuriuo Komisijos nustatytos baudos atrodo nedidelės, Pirmosios instancijos teismas, naudodamasis savo neribota jurisdikcija, mano, kad ieškovų bendradarbiavimas nagrinėjamoje byloje nepateisina papildomo jiems skirtų baudų sumažinimo.

G — *Dėl procedūros taisyklių pažeidimo (byla* T-271/02*)*

567 Papildomas ÖVAG ir *NÖ-Hypo* prašymas, kuriuo siekiama jiems skirtų baudų sumažinimo dėl to, kad FPÖ neteisėtai buvo pripažinta skundo pareiškėja ir dėl kaltinimų perdavimo šiai politinei partijai, negali būti patenkintas.

568 Teisinga, kad tam tikrais procedūros pažeidimais galima pateisinti baudos sumažinimą, net jeigu jie negali lemti ginčijamo sprendimo panaikinimo (1998 m. gruodžio 17 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Baustahlgewebe prieš Komisiją*, C-185/95 P, Rink. p. I-8417, 26–48 punktai).

569 Tačiau baudos sumažinimą galima pateisinti tik tokiais procedūros pažeidimais, kurie gali padaryti didelės žalos šalies interesams, kuriuos ji nurodo (568 punkte

minėto sprendimo *Baustahlgewebe prieš Komisiją* 30 punktas). Taip, be kita ko, galėtų būti, jei kalbama apie Žmogus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos pažeidimus. Nagrinėjamu atveju toks pažeidimas nenurodomas, o iš bylos medžiagos taip pat nematyti, kad bankų ginčijami Komisijos veiksmai, priešingai nei politinės partijos FPÖ veiksmai, kurių negalima inkriminuoti Komisijai, galėtų reikšmingai pažeisti jų interesus. Nesant reikalo Pirmosios instancijos teismui pareikšti nuomonės dėl Komisijos veiksmų teisėtumo, konstatuotina, kad nagrinėjamu atveju aptariami pažeidimai nėra pakankamai dideli, jog, netgi juos laikant įrodytais, galėtų pateisinti baudos sumažinimą.

H — *Išvada dėl prašymų sumažinti baudas*

570 Iš pirmiau išdėstytų argumentų išplaukia, kad ieškinių pagrindai, kuriais siekiama, kad, tikrinant sprendimo teisėtumą, būtų sumažintos baudos, atmestini, išskyrus ieškinių pagrindus, susijusius su bendros PSK ir PSK-B rinkos dalies nustatymu (žr. šio sprendimo 446–452 punktus). Be to, Pirmosios instancijos teismas mano, kad baudos neturi būti sumažintos dėl kitų priežasčių, jam naudojantis neribota jurisdikcija.

571 Dėl bendrai PSK ir PSK-B skirtinos baudos dydžio, naudodamasis savo neribota jurisdikcija ir atsižvelgdamas į pažeidimo trukmę bei bankų bendradarbiavimą su Komisija, Pirmosios instancijos teismo mano, kad galutinį sprendimo 560 konstatuojamojoje dalyje ir 3 straipsnyje PSK (įskaitant PSK-B) skirtos baudos dydį reikia sumažinti per pusę. Todėl PSK ir PSK-B nustatytina bendra 3 759 000 eurų bauda.

V — *Dėl Komisijos prašymo padidinti RZB skirtą baudą*

572 Byloje T-259/02 Komisija paprašė Pirmosios instancijos teismo padidinti RZB skirtą baudą, nes ieškinyje jis pirmą kartą neigė susitarimus tarp bankų dėl tarptautinių mokėjimų, dokumentinių sandorių ir vertybinių popierių pirkimo bei pardavimo.

573 Šiuo klausimu svarbu, ar RZB veiksmai privertė Komisiją, priešingai nei ji galėjo pagrįstai tikėtis dėl RZB bendradarbiavimo per administracinę procedūrą, parengti ir pateikti Pirmosios instancijos teismui gynybinius argumentus dėl pažeidimų, kurių, kaip ji pagrįstai tikėjosi, RZB >neneigs, ginčijimo.

574 Tačiau RZB ginčytų klausimų reikšmė, atsižvelgiant į ginčijamo sprendimo struktūrą, yra minimali. Priešingai nei teigia RZB, susitarimų dėl tarptautinių mokėjimų buvimas neturi lemiamos reikšmės nustatant galimą kartelio, dėl kurio priimtas ginčijamas sprendimas, poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai (žr. šio sprendimo 177 ir 178 punktus).

575 Savo atsiliepime į ieškinį Komisija atsakymui į šį RZB argumentą skyrė tris pastraipas. Pirmiausia ji reziumavo ieškovo teiginius, paskui nurodė, kad RZB buvo pareiškęs neketinantis ginčyti faktinių aplinkybių, ir galiausiai pažymėjo, kad ginčijamame sprendime ji įrodė susitarimų buvimą, o RZB ginčijami dokumentai buvo skirti ne šiam įrodymui, o tik tarptautinių mokėjimų pavyzdžiams pateikti. Taigi šių gynybos argumentų parengimas nepareikalavo iš Komisijos ypatingų pastangų.

576 Šiomis sąlygomis baudos padidinimas nagrinėjamu atveju nebūtų proporcingas.

Dėl prašymo panaikinti sprendimą leisti FPÖ dalyvauti kaip skundo pareiškėjai ir perduoti jai pranešimą apie kaltinimus (byla T-271/02)

577 Papildomas ÖVAG ir *NÖ-Hypo* prašymas, siekiant panaikinti sprendimus leisti FPÖ dalyvauti administracinėje procedūroje kaip skundo pareiškėjai ir perduoti jai pranešimą apie kaltinimus, atmestinas kaip pavėluotas. Atsakydami į Pirmosios instancijos teismo klausimus, ÖVAG ir *NÖ-Hypo* nurodė, kad buvo informuoti apie ketinimą leisti FPÖ dalyvauti procedūroje ir perduoti jai pranešimą apie kaltinimus 1999 m. lapkričio 5 d. Komisijos laišku, o Komisija pažymi, kad perdavė jiems šią informaciją 2001 m. kovo 27 d. laišku. Tačiau ieškinys byloje T-271/02 buvo pateiktas 2002 m. rugsėjo 2 d., t. y. bet kuriuo atveju per vėlai, kiek tai susiję su šiais sprendimais.

Dėl bylinėjimo išlaidų

578 Pagal Procedūros reglamento 87 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jei laimėjusi šalis to prašė. Kadangi ieškovai pralaimėjo bylas T-260/02–T-262/02, T-264/02 ir T-271/02, jie turi padengti atsakovės išlaidas pagal šios pateiktus reikalavimus.

579 Bylų T-259/02 ir T-263/02 atveju pagal Procedūros reglamento 87 straipsnio 3 dalį, jeigu kiekvienos šalies dalis reikalavimų patenkinama, o dalis atmetama, Pirmosios instancijos teismas gali paskirstyti bylinėjimosi išlaidas šalims arba nurodyti kiekvienai padengti savo išlaidas.

580 Byloje T-259/02 nei ieškovo ieškinys, nei Komisijos priešpriešinis ieškinys nebuvo patenkinti. Pastaroji tik prašė padidinti baudą 10 %, o ieškovas iš esmės pralaimėjo bylą. Esant tokioms aplinkybėms, RZB padengia savo bylinėjimosi išlaidas ir 90 % Komisijos patirtų išlaidų, o Komisija padengia 10 % savo išlaidų.

581 Byloje T-263/02 kiekviena šalis pati padengia savo bylinėjimosi išlaidas.

Remdamasis šiais motyvais,

PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS (antroji kolegija)

nusprendžia:

1. **Byloje T-263/02 2002 m. birželio 11 d. Komisijos sprendimo 2004/138/EB, susijusio su EB 81 straipsnio taikymo procedūra (byla COMP/36.571/D-1, Austrijos bankai – „Lombardo klubas"), 3 straipsniu *Österreichische Postsparkasse AG*, kurio teisių perėmėjas yra ieškovas, skirtą baudą sumažinti iki 3 795 000 eurų.**

2. **Atmesti kitas ieškinių dalis.**

3. **Byloje T-259/02 atmesti Komisijos priešpriešinį ieškinį.**

4. **Bylose T-260/02–T-262/02, T-264/02 ir T-271/02 priteisti iš ieškovų bylinėjimosi išlaidas.**

5. **Byloje T-259/02 nurodyti ieškovui padengti savo išlaidas ir 90 % Komisijos patirtų išlaidų. Komisija padengia 10 % savo išlaidų.**

6. **Byloje T-263/02 nurodyti kiekvienai šaliai pačiai padengti savo bylinėjimosi išlaidas.**

Pirrung Forwood Papasavvas

Paskelbta 2006 m. gruodžio 14 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

Kancleris Pirmininkas

E. Coulon M. Vilaras

Turinys

Faktinės bylos aplinkybės ..... II - 5203

I — Bylos dalykas ..... II - 5203

II — Ieškovai ..... II - 5205

A — *Erste* (byla T-264/02) ..... II - 5206

B — RZB (byla T-259/02) ..... II - 5206

C — RLB (byla T-262/02) ..... II - 5207

D — BA-CA (byla T-260/02) ..... II - 5207

E — *Anteilsverwaltung BAWAG PSK AG* (byla T-261/02) ir *BAWAG PSK Bank für Arbeit und Wirtschaft* ir *Österreichische Postsparkasse AG* (byla T-263/02) ..... II - 5207

F — ÖVAG ir *NÖ-Hypo* (byla T-271/02) ..... II - 5208

III — Administracinė procedūra ..... II - 5209

IV — Ginčijamas sprendimas ..... II - 5211

A — Bendrosios pastabos ..... II - 5211

B — Dėl kartelio konteksto, įvairių apskritojo stalo susitikimų, jų santykio ir vadovaujančių įmonių vaidmens ..... II - 5212

C — Bankų argumentų analizė ir teisinis vertinimas ..... II - 5216

D — Nurodymas nutraukti pažeidimą ir baudos apskaičiavimas ..... II - 5218

Procesas ir šalių reikalavimai ..... II - 5219

Dėl BAWAG (byla T-261/02) ir PSK (byla T-263/02) restruktūrizacijos poveikio ..... II - 5225

Dėl teisės ..... II - 5227

I — Dėl prašymų panaikinti visą ginčijamą sprendimą ..... II - 5227

A — Dėl ieškinio pagrindų, susijusių su procedūros taisyklių pažeidimu ... II - 5227

1. Dėl bylą nagrinėjančio pareigūno galutinės ataskaitos (bylos T-260/02, T-61/02 ir T-263/02) ..... II - 5227

a) Ieškovų argumentai ..... II - 5227

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5228

2. Dėl politinės partijos FPÖ statuso administracinėje procedūroje (bylos T-260/02 ir T-271/02) ..... II - 5232

a) Šalių argumentai ..... II - 5232

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5233

3. Išvada ..... II - 5236

B — Dėl ieškinio pagrindų, grindžiamų klaidingu susitarimų vertinimu .... II - 5237

1. Pirminės pastabos ..... II - 5237

2. Dėl apskritojo stalo susitikimų kvalifikavimo kaip vieno pažeidimo (bylos T-261/02–T-263/02 ir T-271/02) ..... II - 5238

a) Šalių argumentai ..... II - 5238

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5238

C — Dėl ginčijamo sprendimo adresatų pasirinkimo (byla T-271/02) ..... II - 5244

1. Šalių argumentai ..... II - 5244

a) Ieškovų argumentai ..... II - 5244

b) Komisijos argumentai ..... II - 5246

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5247

a) Dėl Komisijos taikytų kriterijų ir įmonių dydžio ..... II - 5247

b) Dėl svarbiausių apskritojo stalo susitikimų nustatymo ..... II - 5248

Dėl pagrindimo ..... II - 5248

Dėl apskritojo stalo susitikimų reikšmės vertinimo ir dėl „siauresnio bankų rato“ ..... II - 5249

c) Dėl ÖVAG ir *NÖ-Hypo* dalyvavimo svarbiausiuose apskritojo stalo susitikimuose dažnumo ..... II - 5250

d) Išvada ..... II - 5251

D — Dėl įrodomosios 1994 m. dokumentų (byla T-271/02) galios ..... II - 5251

1. Šalių argumentai ..... II - 5251

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5251

E — Dėl ieškinio pagrindų, grindžiamų apskritojo stalo susitikimų poveikio prekybai nebuvimu ..... II - 5252

1. Pirminės pastabos ..... II - 5252

2. Dėl galimo poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai kriterijaus aiškinimo ir taikymo šioje byloje ..... II - 5254

a) Šalių argumentai ..... II - 5254

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5256

Dėl galimo poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai įvertinimo principų ..... II - 5256

Dėl bendro apskritojo stalo susitikimų tarptautinio poveikio vertinimo ..... II - 5259

Dėl visą tam tikros valstybės narės teritoriją apimančio kartelio galimo poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai ..... II - 5263

c) Išvada ..... II - 5265

3. Specialus RLB atvejis (byla T-262/02) ..... II - 5265

a) Šalių argumentai ..... II - 5265

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5265

II — Dėl reikalavimų panaikinti ginčijamo sprendimo 2 straipsnį (bylos T-259/02, T-264/02 ir T-271/02) ..... II - 5268

A — Ieškovų argumentai ..... II - 5268

B — Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5268

III — Dėl reikalavimų panaikinti ginčijamo sprendimo 3 straipsnį ..... II - 5269

A — Kaltės nebuvimas (bylos T-261/02–T-263/02, T-264/02 ir T–271/02) . II - 5269

1. Šalių argumentai ..... II - 5269

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5270

B — Galimybė susitarimams taikyti išimtį (bylos T-262/02, T-271/02) ..... II - 5272

1. Šalių argumentai ..... II - 5272

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5273

C — Išvada ..... II - 5273

IV — Dėl reikalavimų sumažinti paskirtas baudas ..... II - 5274

A — Pirminės pastabos ..... II - 5274

1. Dėl gairių ir pranešimo dėl bendradarbiavimo taikymo ..... II - 5274

a) Dėl tariamo galiojimo atgal principo pažeidimo (byla T-264/02) II - 5274

b) Dėl gairių ir pranešimo dėl bendradarbiavimo svarbos ginčijamo sprendimo teisminei kontrolei ..... II - 5275

2. Dėl ieškovų prieštaravimų sugrupavimo ..... II - 5277

B — Dėl pažeidimo kvalifikavimo kaip „labai sunkaus“ ..... II - 5279

1. Bendri argumentai dėl sunkumo įvertinimo ..... II - 5279

2. Dėl pažeidimo pobūdžio ir konteksto ..... II - 5281

a) Šalių argumentai ..... II - 5281

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5283

3. Dėl konkretaus pažeidimo poveikio rinkai ..... II - 5288

a) Ginčijamas sprendimas ..... II - 5289

b) Dėl BA-CA argumentų kvalifikavimo ..... II - 5290

c) Šalių argumentai ..... II - 5290

d) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5293

4. Dėl atitinkamos geografinės rinkos dydžio ..... II - 5301

a) Šalių argumentai ..... II - 5301

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5301

5. Dėl atrankinio persekiojimo priemonių pobūdžio (byla T-259/02) II - 5303

6. Išvada dėl pažeidimo sunkumo ..... II - 5303

C — Dėl ginčijamo sprendimo adresatų suskirstymo į kategorijas ir pradinių sumų nustatymo ..... II - 5304

1. Dėl *GiroCredit* padaryto pa¸eidimo inkriminavimo Erste (byla T-264/02) ..... II - 5305

a) Šį ieškinio pagrindą pagrindžiančios aplinkybės ir ginčijamas sprendimas ..... II - 5305

b) Šalių argumentai ..... II - 5305

c) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5306

2. Dėl „decentralizuotų sektorių“ bankų rinkos dalių priskyrimo centrinėms įmonėms (bylos T-259/02, T-264/02 ir T-271/02) ..... II - 5310

a) Ginčijamas sprendimas ..... II - 5310

b) Šalių argumentai ..... II - 5312

Ieškovų argumentai ..... II - 5312

— Dėl teisės į gynybą ir motyvavimo ..... II - 5312

— Dėl rinkos dalių priskyrimo sąlygų ..... II - 5313

— Dėl faktinių aplinkybių ir jų įvertinimo ..... II - 5314

Komisijos argumentai ..... II - 5318

c) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5319

Pirminės pastabos ..... II - 5319

Dėl teisės į gynybą ir motyvavimo ..... II - 5324

Dėl Komisijos požiūrio teisėtumo, atsižvelgiant į individualų atsakomybės už konkurencijos teisės pažeidimus pobūdį ..... II - 5326

Dėl kitų kaltinimų, susijusių su Komisijos požiūrio teisėtumu II - 5328

— Dėl Komisijos požiūrio suderinamumo su gairėmis ... II - 5328

— Dėl tariamo lygybės principo pažeidimo ..... II - 5330

— Dėl sprendimo SCK ir FNK prieš Komisiją ..... II - 5331

Dėl kaltinimų, susijusių su faktinėmis aplinkybėmis ir centrinių įmonių vaidmens įvertinimu ..... II - 5331

Išvada ..... II - 5339

3. Dėl suskirstymo į kategorijas ir pradinių baudos sumų nustatymo pagrindimo (bylos T-260/02, T-261/02, T-263/02 ir T-264/02) .... II - 5339

a) Šalių argumentai ..... II - 5339

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5340

4. Dėl tariamo vienodo požiūrio principo pažeidimo (bylos T-261/02, T-263/02 ir T-271/02) ..... II - 5342

a) Šalių argumentai ..... II - 5342

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5343

5. Dėl rinkos dalių nustatymo (bylos T-263/02, T-264/02 ir T-271/02) II - 5346

a) Šalių argumentai ..... II - 5346

PSK ir PSK-B (byla T-263/02) ..... II - 5346

Erste ir taupomųjų kasų grupė ..... II - 5348

ÖVAG ir kredito unijų grupė ..... II - 5350

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5350

PSK ir PSK-B (byla T-263/02) ..... II - 5350

Erste ir taupomųjų kasų grupė ..... II - 5354

— Vadovaujančiai įmonei skirta bauda ..... II - 5355

— Atskira EŌ skirta bauda ..... II - 5356

ŌVAG ir kredito unijų grupė (byla T-271/02) ..... II - 5356

c) Išvada ..... II - 5357

6. Išvada dėl suskirstymo į kategorijas ir pradinių sumų nustatymo .. II - 5358

D — Dėl ieškinių pagrindų, susijusių su pažeidimo trukme (bylos T-259/02, T-261/02 ir T-263/02) ..... II - 5358

a) Šalių argumentai ..... II - 5358

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5358

E — Dėl lengvinančių aplinkybių ..... II - 5360

1. Pirminės pastabos ..... II - 5360

2. Dėl tam tikrų ieškovų vaidmens apskritojo stalo susitikimuose (bylos T-259/02, T-260/02, T-261/02, T-263/02 ir T-271/02) ..... II - 5361

a) Šalių argumentai ..... II - 5361

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5363

Dėl pasyvaus ar prisitaikėliško elgesio (bylos T-259/02, T-263/02 ir T-271/02) ..... II - 5363

Dėl BA-CA (byla T-260/02) ir BAWAG (byla T-261/02) vaidmens ..... II - 5366

3. Dėl pažeidimo nutraukimo (bylos T-259/02, T-261/02, T-263/02, T-264/02 ir T-271/02) ..... II - 5368

a) Šalių argumentai ..... II - 5368

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5369

4. Dėl pagrįstų abejonių, susijusių su konkurenciją ribojančio elgesio neteisėtumu ..... II - 5370

a) Šalių argumentai ..... II - 5370

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5371

5. Dėl krizės bankų sektoriuje (byla T-264/02) ..... II - 5374

6. Išvada ..... II - 5374

F — Dėl ieškinio pagrindų, grindžiamų neteisingu pranešimo dėl bendradarbiavimo vertinimu ..... II - 5374

1. Ginčijamas sprendimas ..... II - 5374

2. Šalių argumentai ..... II - 5376

3. Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 5380

a) Pirminės pastabos ..... II - 5380

b) Dėl atsakymų į prašymą pateikti informacijos ..... II - 5382

Dėl sprendimo pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 5 dalį nebuvimo (byla T-259/02) ..... II - 5382

Dėl savanoriško atsakymų į prašymą pateikti informacijos pobūdžio ..... II - 5383

c) Dėl bendro faktinių aplinkybių aprašo ..... II - 5389

d) Dėl specialių RZB ir BA-CA kaltinimų ..... II - 5391

Dėl RZB padaryto antikonkurencinio pažeidimo tikslo pripažinimo ..... II - 5391

Dėl papildomų BA-CA nurodytų aplinkybių ..... II - 5392

e) Išvada ..... II - 5394

G — Dėl procedūros taisyklių pažeidimo (byla T-271/02) ..... II - 5394

H — Išvada dėl prašymų sumažinti baudas ..... II - 5395

V — Dėl Komisijos prašymo padidinti RZB skirtą baudą ..... II - 5396

Dėl prašymo panaikinti sprendimą leisti FPÖ dalyvauti kaip skundo pareiškėjai ir perduoti jai pranešimą apie kaltinimus (byla T-271/02) ..... II - 5397

Dėl bylinėjimo išlaidų ..... II - 5397